

**ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН
СТАТИСТИКИЙН ХЭЛТЭС**

**СТАТИСТИКИЙН
ЭМХЭТГЭЛ
2019**

70593714, 70593715

www.dundgovi.nso.mn

Дундговь аймгийн Статистикийн хэлтэс

2020 ОН

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН СТАТИСТИК ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

1. НИЙГМИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД	
1.1. Бүртгэлтэй ажилгүйчүүд.....	5
1.2. Ажлын байрны зуучлал.....	6
1.3. Нийгмийн халамж.....	6
1.4. Нийгмийн даатгал.....	7
1.3. Эрүүл мэнд.....	9
1.4. Боловсрол.....	13
1.5. Гэмт хэрэг.....	15
2. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД	
2.1. Төрийн санхүү.....	16
2.3. Банк.....	18
2.4. Хэрэглээний үнийн индекс.....	18
2.5. Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн.....	19
2.6. Хүн амын амжиргаа.....	23

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ХҮН АМ

1.ХҮН АМ ЗҮЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

1.1. Хүн амын тоо, түүний өсөлт	27
1.2. Хүн амын нас, хүйсийн бүтэц.....	29
1.3. Хүн амын дундаж наслалт.....	31
1.4. Хүн амын нягтрал.....	32

2. ХҮН АМЫН ЕРДИЙН ХӨДӨЛГӨӨН, ЦЭВЭР ӨСӨЛТ

2.1. Төрөлт	33
2.2. Нас баралт.....	37
2.3. Гэрлэлт болон гэр бүл цуцлалт, үрчлэлт.....	39
3. ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨН.....	42

4. ӨРХ, ХҮН АМЫН НИЙГМИЙН ЗАРИМ ҮЗҮҮЛЭЛТ

4.1. Өрх, өрхийн бүтэц, өсөлт.....	45
4.2. Хүн ам нийгмийн зарим үзүүлэлтүүд.....	46
4.3. Хавсралт хүснэгтүүд.....	55

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. МАЛ АЖ АХУЙ

1. МАЛТАЙ ӨРХ, МАЛЧДЫН ТОО

1.1. Малтай өрх, малчдын тоо.....	60
1.2. Мал өрхийн малын бүлэглэл.....	63

2.МАЛ ТЭЖЭЭВЭР АМЬТДЫН ТОО, БҮТЭЦ

2.1. Малын тоо,бүтэц.....	65
2.2. Хээлтэгч, хээлтүүлэгч малын тохироо.....	70
2.3. Төл бойжилт.....	71
2.4. Том малын зүй бус хорогдол.....	72
2.5. Малын хэрэглээний зарлага.....	73
2.6. Сүргийн бүтэц.....	73

3. МАЛЖУУЛАЛТ, ХУДАГ УСНЫ ТАЙЛАН

3.1. Малжуулалтын талаар авсан арга хэмжээний тайлан.....	74
3.2.Шинээр гаргасан засварласан худаг.....	76
4.ГАЗАР ТАРИАЛАНГИЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛ.....	76

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ, АЖИЛГҮЙДЭЛ

1. ХӨДӨЛМӨРИЙН НАСНЫ ХҮН АМ.....	78
2. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХТЭЙ ХҮН АМ /АЖИЛЛАХ ХҮЧ/.....	78
3. АЖИЛЛАХ ХҮЧИЙ ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД.....	79
4. АЖИЛЛАГЧИД.....	80
5. АЖИЛГҮЙ ИРГЭД.....	83
6. АЖИЛГҮЙДЛИЙН ТҮВШИН.....	86
7. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХГҮЙ ХҮН АМ.....	88
8. АЖИЛ ХАЙГЧ ИРГЭД БОЛОН АЖЛЫН БАЙРНЫ ЗУУЧЛАЛ.....	89
9. АЛБАН БУС СЕКТОРТ АЖИЛЛАГЧИД.....	91
11. ХАВСРАЛТ ХҮСНЭГТҮҮД.....	92

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. АЖ ҮЙЛДВЭР, БАРИЛГА

1. АЖ ҮЙЛДВЭР	94
1.1. Уул уурхай олборлох салбар.....	95
1.2. Боловсруулах аж үйлдвэр.....	97
1.3. Цахилгаан, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэл, усан хангамж.....	100
2. БАРИЛГА.....	101
3. ТЭЭВЭР ХОЛБОО, ДЭД БҮТЭЦ.....	102
4. БИЗНЕС РЕГИСТРИЙН САН.....	104

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН СТАТИСТИК ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

ХОТ ХООРОНДЫН ЗАМЫН УРТ

Шулуун замын урт	Улаанбаатар	Сайнцагаан	Эрдэнэдалай	Сайхан-овоо	Дэрэн	Говь-Угтаал	Баянжаргалан	Гурвансайхан	Өндөршил	Дэлгэрцогт	Луус	Хулд	Дэлгэрхангай	Өлзийт	Адаацаг	Цагаандэлгэр
Улаанбаатар																
Сайнцагаан	275															
Эрдэнэдалай	274	114														
Сайхан-овоо	392	213	111													
Дэрэн	235	72	186	285												
Говь-Угтаал	249	107	221	320	89											
Баянжаргалан	289	143	257	356	148	59										
Гурвансайхан	322	71	185	284	84	90	84									
Өндөршил	355	182	296	395	195	124	66	111								
Дэлгэрцогт	233	42	156	255	32	115	185	113	224							
Луус	327	52	94	166	124	159	195	123	234	94						
Хулд	356	81	105	141	153	188	224	152	263	123	37					
Дэлгэрхангай	362	134	105	79	206	241	277	205	316	176	87	62				
Өлзийт	371	86	Mr-210 Ху-204	Mr-309 Ху-240	168	Mr-203 Гу-204	198	111	222	138	Mr-148 Ху-146	99	161			
Адаацаг	211	85	110	221	92	175	228	156	267	60	107	144	164	181		
Цагаандэлгэр	206	150	264	264	82	43	83	133	149	114	202	231	284	244	174	

СУМДЫН ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ-2019

Сумд	нутаг дэвсгэр /мян. га-гаар /	Багийн тоо	өрхийн тоо	хүн амын тоо / суурин хүн амаар/	Шилэн кабельд холбогдсон эсэх	малын тоо / мян. тол /	УБ-аас сум хүртэлх зай км	Аймгийн төвөөс сум хүртэлх зай км
Дэлгэрцогт	250.2	3	561	1639	+	199,5	233	42
Дэрэн	362.4	4	608	2118	+	279	235	72
Говь-Угтаал	270.7	4	496	1542	+	208	249	107
Цагаандэлгэр	342.8	4	398	1017	+	152,4	206	160
Баянжаргалан	318.9	3	454	1261	+	157,3	289	143
Өндөршил	485.2	3	466	1388	+	189,7	355	182
Гурвансайхан	541.6	5	658	2140	+	313,2	322	71
Өлзийт	1542.1	6	752	2360	-	369,8	371	86
Хулд	607.0	4	717	2372	+	295,8	356	81
Луус	316.0	3	562	1863	+	193,9	327	52
Дэлгэрхангай	620.9	4	671	2292	+	220,4	362	134
Сайхан-Овоо	405.5	4	660	2111	+	207,0	392	213
Эрдэнэдалай	735.1	7	1663	5806	+	586,1	274	114
Сайнцагаан	340.6	9	4734	15716	+	417,5	275	0
Адаацаг	330.0	5	794	2812	+	303,5	211	85
Дүн	7469.0	68	14194	46437		4093.7	-	-

1. НИЙГМИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

1.1 Бүртгэлтэй ажилгүйчүүд

2019 оны 12 сарын байдлаар аймгийн Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний газарт бүртгэлтэй, ажил хайж байгаа 448 хүн бүртгэгдсэн нь өмнөх сартай харьцуулахад 10.7 хувиар буурсан байна. Нийт ажилгүйчүүдийн 50 хувь буюу 224 хүн нь эмэгтэйчүүд байна. Аймгийн хэмжээнд хөдөлмөрийн насны 10000 хүнд 147 ажил хайгч иргэн ногдож байхад Говь-Угтаал 180, Цагаандэлгэр 189, Баянжаргалан 188, Хулд 174,

БҮРТГЭЛТЭЙ АЖИЛГҮЙЧҮҮД /Хөдөлмөрийн хэлтсийн мэдээгээр, сумаар/

Сум	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дэлгэрцогт	22	33	25	10	12	4	22	3	43	22	12
Дэрэн	26	72	48	48	50	41	37	60	53	23	21
Говь-Угтаал	10	33	13	38	50	44	38	8	102	55	19
Цагаандэлгэр	16	16	14	11	11	3	9	2	0	4	13
Баянжаргалан	19	23	30	40	20	5	30	6	28	18	15
Өндөршил	36	43	31	25	25	58	18	33	49	5	41
Гурвансайхан	35	56	50	48	51	13	73	6	31	29	37
Өлзийт	9	19	4	12	37	9	23	18	17	30	11
Хулд	20	80	37	26	21	5	18	76	34	40	28
Луус	21	16	6	6	3	15	6	46	48	14	11
Дэлгэрхангай	16	59	43	69	56	33	22	103	27	11	22
Сайхан-Овоо	37	58	49	52	52	38	34	59	24	15	24
Эрдэнэдалай	69	87	88	56	109	90	120	3	35	9	65
Сайнцагаан	198	159	133	98	252	138	251	474	380	193	115
Адаацаг	20	94	86	103	37	16	48	19	40	19	14
Дундговь/дүн/	554	848	657	642	786	512	749	916	911	487	448

Гурвансайхан 261, Луус 183, Эрдэнэдалай 175, Өндөршил 423 байгаа нь аймгийн дунджаас дээгүүр байна.

1.2 Ажлын байрны зуучлал

ХХҮГазрын 2019 оны 12 сарын мэдээгээр нийт 612 хүн ажлын байранд зуучлагдсан нь өмнөх оны мөн үеэс 23 хүнээр буурсан байна. Ажлын байранд зуучлагдсан иргэдийг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар авч үзэхэд уул уурхайн салбарт 23 хувь, хөдөө аж ахуйн салбарт 11.8 хувь, удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагааны салбарт 23.2 хувь, боловсролын салбарт 7.5 хувь, бөөний болон жижиглэн худалдааны салбарт 1.1 хувь, цахилгаан эрчим хүчний салбарт 0.7 хувь, урлаг үзвэр тоглоомын салбарт 2.0 хувь, үйлчилгээний бусад салбарт 16.2 хувь, хүний эрүүл мэнд нийгмийн халамжийн үйл ажиллагааны салбарт 3.6 хувь зуучлагдсан байна. Ажлын байранд зуучлагдсан иргэдийн 245 нь буюу 40.0 хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

АЖИЛД ЗУУЧИЛСАН ИРГЭДИЙН ТОО /онуудаар, эдийн засгийн салбараар/

Эдийн засгийн салбарын ангилал	2015	2016	2017	2018	2019
ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуй	136	18	119	61	72
Уул уурхай олборлох үйлдвэр	14	19	27	59	141
Боловсруулах аж үйлдвэр	190	29	6	6	9
Цахилгаан эрчим хүч, хий, уур агааржуулалт	5	4	14	18	4
Усан хангамж, бохир ус, зайлуулах систем, хог	3	3	1	3	0
Барилга	16	26	42	25	19
Бөөний ба жижиглэн худалдаа	7	15	15	24	7
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	3	25	1	0	1
Зочид буудал, зоогийн газар	3	0	1	0	0
Мэдээлэл холбоо	2	5	1	2	0
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	2	3	6	14	12
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	0	0	1	3	0
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	0	12	0	1	0
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	4	11	23	71	142
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа	46	30	26	31	24
Боловсрол	36	22	39	75	46
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамжийн үйл ажиллагаа	10	12	13	25	22
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	4	1	1	9	12
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	31	51	167	208	99
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	24	3	4	0	2
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	0	2	2	0	0
Бүгд	536	291	509	635	612

1.3 Нийгмийн халамж

2019 оны 12 сарын байдлаар нийгмийн халамжийн сангаас 21088 хүнд 7152.5 сая төгрөгийн тэтгэвэр тэтгэмж, халамжийг олгосон байна. Нийт тэтгэвэр тэтгэмж авагчдын 21.9% буюу 4625 нь алдарт эхийн одонтой эхчүүд бөгөөд 632.2 сая төгрөг, 12.2% буюу 2565 нь насны хишиг тэтгэмж авч буй ахмадууд 448.4 сая төг, 22.3% буюу 4719 нь 0-3 насны хүүхдээ асарч буй эхчүүд болон олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг эх, жирэмсэн эмэгтэйчүүдэд 1749.1 сая төг, нийгмийн халамжийн тэтгэмжийг 2016 иргэнд 1358.8 сая төгрөг, Халамжийн тэтгэврийг 835 иргэнд 1.826.5 сая төгрөгийг, хүнс тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээг 3035 иргэнд 428.8 сая төгрөгийн тусламжийг үзүүлсэн бол ахмад настанд үзүүлэх хөнгөлөлт тусламжийг 2117 иргэнд 472.7 сая төгрөгийг, бусад төрлийн тусламж үйлчилгээнд 234 иргэнийг хамруулан 32.877 сая төгрөгийг зарцуулжээ.

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖ ИЙН САНГИЙН МЭДЭЭ-2019 он

Халамжийн төрөл	2019	
	Хамрагдсан хүн	Мөнгөн дүн
Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр	835	1,826,557
Ахмад настны тэтгэвэр	47	108,698
Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний тэтгэвэр	567	1,194,940
16 насанд хүрсэн одой иргэний тэтгэвэр		-
Тэжээгч нь нас барсан 18 хүртэлх насны хүүхэд	221	522,919
Өрх толгойлсон эх, эцгийн тэтгэвэр		
Нийгмийн халамжийн тэтгэмж	2,016	1,358,817
<i>Асаргааны тэтгэмж</i>	1,109	850,336
<i>Бүтэн өнчин хүүхдийг үрчилж авсан болон эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдийг асран хамгаалж, харгалзан дэмжиж байгаа иргэний</i>	29	30,830
<i>Гэр бүлийн тухай хуулийн 25.5-д заасан болон хүчирхийллийн улмаас сэтгэл санааны болон бие махбодын хохирол хүлээж хамгаалалт шаардлагатай болсон хүүхдийг асран хамгаалж, харгалзан дэмжиж байгаа иргэний</i>	3	4,465
<i>Тэжээн тэтгэх хүүхэдгүй, ганц бие ахмад настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй ганц бие иргэнийг гэр бүлдээ авч асрамжилж байгаа иргэний</i>	5	2,457
<i>Ахмад настныг гэртээ асрамжилж байгаа иргэний</i>	5	2,457
<i>Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг гэртээ асрамжилж байгаа иргэний</i>		
<i>Эмнэлгийн хяналтад байдаг, байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд ба иргэнийг асарч байгаа иргэний</i>	1,072	812,584
<i>Байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг асарч байгаа</i>	200	130,545
<i>Байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настныг асарч байгаа иргэний</i>	693	505,479
<i>Байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг асарч байгаа</i>	179	176,560
<i>Нийгмийн халамжийн дэмжлэг, туслалцаа шаардлагатай өрхийн гишүүн-иргэний тэтгэмж</i>		
Онцгой тохиолдлын болон амьжиргааг дэмжих мөнгөн тэтгэмж	907	508,481
<i>Гэнэтийн аюул, осол, урьдчилан төсөөлөх боломжгүй бусад шалтгаанаар гэр оронгүй, гэр орон нь цаашид амьдрах боломжгүй болсон болон амьжиргааны эх үүсвэрээ алдсан өрх</i>	41	49,200
<i>18 нас хүрээгүй байхдаа бүтэн өнчин болсон 18-24 насны иргэн</i>	4	4,800
<i>Хорих ангиас суллагдсан өөрийн гэсэн гэр оронгүй, нийгмийн халамжийн дэмжлэг, туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн гишүүн-иргэн</i>	2	2,400
<i>Нийгмийн халамжийн дэмжлэг, туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай, дөрөв ба түүнээс дээш 18 хүртэлх насны хүүхэдтэй, гэр оронгүй, өрх толгойлсон эцэг, эх</i>		
<i>Байнгын асаргаа шаардлагатай 16 хүртэл насны хүүхэд</i>	181	319,791
<i>Байнгын асаргаа шаардлагатай 16 ба түүнээс дээш насны иргэн</i>	679	132,290
Алдарт эхийн одонгийн мөнгөн тусламж	4625	632,200
Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмж		
Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ <i>мөр(69)=мөр(70+81)</i>	234	32,877
Нийгмийн хөгжлийн үйлчилгээ	3,035	428,792
<i>Хүнс тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээ</i>	3035	428,792
<i>Боловсролыг дэмжих үйлчилгээ</i>	0	-
Ахмад настанд үзүүлэх тусламж, хөнгөлөлт	2117	472,697
Алдар цолтон ахмад настанд үзүүлсэн нэмэгдэл, хөнгөлөлт	30	57,421
Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд үзүүлсэн тусламж, хөнгөлөлт	912	145,607
Эх, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцгийн тэтгэмж <i>мөр(88)=мөр(89:92)</i>	4719	1749132
<i>0-3 хүртэлх насны хүүхэд асарсны тэтгэмж</i>	3109	1346767
<i>Жирэмсэн эхийн тэтгэмж</i>	1446	201068
<i>Ихэр хүүхдийн тэтгэмж</i>	14	28,000
<i>Гурав болон түүнээс дээш хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцгийн тэтгэмж</i>	150	173,297
Насны хишиг	2565	448,360
Нийт	21,088	7,152,460

1.4 Нийгмийн даатгал

Аймгийн нийгмийн даатгалын сангийн орлого 2019 оны 12 сарын байдлаар 34856.3 сая төгрөг, зарлага 34073.0 сая төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеийнхээс орлого 4781.6 сая төгрөгөөр өсч, зарлага 3802.4 сая төгрөг буюу 12.6 хувиар өслөө.

Аймгийн нийгмийн даатгалын хэлтсийн мэдээгээр нийгмийн даатгалд 2019 оны 12 сарын байдлаар 11224 хүн шимтгэл төлөгч, даатгуулагчаар бүртгэгдсэний 2477 хүн буюу 22.1 хувь нь аж ахуйн нэгж, байгууллагаас, 4258 хүн буюу 37.9 хувь нь төсөвт байгууллагаас, 4489 хүн буюу 40.0 хувь нь сайн дураар шимтгэл төлсөн нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад аж ахуй нэгж, байгууллагын даатгуулагч, төсөвт байгууллага буурсан, сайн дурын даатгуулагч нар өссөн байна. Нийгмийн даатгалын сангаас олгосон тэтгэврийн хэмжээ 2019 оны 12 сарын байдлаар 29424.8 сая төг болж, үүний 83.6 хувийг өндөр настны, 10.5 хувийг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн, 2.7 хувийг тэжээгчээ алдсаны, 3.3 хувийг цэргийн тэтгэвэр эзэлж байна.

Энэ оны 12 сарын байдлаар тэтгэврийн даатгалын сангаас тэтгэвэр авагч 7163 хүн байна. Нийт тэтгэвэр авагчдын 82.5 хувь буюу 5926 хүн өндөр насны, 12.3 хувь буюу 865 хүн тахир дутуугийн, 3.3 хувь буюу 235 хүн тэжээгчээ алдсаны, 1.9 хувь буюу 137 хүн нь цэргийн тэтгэвэр авагчид байна.

Энэ оны 12 сарын байдлаар тэтгэмжийн даатгалын сангаас тэтгэмж авагчид 2475, ҮОМШӨ-ний даатгалын сангаас тэтгэвэр, тэтгэмж авагчид 34 ажилгүйдлийн даатгалын сангаас ажилгүйдлийн тэтгэмж авагч 238 хүн байна.

12 сарын байдлаар эрүүл мэндийн даатгалд даатгуулагчийн тоо 32505 байгаагийн 76.7 хувь буюу 24925 төр хариуцах иргэд, 15.8 хувь буюу 5147 малчид, 5.4 хувь буюу 1771 аж ахуйн нэгжийн эзэн, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 2.0 хувь буюу 662 оюутан суралцагсад байна.

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛИЙН ОРЛОГО, онуудаар, сая төгрөг

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дэлгэрцогт	74	79	103.3	128.1	171.8	174.4	186.6	219.5	227.2	253.8	290.5
Дэрэн	79.4	86.9	115.9	139.2	177.9	183.6	194.8	246.4	236.4	250	287.6
Говь-Угтаал	82.9	103	125	172.7	298.8	256.6	237.1	260.1	272.4	312	377.3
Цагаандэлгэр	59.6	63.4	79.6	104	132.5	142.5	157.1	181.7	171.7	173.2	209.7
Баянжаргалан	63.1	70.6	95	138.5	182.3	192.6	194.7	213	300.3	317.9	390
Өндөршил	73.6	81.6	106.5	139.7	187.5	199.8	210.2	240.8	247	271.9	302.2
Гурвансайхан	79.8	88.7	114.1	144.5	194.6	318.2	412.5	592.9	446.7	292.2	345.1
Өлзийт	87.3	94.6	132.3	164.4	222.2	223.4	230.3	285.4	284.1	316.7	369.4
Хулд	84.6	97.6	159.5	207.8	242.2	260.5	256	312.7	336.7	367	414.3
Луус	76.4	86.5	115.3	143.9	183.3	194.1	208.6	247.4	265.3	307.5	338.8
Дэлгэрхангай	102.8	113.7	149.2	179.1	236.9	247.7	260.5	310.2	322.4	362.2	394.5
Сайхан-Овоо	82.1	93.9	120.2	149.7	187.7	191.5	205.8	243.3	240.7	262.5	283.3
Эрдэнэдалай	202.4	223.8	289.7	371.6	499	520.4	547.5	628.5	671.8	742.3	799.3
Сайнцагаан	1841.5	2083	1569.8	3552.8	4315.2	4738.2	5353.1	6040.9	6542.7	6469.1	6730.6
Адаацаг	96	105.9	136.1	167	224.2	239.4	256.5	303	329.9	331.7	362.9
Дундговь	3085.5	3472.2	3411.5	5903	7456.1	8082.9	8911.3	10325.8	10895.3	11030.1	11895.5

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ОРЛОГО, ЗАРЛАГА, 2011-2019, сая.төг

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Нийгмийн даатгалын сангийн орлого	10002.6	15505.6	17423.7	21178.5	24422.8	26213.8	28119.2	30074.7	34856.3
Үүнээс									
Тэтгэврийн даатгалын сангийн	7909.7	12915.3	14681.5	17404.5	20039.6	21302.7	22818.2	26013.6	30157.3
Тэтгэмжийн даатгалын сангийн	316.3	440.3	580.5	801.7	934.8	1157.7	1187.8	1268.2	1460.9
Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн	1354.1	1576.5	1659	2193.4	2356	2908.4	3228.5	1899.9	2237.1
ҮОМШӨ*-ний даатгалын сангийн	246.1	326.7	388	480.2	730.4	604.4	550.6	549	689.2
Ажилгүйдлийн даатгалын сангийн	176.3	246.8	114.7	298.7	362	240.6	334.1	344	311.8
Нийгмийн даатгалын сангийн зарлага	10062.1	15442.1	17360.5	21595	24707	26289.2	27283.3	30270.6	34073
Үүнээс									
Тэтгэврийн даатгалын сангийн	8057.2	12791.5	14639.6	17705.3	20189.1	21377.2	22197.5	26067.9	29431.3
Тэтгэмжийн даатгалын сангийн	343.9	440.5	543.5	820	973.1	1157.7	1137.8	1292.8	1395.7
Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн	1279.8	1620.5	1695.8	2216.4	2430	2908.4	3094.5	2033.8	2237.6
ҮОМШӨ*-ний даатгалын сангийн	220.6	338.8	349.8	550.2	742.1	605.2	543	548.3	688.9
Ажилгүйдлийн даатгалын сангийн	160.6	250.8	131.8	303.1	372.7	240.7	310.5	327.8	319.5

НИЙГМИЙН ДААТГАЛД ЗААВАЛ ДААТГУУЛАГЧИЙН ТОО, ОЛГОСОН ТЭТГЭВРИЙН ХЭМЖЭЭ
2020.01.05

Үзүүлэлтүүд	2013 он	2014 он	2015 он	2016 он	2017 он	2018 он	2019	<u>2019</u> 2018хувь
Заавал даатгуулагчийн тоо	11043	10423	10253	13153	11072	11231	11224	99.9
Үүнээс:								
Аж ахуйн нэгж, байгууллага	2812	2379	2319	2403	2430	2503	2477	99.0
Төсөвт байгууллага	4132	4100	4083	4102	4186	4284	4258	99.4
Сайн дурын	4099	3944	3851	6648	4456	4444	4489	101.0
Олгосон тэтгэвэр, сая төг	14321	17096	19565	21020	22275.2	25821.0	29424.8	114.0
Үүнээс:								
Өндөр настны	11285	13570	15776	17180	18327.1	21386.3	24590.7	115.0
Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн	2132	13570	15776	17180	2650.7	2892.4	3078.2	106.4
Тэжээгчээ алдсаны	465,5	526.5	569.2	622.1	650.4	722.9	796.5	110.2
Цэргийн	438,7	489.9	544.4	583.9	647.0	819.4	959.4	117.1

1.5 Эрүүл мэнд

Эрүүл мэндийн газрын мэдээгээр аймгийн хэмжээнд 2019 оны 12-р сарын байдлаар 943 эх төрсөн ба нийт 952 хүүхэд амьд төрсөн нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 40 тохиолдлоор өссөн байна. Төрсөн эхчүүдийн 88.7 хувь нь аймгийн нэгдсэн эмнэлэгт төрсөн байна. Тус аймагт энэ сарын байдлаар эхийн эндэгдэл гараагүй бөгөөд, 0-1 хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдэл Нэгдсэн эмнэлэгт 3, Эрдэнэдалай суманд 2, Говь-Угтаал, Адаацаг суманд тус бүр 1 гарсан байна. Нас баралтын 256 тохиолдол бүртгэгдсэн бөгөөд өнгөрсөн оны мөн үеэс 8 тохиолдлоор буурчээ. Нас баралтыг шалтгаанаар нь авч үзвэл хорт хавдрын нас баралт хамгийн өндөр буюу 32.4 хувийг эзэлж 83 хүн нас барсан байна.

Тухайн сарын байдлаар стационарит шинээр 10864 эмчлүүлэгч хэвтэж, 10823 эмчлүүлэгч эмнэлгээс гарсан бөгөөд нийт 75668 ор хоног ашиглаж, дундаж ор хоног 6.6 байна. 2019 оны 12 сарын байдлаар 177646 амбулаторийн үзлэг бүртгэгдсэнээс урьдчилан сэргийлэх үзлэг 32.7%, амбулаторийн үзлэг 45.5 %, идэвхтэй хяналт 16.1 %, гэрийн үзлэг 4.2 %- ийг эзэлж байна. Нийт үзлэгт хамрагдсан хүмүүсийн 35.8 хувь нь эрэгтэй, 64.2 хувь нь эмэгтэй хүн байна. Халдварт өвчний 407 тохиолдол бүртгэгдээд байгаа нь урьд оны мөн үетэй адил ба 10000 хүн амд ногдох халдварт өвчнөөр өвчлөгчдийн тоо 87.3 болж өмнөх оны мөн үеэс 1.3 пунктээр буурсан байна

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН 10000 ХҮНД НОГДОХ ИХ ЭМЧИЙН ТОО /1998-2019/

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дундговь	19	19	2	24	24	27	28	30	29	33
Дэлгэрцогт	12	12	6	13	13	13	19	18	30	24
Дэрэн	9	9	5	10	10	24	24	24	14	18
Говь-Угтаал	25	26	26	26	19	19	25	25	25	32
Цагаандэлгэр	10	20	10	10	10	20	20	19	19	28
Баянжаргалан	17	17	9	17	17	17	17	17	16	15
Өндөршил	13	13	7	14	14	14	21	21	21	21
Гурвансайхан	4	5	14	5	10	5	14	14	10	14
Өлзийт	8	9	9	9	9	9	8	9	13	17
Хулд	4	4	9	13	9	13	4	12	12	12
Луус	5	10	10	11	6	11	17	16	22	21
Дэлгэрхангай	8	9	14	9	14	9	14	13	9	13
Сайхан-Овоо	12	8	13	13	9	9	9	18	14	9
Эрдэнэдалай	13	13	14	12	12	16	14	12	7	12
Сайнцагаан	7	5	4	4	4	6	5	5	4	3
Адаацаг	3	3	3	7	7	4	11	14	10	7

10000 ХҮНД НОГДОХ СУВИЛАГЧ, ЭМНЭЛЭГИЙН ТУСГАЙ МЭРГЭЖИЛТНИЙ ТОО /1998-2019/

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дундговь	64	63	63	63	67	69	67	64	64	64
Дэлгэрцогт	53	61	66	58	64	76	68	66	53	54
Дэрэн	59	56	53	46	49	44	44	43	43	37
Говь-Угтаал	81	83	78	78	83	82	57	63	76	72
Цагаандэлгэр	88	79	139	82	100	89	80	96	76	57
Баянжаргалан	85	86	86	76	85	54	77	67	63	53
Өндөршил	65	60	60	61	69	70	62	63	70	57
Гурвансайхан	40	45	42	43	53	52	53	51	53	47
Өлзийт	42	43	49	45	52	55	59	60	59	58
Хулд	38	48	44	34	38	43	55	37	41	37
Луус	54	40	57	53	66	69	62	60	59.0	64

Дэлгэрхангай	46	39	41	37	33	55	50	48	48	39
Сайхан-Овоо	32	40	42	35	41	41	47	46	46	47
Эрдэнэдалай	33	32	33	33	35	33	32	31	31	29
Сайнцагаан	13	13	10	9	11	10	9	8	5.7	8
Адаацаг	42	46	43	41	46	46	46	41	38	37

ИХ ЭМЧИЙН ТОО, 2009-2019 оноор

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дундговь	91	88	84	99	106	107	123	128	141	137	153
Дэлгэрцогт	1	2	2	2	2	2	2	3	3	5	4
Дэрэн	2	2	2	1	2	2	5	5	5	3	4
Говь-Угтаал	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	5
Цагаандэлгэр	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2	3
Баянжаргалан	1	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2
Өндөршил	2	2	2	1	2	2	2	3	3	3	3
Гурвансайхан	1	1	1	3	1	2	1	3	3	2	3
Өлзийт	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	4
Хулд	2	1	1	2	3	2	3	1	3	3	3
Луус	1	1	2	2	2	1	2	3	3	4	4
Дэлгэрхангай	1	2	2	3	2	3	2	3	3	2	3
Сайхан-Овоо	2	2	2	3	3	2	2	2	4	3	2
Эрдэнэдалай	7	8	8	8	7	7	9	8	7	4	7
Сайнцагаан	63	57	51	64	71	74	85	84	93	94	104
Адаацаг	1	1	1	2	2	2	1	3	4	3	2

БАГА ЭМЧИЙН ТОО, 1999-2019 ОНООР

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дундговь	102	106	96	90	92	96	87	83	58
Дэлгэрцогт	4	5	5	5	5	4	4	2	1
Дэрэн	6	5	4	4	2	3	3	2	1
Говь-Угтаал	5	5	5	5	5	5	4	4	3
Цагаандэлгэр	3	3	3	3	4	4	5	4	0
Баянжаргалан	3	4	3	3	4	4	3	4	1
Өндөршил	4	4	3	3	3	3	3	3	2
Гурвансайхан	4	4	3	3	3	3	3	4	2
Өлзийт	6	7	6	7	7	6	6	6	5
Хулд	4	5	3	3	3	5	2	3	2
Луус	2	4	3	4	4	4	4	3	3
Дэлгэрхангай	4	4	4	3	5	6	5	5	3
Сайхан-Овоо	4	4	4	4	4	4	4	4	3
Эрдэнэдалай	10	11	11	11	10	9	9	9	6
Сайнцагаан	36	34	33	26	27	29	28	27	22
Адаацаг	7	7	6	6	6	7	4	3	4

СУВИЛАГЧ, ЭМНЭЛЭГИЙН ТУСГАЙ МЭРГЭЖИЛТНИЙ ТОО, 1999-2019 ОНООР

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дундговь	295	282	282	280	291	309	306	296	299	296
Дэлгэрцогт	9	9	10	9	10	12	11	11	9	9
Дэрэн	13	13	11	10	10	8	9	9	9	8
Говь-Угтаал	13	13	12	12	13	13	9	10	12	11
Цагаандэлгэр	9	9	7	8	10	9	8	10	8	6
Баянжаргалан	10	10	10	9	10	10	9	8	8	7
Өндөршил	10	10	9	9	10	10	9	9	10	8
Гурвансайхан	9	9	9	9	11	11	11	11	11	10

Өлзийт	10	10	11	10	12	13	14	14	14	14
Хулд	9	9	10	8	9	10	13	9	10	9
Луус	11	11	11	10	12	11	11	11	11	12
Дэлгэрхангай	11	11	9	8	9	12	11	11	11	9
Сайхан-Овоо	8	8	10	8	9	9	11	10	10	10
Эрдэнэдалай	20	20	19	19	20	19	18	18	18	17
Сайнцагаан	140	127	131	139	133	149	149	153	147	155
Адаацаг	13	13	13	12	13	13	13	12	11	11

ХАЛДВАРТ ӨВЧНӨӨР ӨВЧЛӨГСДИЙН ТОО , 1991-2018 ОНООР

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дундговь	213	356	655	438	363	340	512	643	491	407	407
Дэлгэрцогт	5	5	13	11	7	8	10	10	15	25	13
Дэрэн	5	13	7	5	9	10	3	16	8	7	6
Говь-Угтаал	3	3	2	1	14	5	9	29	39	9	18
Цагаандэлгэр	0	1	10	6	3	12	3	34	10	2	2
Баянжаргалан	3	0	3	2	1	6	0	23	4	3	1
Өндөршил	2	9	3	7	14	11	9	16	5	6	0
Гурвансайхан	11	5	25	13	8	14	18	20	11	10	14
Өлзийт	9	6	13	13	14	8	15	12	11	14	22
Хулд	11	11	19	14	12	11	12	10	8	7	13
Луус	17	33	13	8	12	9	13	21	14	11	5
Дэлгэрхангай	5	5	2	9	4	4	8	6	4	5	7
Сайхан-Овоо	5	45	39	9	14	4	5	22	3	6	2
Эрдэнэдалай	13	17	18	30	13	10	33	94	23	5	20
Сайнцагаан	118	195	459	277	220	210	358	293	327	289	271
Адаацаг	6	8	29	33	18	18	16	37	9	8	13

НЯЛХСЫН ЭНДЭГДЭЛ, 2010-2019 ОНООР

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дундговь	19	10	9	9	16	7	16	8	7	7
Дэлгэрцогт	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Дэрэн	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Говь-Угтаал	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Цагаандэлгэр	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Баянжаргалан	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Өндөршил	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Гурвансайхан	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0
Өлзийт	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Хулд	0	0	0	1	3	0	0	0	1	0
Луус	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дэлгэрхангай	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0
Сайхан-Овоо	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0
Эрдэнэдалай	1	0	0	0	0	0	1	0	0	2
Сайнцагаан	13	8	7	8	12	6	9	4	2	3
Адаацаг	2	0	0	0	0	0	3	0	1	1

ЭХИЙН ЭНДЭГДЭЛ, 2010-2019 ОНООР

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дундговь	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дэлгэрцогт	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дэрэн	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Говь-Угтаал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Цагаандэлгэр	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Баянжаргалан	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Өндөршил	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Гурвансайхан	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Өлзийт	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Хулд	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Луус	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Дэлгэрхангай	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сайхан-Овоо	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Эрдэнэдалай	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сайнцагаан	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Адаацаг	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1.6. Боловсрол

Дундговь аймаг суралцаж байгаа ба бүлгийн тоо өнгөрсөн оны мөн үеэс суралцагчдын тоо 5.63 хувиар өссөн. 2019-2020 оны хичээлийн жилд ерөнхий боловсролын 19 сургуульд 8434 мянган хүүхэд байна.

ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛИЙН ТОО, сумаар

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дундговь	18	18	18	18	18	19	19	19	19	19
Сайнцагаан	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5
Адаацаг	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Баянжаргалан	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Говь-Угтаал	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Гурвансайхан	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Дэлгэрхангай	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Дэлгэрцогт	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Дэрэн	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Луус	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Өлзийт	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Өндөршил	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Сайхан-Овоо	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Хулд	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Цагаандэлгэр	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Эрдэнэдалай	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛЬД СУРАЛЦАГЧДЫН ТОО, сумаар

	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Дундговь	8427	8143	7741	7561	7603	7870	8060	8084	7984	8434
Дэлгэрцогт	145	139	123	121	109	102	119	115	124	139
Дэрэн	231	232	220	206	216	213	238	234	234	235
Говь-Угтаал	241	234	211	200	198	177	182	180	175	175
Цагаандэлгэр	112	88	89	84	83	81	92	88	84	97
Баянжаргалан	152	152	140	143	145	131	147	148	165	172
Өндөршил	250	224	219	206	202	209	207	206	194	204
Гурвансайхан	289	273	223	204	200	249	282	298	305	313
Өлзийт	221	186	149	145	134	126	141	136	132	145
Хулд	303	261	215	228	230	228	240	220	209	222
Луус	198	182	160	157	127	128	155	154	138	143
Дэлгэрхангай	451	436	418	413	421	463	465	458	451	448

Сайхан-Овоо	341	322	270	257	253	262	289	265	267	260
Эрдэнэдалай	1163	1136	1092	1081	1099	1159	1186	1168	1108	1162
Сайнцагаан	3948	3910	3898	3824	3897	4067	4017	4092	4087	4395
Адаацаг	382	368	314	292	289	275	300	322	311	324

ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛИЙН 1-Р АНГИД ЭЛСЭГЧИД,

	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Дундговь	712	708	654	825	906	951	818	811	813	931
Дэлгэрцогт	9	11	11	15	21	15	16	15	16	26
Дэрэн	23	25	32	28	33	28	24	22	25	27
Говь-Угтаал	24	21	22	28	28	22	21	18	22	26
Цагаандэлгэр	10	13	13	6	12	14	15	16	11	20
Баянжаргалан	10	20	12	26	20	25	22	19	32	20
Өндөршил	20	27	20	20	21	32	29	26	22	29
Гурвансайхан	20	27	20	18	32	47	28	26	28	23
Өлзийт	22	13	10	24	18	15	22	19	21	23
Хулд	30	24	20	31	38	36	19	24	36	40
Луус	12	17	21	20	13	27	21	16	11	22
Дэлгэрхангай	36	48	29	44	53	51	41	39	46	35
Сайхан-Овоо	43	32	26	43	33	32	26	30	27	33
Эрдэнэдалай	103	101	96	123	128	138	116	100	93	145
Сайнцагаан	318	300	286	355	416	430	377	381	381	414
Адаацаг	32	29	36	44	40	39	41	60	42	42

1.7 Гэмт хэрэг

Цагдаагийн хэлтсийн 2019 оны 12 сарын байдлаар аймгийн хэмжээнд нийт бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо 211 болж өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 20.7 хувь болж буурсан байна. Гэмт хэрэгт холбогдогчдын тоо өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 29 хувиар буурч 130 хүн холбогдоод байна. 2019 оны 12 сарын байдлаар танхайрах, булаалт, албан тушаалын гэмт хэрэг гараагүй байна. Өнгөрсөн оны мөн үеэс малын хулгайн хэрэг, залилан, , хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх, дээрэмдэх гэмт хэргүүд өссөн байна. Харин, хүнийг санаатай алах, бусдын бие мах бодид гэмтэл учруулах гэмт хэрэг, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг, бусдын эд хөрөнгийн хулгайн гэмт хэрэг буурсан байна.

Бүртгэгдсэн нийт хэргүүдийг өнгөөр нь авч үзвэл 28.4 хувийг хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, 27.1 хувийг бусдын эд хөрөнгийн хулгайн хэрэг, 0.5 хувийг хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх гэмт хэрэг, 6.6 хувийг замын хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын эсрэг гэмт хэрэг, 0.5 хувийг дээрмийн хэрэг, 2.4 хувийг хүчингийн хэрэг, 13.7 хувийг малын хулгайн хэрэг, 8.1 хувийг залилангийн хэрэг, 12.7 хувийг бусад хэрэг тус тус эзэлж байна.

Нийт гэмт хэргийн 26.1 хувийг согтуугаар, 6.6 хувийг бүлэглэж, 8.1 хувийг хүүхэд оролцсон, 0.1 хувийг эмэгтэй хүн оролцон үйлдсэн, 4.3 хувийг гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас хэрэг эзэлж байна. 18 ба түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох гэмт хэрэг аймгийн дүн 69 хүн байхад Дэрэн 80, Дэлгэрцогт 80, Луус 73, Сайнцагаан 103, Цагаандэлгэр 143 байгаа нь гэмт хэрэг ихтэй сумдад орж байна.

Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 683.7 сая төгрөг, түүний 41,4 хувь буюу 282.7 сая төгрөгийг нөхөн төлүүлээд байна. Гэмт хэрэг илрүүлэлтийн хувь аймгийн хэмжээнд өмнөх оны мөн үеэс 8.9 хувиар өсч, 44.9 хувь болсон байна.

ГЭМТ ХЭРГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД, 2010-2019 онуудаар

Үзүүлэлт	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Оны эхний 18 ба түүнээс дээш насны хүний тоо	30598	29979	29489	29341	29389	29327	29652	30029	30528	30616
Бүх хэрэг	231	206	201	284	260	242	221	216	266	211
Хүн амины гэмт хэрэг	0	3	1	3	0	1	4	3	4	0
Хүчиндэх гэмт хэрэг	4	6	2	5	8	2	1	3	4	5
Хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх	3	6	0	4	1	1	1	2	0	1
Дээрэмдэх гэмт хэрэг	1	1	2	1	0	0	1	3	2	1
Булаалт	0	4	0	0	0	1	1	0	0	0
Танхайн хэрэг	18	17	12	12	12	10	4	0	0	0
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг	55	64	73	87	85	70	94	110	77	60
Бусдын эд хөрөнгийн хулгай	118	63	80	123	94	92	62	37	105	57
Малын хулгай	30	21	31	37	41	31	16	14	21	29
Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг хэрэг	5	19	9	29	33	35	22	26	16	16
Залилангийн хэрэг	6	0	5	5	5	7	10	3	10	14
Бусад	21	23	17	15	22	23	21	15	27	27
Согтуугаар	68	67	64	89	86	66	66	35	45	55
Бүлэглэж	55	13	25	27	31	25	14	9	22	14
Хүүхэд оролцсон	21	7	4	7	5	5	5	0	12	17
Илрээгүй хэрэг	12	18	32	81	66	61	35	56	102	82
Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас	-	-	3	6	9	8	8	18	9	9
Хөнгөн	-	-	87	97	109	120	131	150	167	170
Хүндэвтэр	-	-	92	164	131	111	79	30	0	0
Хүнд	-	-	18	18	19	10	6	33	99	41
Онц хүнд	-	-	4	5	1	1	5	3	0	0
Гэмт хэрэгт холбогдогсод	311	256	188	227	229	219	213	163	183	130
Учирсан бүх хохирол /сая.төг/	111.1	195.6	300.6	614.3	590.8	801.5	707.6	553.1	896.1	683.7
Нөхөн төлүүлсэн хохирол /сая.төг/	104.2	140.8	172.3	399	317.9	571.8	497.5	332.2	324.6	282.7
Илрүүлэлтийн хувь	75.5	68.7	61.9	47.7	55.4	53.8	70.3	60.1	57.5	44.9

2. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

2.1.Төрийн санхүү

Санхүү, төрийн сангийн хэлтсийн мэдээгээр 2018 оны жилийн эцэст орон нутгийн төсвийн орлогын төлөвлөгөөний биелэлт 104.9 хувьтай буюу 8067.1 сая төгрөгийн гүйцэтгэлтэй байна. Үүнээс гадна улсын төвлөрсөн төсөвт оруулбал зохих орлогын төлөвлөгөө 104.5 хувьтай буюу 2138.2 сая төгрөгийн орлогыг улсын төвлөрсөн төсөвт оруулаад байна. Улсын болон орон нутгийн төсөвт нийт дүнгээр 10287.1 сая төгрөгийн орлого оруулж, аймгийн дүнгээр орлогын төлөвлөгөөний биелэлт 103.9 хувьтай байна. Тусламжийн орлогыг оруулан тооцсоноор аймгийн хэмжээний нийт орлого ба тусламж 41980.4 сая төгрөг болж, төлөвлөгөөний биелэлт 100.6 хувьтай байна. 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар орон нутгийн төсвийн байгууллагын зардлын дүн 40389.2 сая төгрөг болж өмнөх онтой харьцуулахад 1.1 хувиар өссөн байна.

ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН МЭДЭЭ, мянган төгрөгөөр

Үзүүлэлт	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Нийт орлого	5276190.6	7437676	35993522	40384378	36647618	39528333	39239635.7	41980369.1	43941522.2
/тусламжийн дүн/									
А.УРСГАЛ ОРЛОГО	3176426.7	4180485.6	3586934.3	4066699.8	4756483.1	6533121.8	7373738.0	8067087.8	7793526.1
I.ТАТВАРЫН ОРЛОГО	2960007	3842246.9	3196424.8	3401636.3	3923630.2	4277974.5	4765271.1	4483589.1	5202659.1
1.1 Хүн амын орлогын албан татвар	1389391.5	2124028	2524674.8	2769870.3	3220040.6	3350813.5	3660078.6	3067520.0	3697634.8
1.1 Цалин хөлс болон түүнтэй адилтгах орлогын татвар	1240170.3	1881196.9	2392385.8	2817005	3118286.6	3261156.4	3455875.0	3172455.6	3495611.7
Хувь хүний орлогын албан татварын буцаалт	0	0	-235014.3	-328874	-348233.7	-430194.4	-436797.4	-427269.9	-378123.9
1.2 Үйл ажиллагааны орлого	0	0	0	0	0.0	245548.2	422406.4	285752.8	525794.9
1.3 Хөрөнгө борлуулсаны	0	0	0	0	119620.9	112206.7	39542.7	36581.5	24553.8
1.4 Бусад татвар	149221.2	242831.1	367303.3	281739.3	330366.8	162096.6	179051.9	0.0	29798.3
2.Хөрөнгийн татвар/ҮХХБолон буу/	35500.8	95254.1	58092.1	70050.99	84991.9	101554.1	112924.9	152071.9	128753.0
3. Авто тээврийн хэрэгслийн	175684	200916.4	219559.5	237580.6	182179.7	204898.1	238535.1	245785.7	275002.9
4. Бусад татвар	1359430.7	1422048.4	384098.4	324134.39	436418	620708.8	753732.5	1018211.5	1101268.4
4.1 Улсын тэмдэгтийн	59194.6	58140	108042.3	78624.4	101492.8	97422.3	150244.7	181844.9	155043.3
4.2 Ашигт малтмал нөөцийн	277713.3	233188	77053.5	44203.5	38437.6	30597.6	22806.5	55236.2	32059.7
4.3 Газрын төлбөр	119990.4	270467.9	145810.6	151044.5	170476.8	229317.7	206002.4	259202.1	369824.7
4.5 Хог хаягдалын үйлчилгээний	21975.6	25488.3	0	6400	11001	19569.7	30434.3	20643.5	63066.7
4.6 Усны төлбөр	38713.8	37255.4	27150.8	25861.99	34063.3	29960.4	28836.7	57853.2	42818.6
4.7 Лиценцийн төлбөр	809059.1	732998.2	0	0	0	0	0.0	0.0	438455.4
4.6.Бусад	32783.9	64510.6	26041.2	18000	25746.5	213841.1	315407.9	443431.6	2590867.0
II.ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	216419.7	338238.7	390509.5	665063.5	832852.9	2255147.3	2608466.9	3583498.7	2590867.0
2.1 Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	64645.1	51150.7	41674.7	347937	263483.8	1877607	2189385.6	2515942.0	1360387.6
2.2 Бусад нэр заагдаагүй	151774.6	287088	348834.83	317126.5	569369.1	377540.3	419081.3	1067556.7	1230479.4
Б. ХӨРӨНГИЙН ОРЛОГО	80469.8	172284.6	187042.2	419460	0	0	86662.6	81861.7	44471.5
В.ТУСЛАМЖИЙН ОРЛОГО	2019294.1	3084905.8	32219545	35898218	31891135	32995211	31779235.1	33831419.6	36103524.6

1. Улсын төсвөөс авсан санхүүгийн дэмжлэг	2019294.1	3084905.8	7210785.4	8094821.7	7549507.2	6951974.3	6292565.8	7310226.5	9344514.9
Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	0	0	17821095	20412495	20563863	21928516	23639906.4	24445948.1	23249756.2
Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангийн орлогын шилжүүлгээс санхүүжих	0	0	7187664.8	7390901.6	3777765	4114720.5	1846762.9	2075245	3313613.3
2. Аймгаас авсан санхүүгийн дэмжлэг	1982302.7	2856260.7	6300868.5	0	0	0	0.0	0	0
Орон нутгийн төсвийн орлого /тусламжийн орлого ороогүй /	2960007.0	4352770.2	3773976.5	4486159.8	4756483.1	6533121.8	7460400.6	8148949.5	7837997.6
Улсын төсөвт төвлөрүүлж байгаа орлого	1080156.3	827448.5	2717494.8	1736039.6	2527307.9	5830889	2449700.1	2138199.4	2688871.3
Аймгийн нийт орлого	4040163.3	5180218.7	6491471.3	6222199.4	7283791	12364011	9910100.7	10287148.9	10826868.9

ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ДҮН, сар бүрийн эцэст, мянган төгрөгөөр

Зарлагын төрөл	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Орон нутгийн байгууллагын зарлагын дүн	39555118	39752111.2	39588999.1	39968852.9	40389222.0	44241184.6
Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	16751483.8	18309510.6	18278314.7	18417961.5	19124965.8	23697435.1
Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	1828290.1	1988522.59	1993762.5	2036729.9	2308766.5	2999552.3
Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	2114224.2	2596093.6	3231302.7	3298171.6	3525754.6	4233889.4
Хангамж бараа материалын зардал	865848.3	711412.8	707401.4	807638.4	987183.4	1188356.5
Норматив зардал	1427624.9	1208442.4	1391825.4	1435382.8	1336455.7	1660844.6
Эд хогшил урсгал засварын зардал	721533.97	305705.59	284939.9	673448.6	1008015.2	1295005.3
Томилолтын зардал	193264.08	169715.8	148031.7	170379.7	194753.1	400232.6
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	575027.6	607098.98	902105.5	852393.0	1100280.1	1630644.0
Бараа үйлчилгээний бусад зардал	697090.8	669465.4	2045680.7	2644263.2	1930032.8	1410003.3
Засгийн газрын дотоод шилжүүлэг	37500	228956.7	205638.4	205032.4	259030.1	234894.1
-Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ	3247660.77	0	0	0.0	0.0	0.0
-Ажил олгогчоос олгох тэтгэмж урамшуулал дэмжлэг	1525423.8	0	0	0.0	0.0	0.0
-Төрөөс иргэдэд үзүүлэх бусад тэтгэмж дэмжлэг	334045.38	0	0	0.0	0.0	0.0
Бусад урсгал шилжүүлэг		4769842.4	4822378.5	6317463.7	5198850.8	0.0
Хөрөнгийн зардал	9236100.3	8187344.3	5577617.7	3109988.1	3415133.9	612703.2

ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ, сумдаар, оноор, мянган төгрөгөөр

Сум	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ДЦ	49356.2	70328.8	96594.6	93218.3	94104.3	99654.3	103086.1	132471.0	23145.4
ДН	71889.1	90726.5	94658.4	102673.8	125104.0	165851.9	161674.3	155303.1	33392.9
ГУ	74468.2	135674.7	238293.8	227121.0	204942.3	159242.8	195504.2	173117.5	259845.8
ЦД	48176.8	58481.4	64645.2	64854.0	71301.5	112022.2	101554.7	93854.0	12635.3
БЖ	819552.1	525282.5	639803.4	528452.4	231216.6	191198.1	430981.9	1196429.5	91306.8

ӨШ	55920.4	87082.6	262605.6	258968.3	101814.8	254126.4	146387.7	225236.6	24657.1
ГС	76661.5	101083.8	119490.7	278099.4	2037328.1	5017692.7	1507486.8	377474.2	192127.0
ӨТ	180347.8	247453.3	232588	225852.5	155336.3	176146.6	243751.1	221573.0	159988.5
ХД	148094.1	183957.1	250678.9	335044.5	260750.3	184750.5	246723.3	208432.1	36864.6
ЛС	50999.5	84002.6	90249.5	83969.6	92335.7	106998.6	120183.2	142754.5	29862.5
ДХ	67680.2	98744.3	108904.7	114653.4	123554.6	150935.7	206934.7	283618.0	37842.5
СО	49754.4	69998.6	87921.8	87926.5	94585.3	124979.5	149606.7	133416.9	33487.4
ЭД	206201.5	228942.5	239962.4	266296.9	264416.1	288077.3	364402.6	317201.0	72537.7
СЦ	178373.2	256239.1	262312.4	324277.9	301656.6	374075.1	414674.2	660593.9	148073.2
АД	74410.8	98737.2	108815.3	116184.1	151507.6	135002.5	150834.7	212034.6	26097
ДУ	2202430.9	2838299.9	2464893.1	2851595.6	2730039.9	3026396	3241786.8	3437637.8	619222.1
Дүн	4354316.7	5175034.9	5362417.8	5959188.1	7039993.9	10567150.2	7785573	7971147.7	1801086.7

2.2 Банк

Банкны зээлийн үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 0.2 хувиар өсч 116441.5 сая төгрөг болжээ. Үүнээс анхаарал хандуулах зээл 722.7 сая төгрөг, чанаргүй зээл 1267.2 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй болж өмнөх оны мөн үеэс анхаарал хандуулах зээл 77.5 хувиар, чанаргүй зээл 37.9 хувиар тус тус өссөн байна. Нийт зээлийн үлдэгдлийн 1.7 хувийг анхаарал хандуулах ба чанаргүй зээл эзэлж байна. Нийт хадгаламжийн үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 22.8 хувиар өсч 67676.5 сая төгрөг болов.

(Сая.төгрөг, тоогоор)

Үзүүлэлт		Үлдэгдэл		2019/20 20 хувь	
		2018-XII	2019-XII		
Зээл	Нийт зээлийн үлдэгдэл		116221.3	116,441.5	100.2
	Үүнээс:	Анхаарал хандуулах зээлийн үлдэгдэл	407.2	722.7	177.5
		Чанаргүй зээлийн үлдэгдэл	918.9	1,267.2	137.9
Татан төвлөрүүлсэн хөрөнгө	Нийт харилцахын үлдэгдэл		11034.0	11,859.3	107.5
	Үүнээс:	Иргэдийн харилцахын үлдэгдэл	9097.7	8,964.4	98.5
		Нийт хадгаламжийн үлдэгдэл		55108.9	67,676.5
	Үүнээс:	Иргэдийн хадгаламжийн үлдэгдэл	54243.0	67,656.4	124.7
		Хугацаагүй хадгаламжийн үлдэгдэл	13745.4	15,646.8	113.8
		Хугацаатай хадгаламжийн үлдэгдэл	41363.5	52,029.6	125.8
Тоон мэдээлэл	Нийт банкны салбар, нэгжийн тоо		34	34	100.0
	Нийт банкны салбар, нэгжийн ажилтнуудын тоо		172	175	101.7
	Нийт зээлдэгчийн тоо (дансны тоогоор)		18745	20018	106.8
	Нийт харилцах данс эзэмшигчийн тоо (дансны тоогоор)		-	84549	-
	Нийт хадгаламжийн данс эзэмшигчийн тоо (дансны тоогоор)		31179	32686	104.8
	Нийт АТМ-ны тоо		16	19	118.8
	Нийт төлбөрийн карт эзэмшигчийн тоо		-	39450	-

2.4 Хэрэглээний бараа үйлчилгээний үнэ, үнийн индекс

Хэрэглээний үнийн индекс нь хэрэглэгчдийн худалдаж авсан бараа, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар өөрчлөлтгүй тогтвортой байхад үнэ дунджаар хэрхэн өөрчлөгдөж буйг хэмжих үзүүлэлт бөгөөд нэг өрхөөр биш, нийт өрхөөр тооцсон үнийн дундаж өөрчлөлтийг харуулна. Тус аймагт 2019 оны 12-р сарын байдлаар хэрэглээний үнийн индекс 2018 оны 12-р сартай харьцуулахад 7.4 хувиар өсжээ.

Хэрэглээний үнийн индекс 7.4 хувиар өсөхөд хүнсний бараа согтууруулах бус ундааны бүлэг 14.4 хувиар, согтууруулах ундаа, тамхи мансууруулах бодис 5.0 хувиар, хувцас бөс бараа гутлын бүлэг 6.0 хувь өссөн, орон сууц, ус, цахилгаан, хийн болон бусад түлшний бүлэг 7.5 хувиар өссөн, гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн барааны бүлэг 7.0 хувь, эм тариа эмчилгээний бүлэг 0.9 хувиар өссөн, тээврийн бүлэг 0.1 хувиар буурсан нь нөлөөлсөн байна.

2019 оны 12 сарын байдлаар Сайнцагаан сумын хүнсний зах, дэлгүүрт худалдаалагдаж байгаа хүнсний гол нэрийн бараа, бензин, дизель түлшний үнийг орууллаа.

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ҮНИЙН ИНДЕКС, өмнөх онтой харьцуулсан, хувь

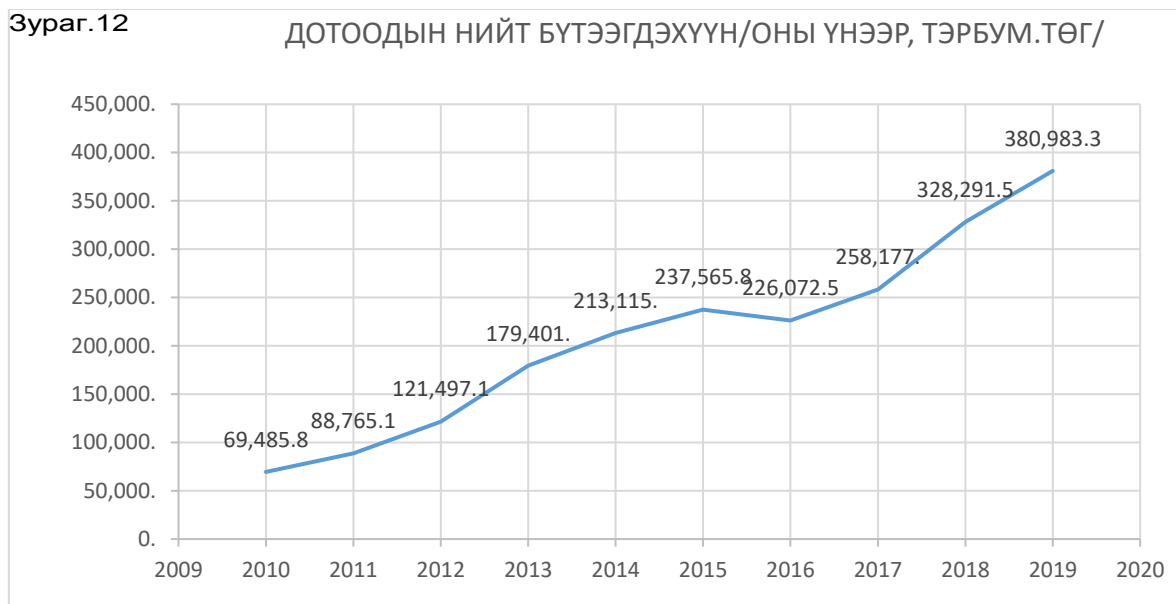
Барааны бүлгээр	2013.12	2014.12	2015.12	2016.12	2017.12	2018.12	2019.12
	2012.12	2013.12	2014.12	2015.12	2016.12	2017.12	2018.12
ЕРӨНХИЙ ИНДЕКС	114.4	111.2	104	105.5	105	105.3	107.4
ХҮНСНИЙ БАРАА, СОГТУУРУУЛАХ БУС УНДАА	115.7	112.9	97.9	99	109.6	108.8	114.4
СОГТУУРУУЛАХ УНДАА, ТАМХИ, МАНСУУРУУЛАХ БОДИС	123.9	106.7	99.4	101.3	106.3	110.1	105
ХУВЦАС, БӨС БАРАА ГУТАЛ	121.8	112.2	108	109.7	100.9	106.3	106
ОРОН СУУЦ, УС, ЦАХИЛГААН, ХИЙН БОЛОН БУСАД ТҮЛШ	106.9	102.7	110.9	157.2	100.7	96.4	107.5
ГЭР АХУЙН ТАВИЛГА, ГЭР АХУЙН БАРАА	118.1	117.8	106.2	102	106.5	105.5	107
ЭМ, ТАРИА, ЭМНЭЛГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ	98.4	118.4	99.9	102.6	103.3	113	100.9
ТЭЭВЭР	104.5	105.8	99.4	95.9	111.8	108.6	99.9
ХОЛБООНЫ ХЭРЭГСЭЛ, ШУУДАНГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ	98	99.8	100.7	100	100	101.5	100
АМРАЛТ, ЧӨЛӨӨТ ЦАГ, СОЁЛЫН БАРАА ҮЙЛЧИЛГЭЭ	118.8	104.8	96.4	104.1	106.1	103.2	103.3
БОЛОВСРОЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭ	113.9	111.7	132.5	100	100.3	100	111.4
ЗОЧИД БУУДАЛ, НИЙТИЙН ХООЛ, ДОТУУР БАЙРНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ	119.8	113	117.2	100	98.7	105.7	124.5
БУСАД БАРАА, ҮЙЛЧИЛГЭЭ	113.1	115.6	103.3	104.5	107.9	99.2	105.8

2.5. Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн /ДНБ/

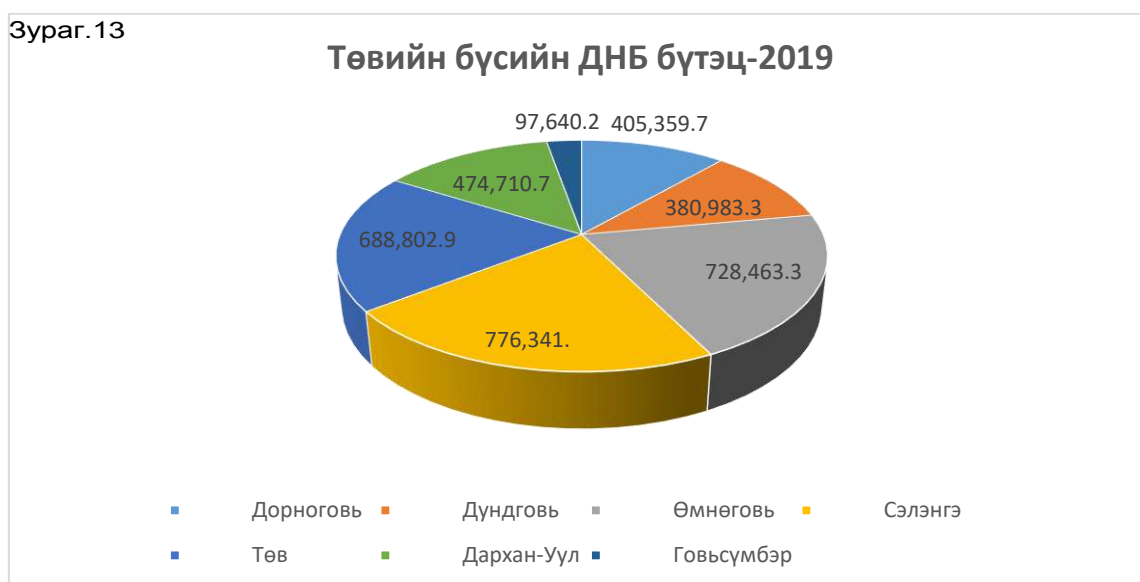

ДНБ нь тухайн нутаг дэвсгэрийн хүрээнд дотоод гадаадын аж ахуй нэгж, байгууллага, иргэдийн нэг жилийн хугацаанд шинээр бий болгосон нийт нэмэгдэл өртгийн хэмжээ юм. ДНБ-ийг үйлдвэрлэлийн, эцсийн ашиглалтын, орлогын гэсэн 3 аргаар тооцдог бөгөөд Аймгийн ДНБ-ийг Монгол улсын Үндэсний Статистикийн хорооноос харьяатын зарчмыг баримтлан тооцож байна. Аймаг бүсийн ДНБ-ийг үйлдвэрлэлийн болон орлогын аргыг хослуулан тооцдог.

2019 оны аймгийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүн оны үнээр урьдчилсан гүйцэтгэлээр 380.9 тэрбум төгрөг болж өмнөх онтой харьцуулахад 16 хувиар буюу 52.7 тэрбум төгрөгөөр өссөн байна./Зураг.12/

Дундговь аймгийн ДНБ 2019 оны урьдчилсан гүйцэтгэлээр төвийн бүсийн ДНБ-ий 10.7 хувийг эзлэж байна./Зураг.13/

Аймгийн ДНБ-ийг бусад төвийн бүсийн аймгуудтай харьцуулан сүүлийн жилүүдээр хүснэгтэд харууллаа.

Хүснэгт-13. Төвийн бүсийн аймгуудын ДНБ, сая.төг

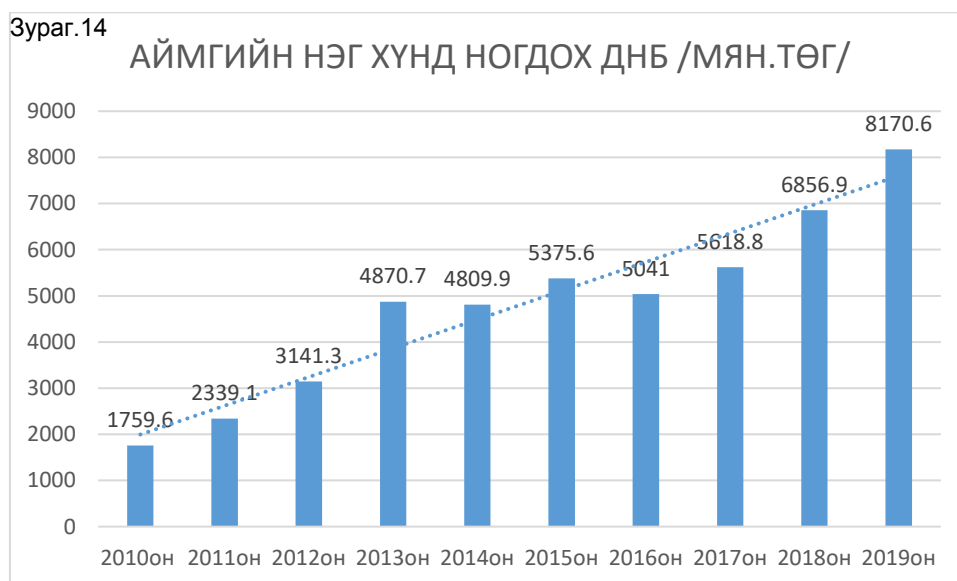
Төвийн бүсийн аймгууд	2014	2015	2016	2017	2018*	2019*	2019/2018
Дорноговь	308754.4	261319.1	272288.4	296014.8	349617.2	405359.7	115.9
Дундговь	213115	237565.8	226072.5	258177	328291.5	380983.3	116.0
Өмнөговь	335829.8	281273.5	404035.8	714470.2	597384.9	728463.3	121.9
Сэлэнгэ	586241.7	574519.5	555423	598216.1	680615.3	776.341	114.0
Төв	474494.1	542576.3	510608.8	510446.5	594206.5	688802.9	115.9
Дархан-Уул	362087.7	367262.7	387260.4	409544.4	435751.1	474710.7	108.9
Говьсүмбэр	72860.8	83724.4	83354.9	83959.4	91702.8	97640.2	106.5

2019 оны ДНБ-ий бүтцийг салбараар авч үзвэл ХАА-н салбар 57.6 хувь, Аж үйлдвэрлэл, Барилгын салбар 19,7 хувь, Үйлчилгээний салбар 24 хувийг тус тус эзэлж байна. ДНБ-ий бүтцийг эдийн засгийн салбараар сүүлийн 6н жилээр дэлгэрэнгүй хүснэгт 14-т харууллаа.

Хүснэгт-14. Дундговь аймгийн ДНБ-ний бүтэц

Салбар	2014	2015	2016	2017	2018*	2019*	Эзлэх %
ДНБ, зах зээлийн үнээр /сая.төг/	213115	237565.8	226072.5	258177	328291.5	380983.3	100
Хөдөө аж ахуй	130102.3	142675.6	124658.5	146308.6	197577.4	219446.4	57.6
Үйлдвэрлэл Барилга	22484.8	28584.6	32184.7	38060.5	53905.2	75053.7	19.7
Үйлчилгээ	61011.6	66584.3	69491.7	74036.1	76809	86483.2	22.7

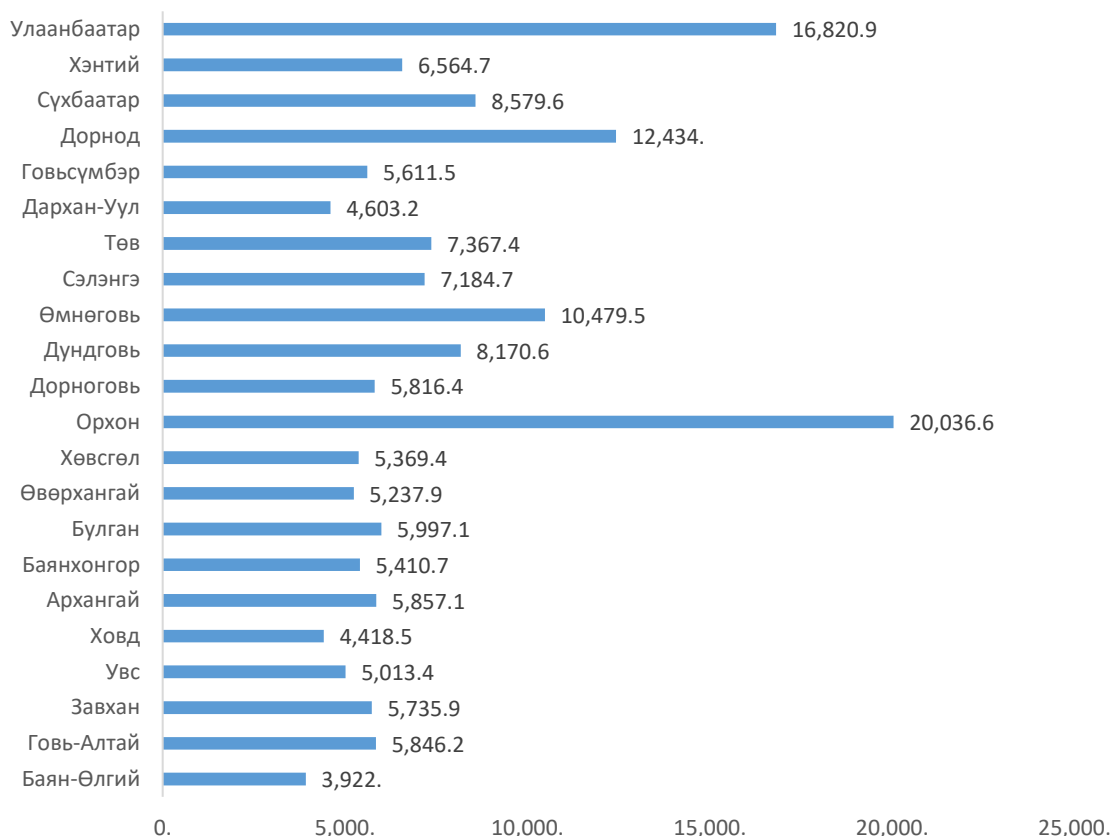
Аймгийн 1 хүнд ногдох ДНБ 2018 онд 8170,6 мянган төгрөгт хүрсэн байгаа нь өмнөх оны үзүүлэлтээс 19,1 хувиар өссөн үзүүлэлт юм. Зурагт аймгийн нэг хүнд ноогдох ДНБ-ийг сүүлийн 10 жилээр харууллаа. /Зураг.14/

Нэг хүнд ногдох ДНБ 2019 онд улсын дундаж 11566.5 мянган төгрөг, Улаанбаатар хот 16,820.9 мянган төгрөг байгаа бол Орхон аймгийн нэг хүнд ногдох ДНБ хамгийн өндөр буюу 20,036.6 мянган төгрөг байна. Манай аймгийн хувьд 8,170.6 мянган төгрөгт хүрсэн нь 21 аймгаас нэг хүнд ногдох ДНБ-ээрээ 6 дугаарт эрэмбэлэгдсэн үзүүлэлт юм. Зурагт нэг хүнд ноогдох ДНБ-ийг Улаанбаатар хот болон 21 аймгуудаар зэрэгцүүлэн харууллаа. /Зураг.15/

Зураг.15

Нэг хүнд ногдох ДНБ-2019 /оны үнээр, мян.төг/

2019*- 2019 оны ДНБ-ийг урьдчилсан гүйцэтгэлээр тооцсон болно.

2.6.Хүн амын амьжиргаа

Нэг өрхийн сарын дундаж орлого 2019 онд 1241.8 мянган төгрөг, /төвийн бүс/, дундаж зарлага 1394.5 мянган төгрөг /төвийн бүс/ байна. 2018-2019 онд Дундговь аймгийн ядуурлын хамралтын хүрээ буюу ядуурлын түвшин 21.7 хувь болж 2016 онтой харьцуулахад 1.2 пунктээр буурсан байна.

Бүс	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Баруун	104300	115600	132000	146600	164200	164800	166500	178000	190700	203400
Хангай	105100	116800	130900	149600	167200	170800	173500	182600	194300	206000
Төв	106600	117500	132400	149700	164300	163000	166200	175600	187100	198300
Зүүн	103500	113000	130500	144500	160800	163700	165700	174000	187600	201700
Улаанбаатар	118100	126500	149900	169000	185400	183700	185300	198600	217900	230000

НЭГ ӨРХИЙН САРЫН ДУНДАЖ ОРЛОГО, бүсээр, төгрөгөөр /2014-2019/

Бүс	Нийт орлого	Мөнгөн орлого				Бусдаас үнэгүй авсан	Өөрийн аж ахуйгаас хэрэглэсэн хүнсний бүтээгдэхүүн
		Цалин хөлс	Тэтгэвэр тэтгэмж	Өрхийн үйлдвэрлэл үйлчилгээний орлого	Бусад		
Улсын дундаж							

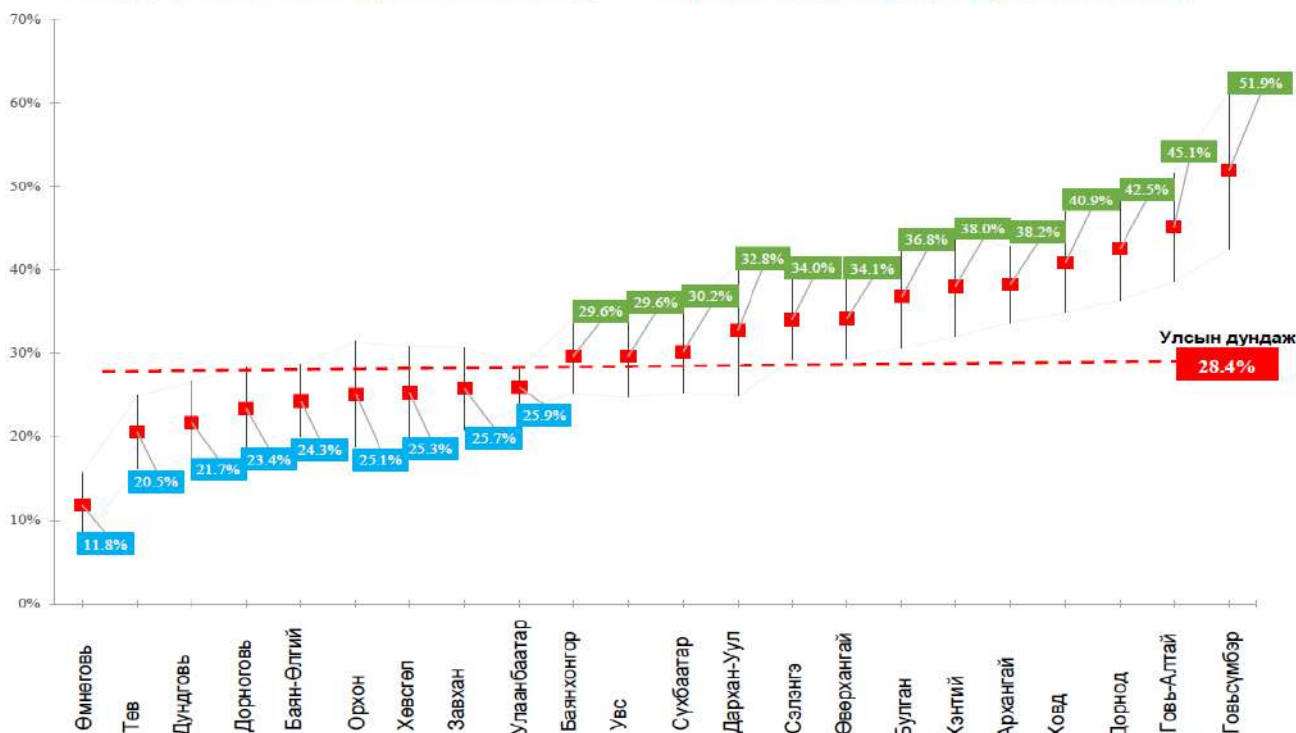
2014	1080145	500649	143520	221665	108558	46083	59670
2015	1047255	503714	163776	182810	94818	50508	51629
2016	944153	477742	165621	131723	88173	43022	37872
2017	1035506	517121	182497	153270	83299	54724	44595
2018	1181067	577813	210235	185014	109310	55949	42746
2019	1343428	678901	226474	215022	109903	61345	51783
Баруун бүс							
2014	961164	264129	149209	268412	81122	48163	150129
2015	935349	281986	173158	223579	93965	42980	119681
2016	845148	310695	167838	153084	78204	41838	93489
2017	962028	316353	186892	220713	84395	47109	106566
2018	1029765	340773	210842	259019	79662	48447	91022
2019	1173991	378788	231703	302704	84465	53753	122578
Хангайн бүс							
2014	916879	322090	119977	245275	86118	44661	98758
2015	905494	328148	144479	219650	77276	52613	83328
2016	791391	310085	144790	161212	54558	51712	69034
2017	863339	346504	151183	166454	51742	65885	81571
2018	990774	362522	192290	215554	84610	54060	81738
2019	1155363	417855	198484	284681	106515	53637	94191
Төвийн бүс							
2014	998055	374420	138232	266970	85709	57118	75606
2015	990418	372408	153643	262299	73148	54963	73957
2016	919635	404619	159290	166010	88378	53635	47703
2017	1001923	446409	166620	194673	73047	65187	55987
2018	1110126	490181	188640	217276	94319	62055	57655
2019	1241848	535171	208296	292954	85141	50782	69504
Зүүн бүс							
2014	944222	295533	146036	282508	80959	58914	80272
2015	1004362	342123	160987	250464	81892	72841	96055
2016	801978	328192	156036	156516	59936	44414	56884
2017	798207	289592	169962	186992	43583	43902	64176
2018	1010245	344814	205359	223890	104646	71797	59739
2019	1276004	426235	217312	376834	81231	83738	90654
Улаанбаатар							
2014	1249877	744295	154243	166910	141636	39278	3515
2015	1169820	719515	174128	113811	113243	46166	2957
2016	1073118	652244	178410	95100	110607	35081	1676
2017	1188933	717687	203869	106746	108294	49616	2721
2018	1368251	817821	227730	130799	135625	53676	2600
2019	1510926	954054	244568	110811	131051	66660	3782

НЭГ ӨРХИЙН САРЫН ДУНДАЖ ЗАРЛАГА, бүсээр, төгрөгөөр /2014-2019/

Бүс	Нийт зарлага	Мөнгөн зарлага			Бусдаас үнэгүй авсан	Өөрийн аж ахуйгаас хэрэглэсэн хүнсний бүтээгдэхүүн
		Хүнсний зүйлийн зарлага	Хүнсний бус бараа, үйлчилгээний зарлага	Бусдад өгсөн бэлэг тусламж		

Улсын дундаж						
2014	1076557	249905	694486	26413	46083	59670
2015	1064808	239436	694983	28252	50508	51629
2016	966197	213122	649613	22568	43022	37872
2017	1092384	227385	743825	21855	54724	44595
2018	1240731	248186	867251	26599	55949	42746
2019	1416640	275082	999818	28612	61345	51783
Баруун бүс						
2014	1033864	173910	638459	23203	48163	150129
2015	1035776	166251	684535	22329	42980	119681
2016	949986	161580	635781	17298	41838	93489
2017	1125623	171202	776699	24047	47109	106566
2018	1140718	194981	781021	25247	48447	91022
2019	1309022	206899	899890	25902	53753	122578
Хангайн бүс						
2014	957304	180292	607743	25850	44661	98758
2015	958610	166131	624117	32421	52613	83328
2016	850171	153186	548779	27460	51712	69034
2017	948972	161625	616845	23046	65885	81571
2018	1076582	167530	749376	23878	54060	81738
2019	1258954	192193	883258	35675	53637	94191
Төвийн бүс						
2014	1042339	217548	654155	37912	57118	75606
2015	1104285	220192	714391	40782	54963	73957
2016	989820	203133	662439	22910	53635	47703
2017	1084863	206873	733093	23723	65187	55987
2018	1215629	210585	846125	39209	62055	57655
2019	1394514	242094	992749	39385	50782	69504
Зүүн бүс						
2014	975474	171266	624992	40030	58914	80272
2015	1108526	189373	722395	27862	72841	96055
2016	837518	158491	559884	17845	44414	56884
2017	879312	172983	581347	16904	43902	64176
2018	1101459	200434	743267	26222	71797	59739
2019	1365125	231421	930311	29001	83738	90654
Улаанбаатар						
2014	1176706	332780	780610	20523	39278	3515
2015	1097901	307887	717543	23348	46166	2957
2016	1034986	267146	708587	22496	35081	1676
2017	1188837	290395	825252	20853	49616	2721
2018	1377888	323168	975197	23247	53676	2600
2019	1525282	345297	1087017	22526	66660	3782

Ядуурлын хамралтын хүрээ, аймгаар, хувиар, 2018 он

ЯДУУРЛЫН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ, аймгаар, хувь

Ядуурлын үзүүлэлтүүд	Ядуурлын хамралтын хүрээ		Ядуурлын гүнзгийрэлт		Ядуурлын мэдрэмж	
	2016	2018	2016	2018	2016	2018
Улсын дүн	29.6	28.4	7.7	7.2	2.9	2.7
Баян-Өлгий	34.4	24.3	9.	5.2	3.4	1.8
Говь-Алтай	43.3	45.1	12.2	13.4	4.7	5.1
Завхан	47.5	25.7	14.6	5.	5.7	1.8
Увс	24.2	29.6	6.	7.2	2.3	2.5
Ховд	36.8	40.9	9.3	10.9	3.4	4.1
Архангай	37.6	38.2	8.4	9.9	2.8	3.5
Баянхонгор	38.8	29.6	8.2	4.3	2.8	1.1
Булган	31.4	36.8	7.	11.3	2.2	4.4
Орхон	23.5	25.1	6.6	6.5	2.5	2.5
Өвөрхангай	41.1	34.1	11.7	7.6	4.4	2.4
Говьсүмбэр	52.4	51.9	17.5	12.2	7.9	4.2
Дархан-Уул	33.4	32.8	8.1	9.6	2.9	4.1
Дорноговь	23.2	23.4	6.3	5.2	2.6	1.7
Дундговь	22.9	21.7	5.4	6.3	1.8	2.5
Өмнөговь	15.4	11.8	2.6	2.2	0.8	0.7
Сэлэнгэ	36.4	34.	11.	7.9	4.6	2.7
Төв	17.3	20.5	3.7	5.4	1.3	2
Дорнод	41.5	42.5	12.3	12.	4.8	4.6
Сүхбаатар	47.	30.2	13.7	6.6	5.4	2.4
Хэнтий	43.8	38.	11.7	10.8	4.3	4
Улаанбаатар	24.8	25.9	6.4	6.7	2.5	2.6

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ӨРХ, ХҮН АМ

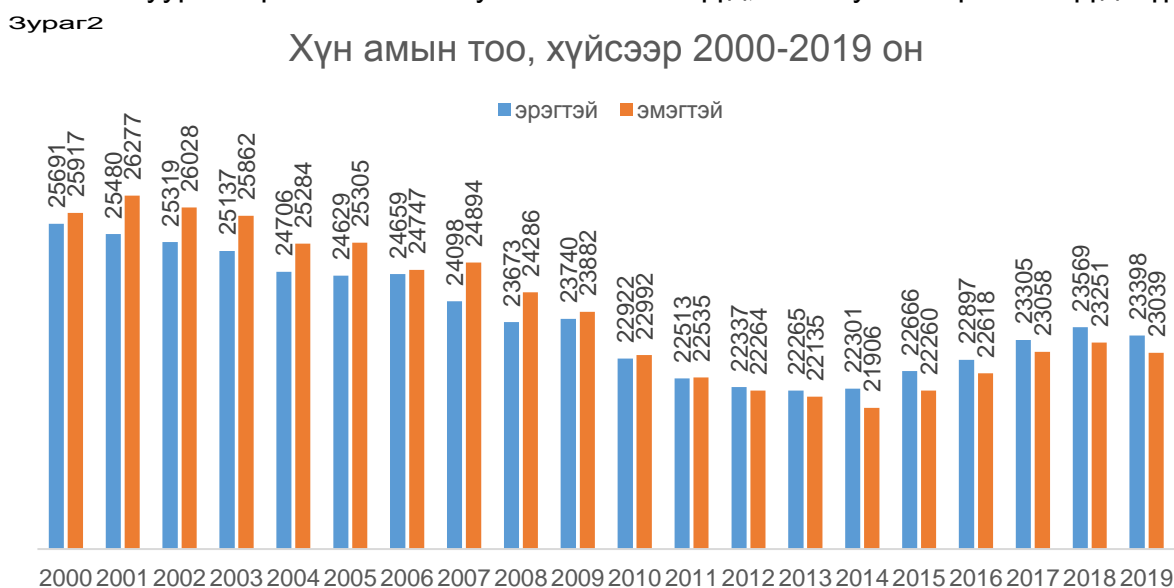
I. ХҮН АМ ЗҮЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

Хүн амын тоо, түүний өсөлт

Аймгийн суурин хүн амын тоо 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар 46437 болж, өмнөх оноос 383 хүнээр буюу 0.82 хувиар буурсан байна. Энэ нь Монгол улсын суурин хүн амын 1.4 хувийг эзэлж байна. Суурин хүн амын тоонд өөр аймаг, нийслэл болон гадаадад 6-аас дээш сараар амьдарч байгаа иргэдийг оруулж тооцоогүй бөгөөд тухайн аймгаас гадаадад 6 сараас дээш хугацаагаар амьдарч байгаа иргэд 418 байна.

Суурин хүн амын 49.6 хувийг эмэгтэйчүүд, 50.4 хувийг эрэгтэйчүүд бүрдүүлж байна.

Аймгийн хүн амын тооны өсөлтийн коэффициентийг 2001 оноос хойш харуулбал 2002-2014 онуудад аймгийн хүн ам 3.6-0.1 хувиар буурч, 2014-2018 онууд 0.9-1.9 хувиар өсч, 2019 онд -0,8 буюу буурсан үзүүлэлттэй байна.

ЖИЛИЙН ӨСӨЛТИЙН КОЭФФИЦИЕНТ 2001-2019

Хүн амын тоог сумдаар авч үзвэл Дэлгэрхангай сум өмнөх онтой ижил түвшинд, Дэрэн сум 0.6 хувиар өссөн бол бусад бүх сумдын хүм ам өмнөх онтой харьцуулбал 0.1-3.9 хувиар буурсан байна. Аймгийн нийт хүн амын 33.8 хувь буюу 15716 нь Сайнцагаан суманд, 12.5 хувь буюу 5806 хүн Эрдэнэдалай суманд, 6.1 хувь буюу 2812 нь Адаацаг суманд амьдарч байна.

Хүснэгт1. Хүн амын тоо сумаар 2018, 2019 он

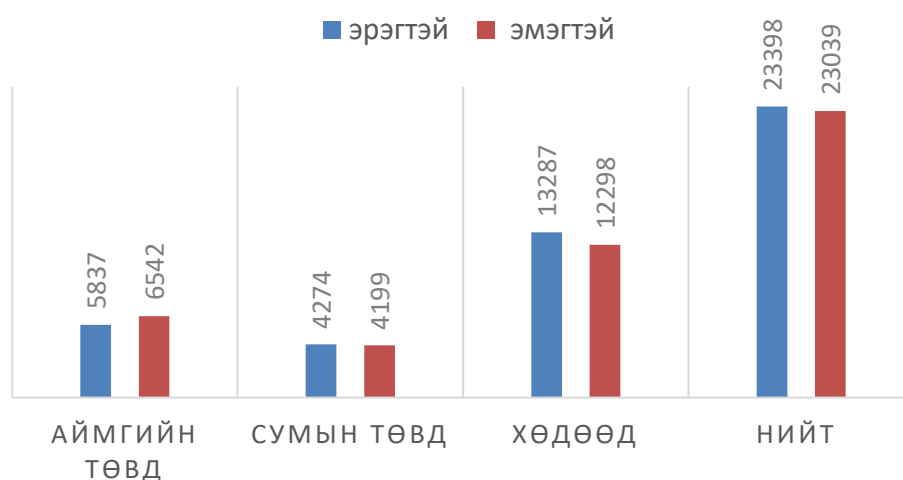
Сумд	Хүн амын тоо		Нийт хүн амд эзлэх хувь		2019/ 2018
	2018	2019	2018	2018	
Адаацаг	2888	2812	6.2	6.1	97.4
Баянжаргалан	1276	1261	2.7	2.7	98.8
Говь-Угтаал	1586	1542	3.4	3.3	97.2
Гурвансайхан	2093	2140	4.5	4.6	102.2
Дэлгэрхангай	2291	2292	4.9	4.9	100.0
Дэлгэрцогт	1694	1639	3.6	3.5	96.8
Дэрэн	2105	2118	4.5	4.6	100.6
Луус	1864	1863	4.0	4.0	99.9
Өлзийт	2363	2360	5.0	5.1	99.9
Өндөршил	1421	1388	3.0	3.0	97.7
Сайнцагаан	15762	15716	33.7	33.8	99.7
Сайхан-Овоо	2156	2111	4.6	4.5	97.9
Хулд	2416	2372	5.2	5.1	98.2
Цагаандэлгэр	1058	1017	2.3	2.2	96.1
Эрдэнэдалай	5847	5806	12.5	12.5	99.3
Дүн	46820	46437	100	100	99.2

Суурин хүн амыг байршилаар нь авч үзвэл аймгийн төвд 12379 хүн буюу 26.7 хувь, сумын төвд 8473 хүн буюу 18.2 хувь, хөдөөд 25585 хүн буюу 55.1 хувь нь суурьшиж байна. Зураг 4

ХҮН АМЫН ТОО БАЙРШИЛААР

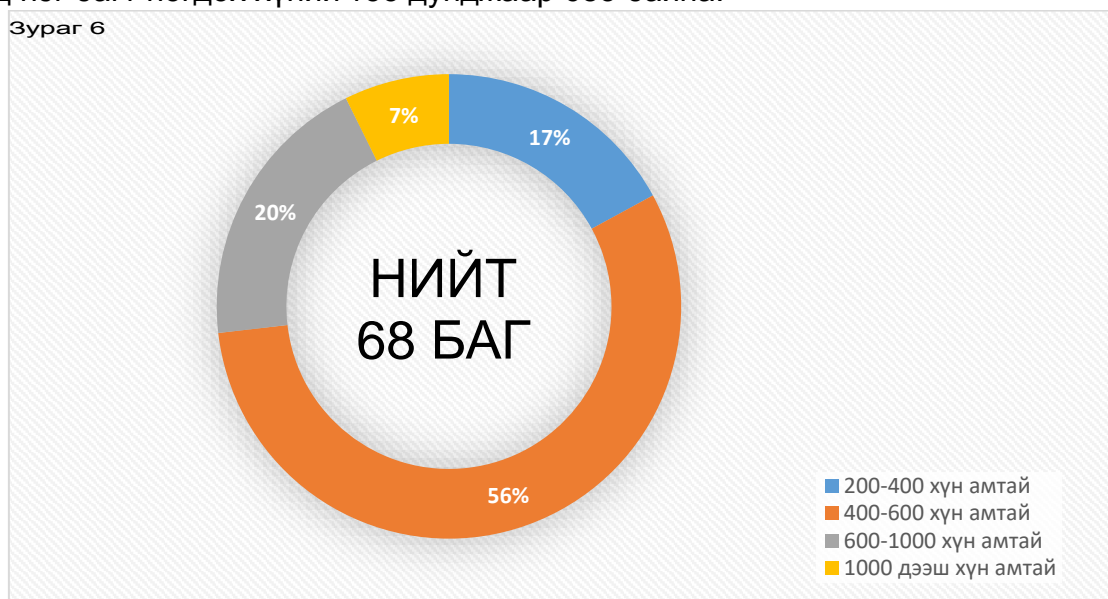

Зураг 5 ХҮН АМЫН ТОО БАЙРШЛААР/ХҮЙСЭЭР/

2019 оны жилийн эцсийн байдлаар Говь-Угтаал суманд сумын төвийн баг шинээр нэмэгдсэнээр 68 багтай болж, тэдгээрийн 14 нь 200-400 хүн амтай, 32 баг нь 400-600 хүн амтай, 16 баг нь 600-1000 хүн амтай байгаа бол 6 баг 1000 дээш хүн амтай байна. Аймгийн хэмжээнд нэг багт ногдох хүний тоо дунджаар 683 байна.

Зураг 6

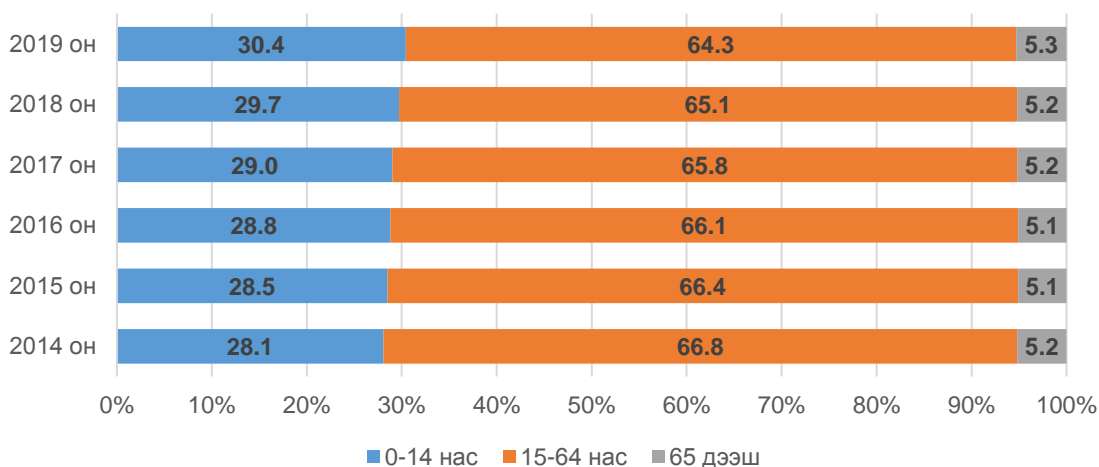
Хүн амын тоог багуудаар авч үзвэл 1000 болон түүнээс дээш хүн амтай багуудын 5 баг нь Сайнцагаан сумын, 1 баг нь Эрдэнэдалай сумын баг байна. Аймгийн хэмжээнд хамгийн олон хүн амтай баг Сайнцагаан сумын 7-р баг 3738 хүнтэй бол хамгийн цөөн хүн амтай баг нь Цагаандэлгэр сумын 3-р баг 190 суурин хүн амтай байна. Энэ нь иргэдийн төв суурин газар руу чиглэн суурьших сонирхол нилээдгүй байгааг харуулж байна.

Хүн амын нас, хүйсийн бүтэц

2019 оны байдлаар нийт хүн амын 30.4 хувийг 0-14 насны хүүхэд, 64.3 хувийг 15-64 насныхан буюу хөдөлмөрийн насны хүн ам, 5.3 хувийг 65 ба түүнээс дээш насны хүн ам эзэлж байна. Энэ нь өнгөрсөн онтой харьцуулахад нийт хүн амын дунд 0-14 насны хүүхдүүдийн эзлэх хувь 0.7 пунктээр өсч, 15-64 насны хүн амын эзлэх хувь 1.5 пунктээр буурсан харагдаж байна. Тус аймгийн хувьд хүн амын голч нас 27.5 байна. Энэ нь нийт хүн амын 50 хувь нь 27.5 наснаас дээш насныхан, 50 хувь нь 27.5 наснаас доош насныхан байна гэсэн утгатай юм.

Зураг 7

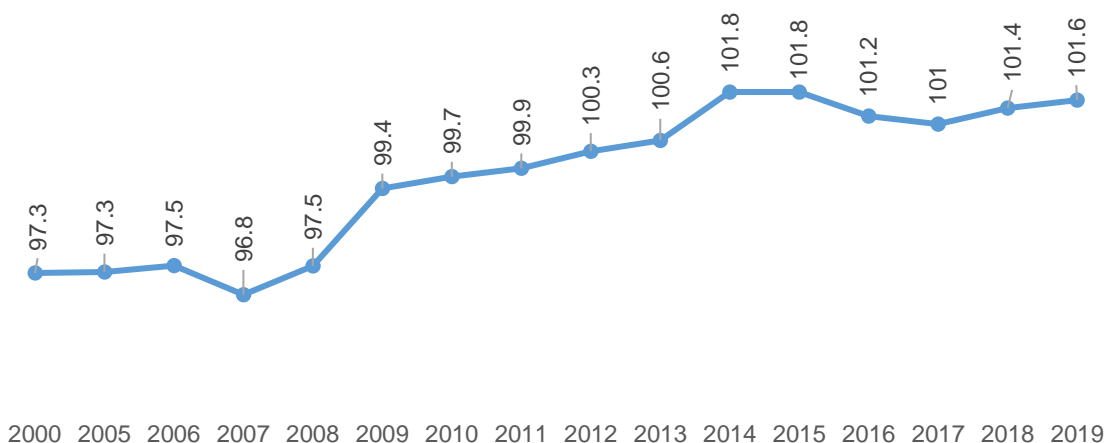
Хүн амын насны бүтэц, хувиар 2014-2019 он

Хүн амын хүйсийн харьцааг сүүлийн жилүүдээр харьцуулж үзвэл 2011 он хүртэл 100 эмэгтэй тутамд ногдох эрэгтэйчүүдийн тоо 99.4-99.9 байж, нийт хүн амын дунд эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь илүү байсан бол 2012 оноос хойш нийт хүн амын дунд эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь өсч 2019 оны эцсийн байдлаар 101.6 болсон байна. Энэ нь 100 эмэгтэй тутамд 102 эрэгтэй ногдож байгааг харуулж байгаа бөгөөд тус аймгийн хувьд хүйсийн харьцаа нийт дүнгээрээ хэвийн байна.

Зураг 8

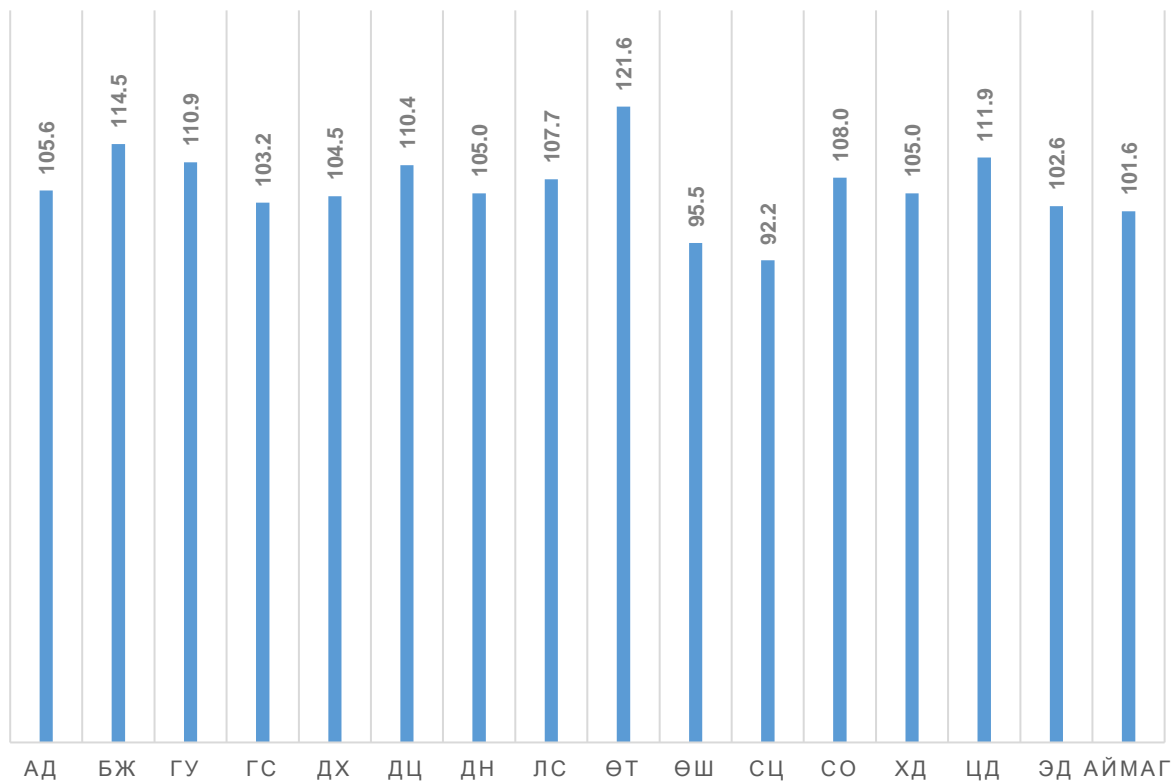
Хүйсийн харьцаа, 2000-2019

Хүн амын хүйсийн харьцаа аймгийн дунджаар 101.6 байгаа бол Өндөршил суманд 95.5, Сайнцагаан суманд 92.2 байгаа нь тухайн сумдад эмэгтэйчүүдийн тоо илүү байгааг илтгэж байна.

Зураг 9

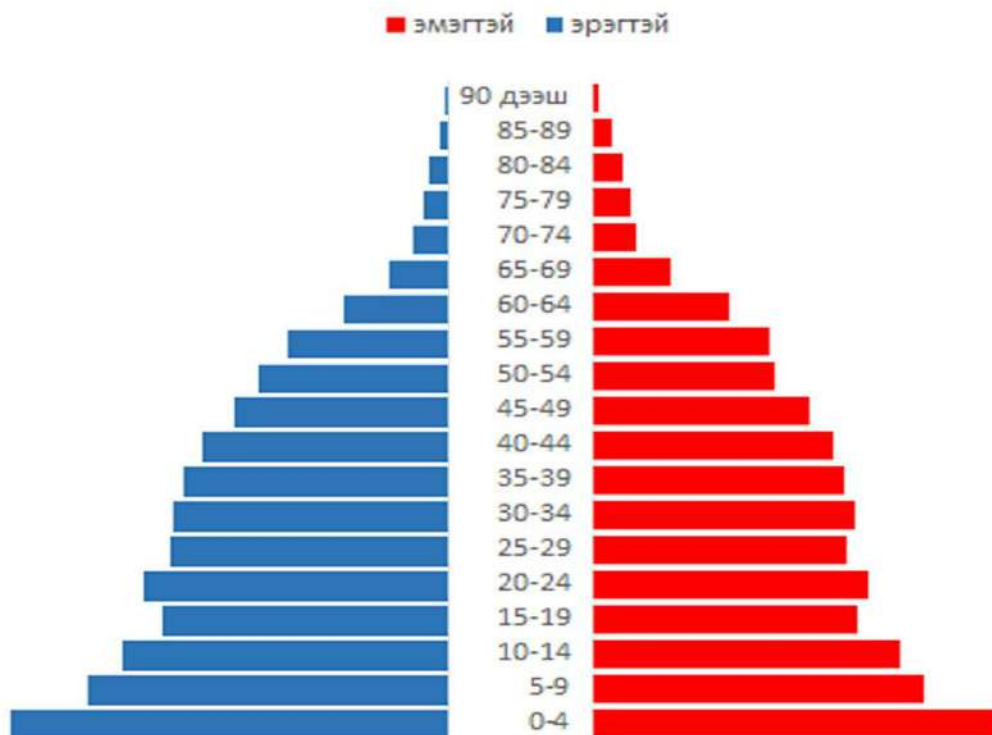
ХҮЙСИЙН ХАРЬЦАА, СУМДААР

Хүйсийн харьцааг насны ангилал тус бүрээр тодорхой харуулсан үзүүлэлт бол нас хүйсийн суварга юм. Дараах нас хүйсийн суваргаас харвал нийт хүн амын дунд 0-4 насныхан хамгийн өндөр хувийг эзэлж хүйсийн харьцаа хэвийн байна.

Нас хүйсийн суваргын дунд хэсгээр цүлхийсэн байгаа нь нийт хүн амын дунд 15-64 насны идэр насныхан гол хэсгийг бүрдүүлж байна. Насны бүлэг тус бүрд хүйсийн харьцаа хэвийн байгаа бол 50 болон түүнээс дээш насныханд эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь илүү байгаа нь 50 болон түүнээс дээш насанд эрэгтэйчүүдийн нас баралт илүү байгааг харуулж байна. /Зураг 10. Аймгийн 2019 оны хүн ам нас хүйсийн суварга/

Хүн ам нас хүйсийн суварга-2019

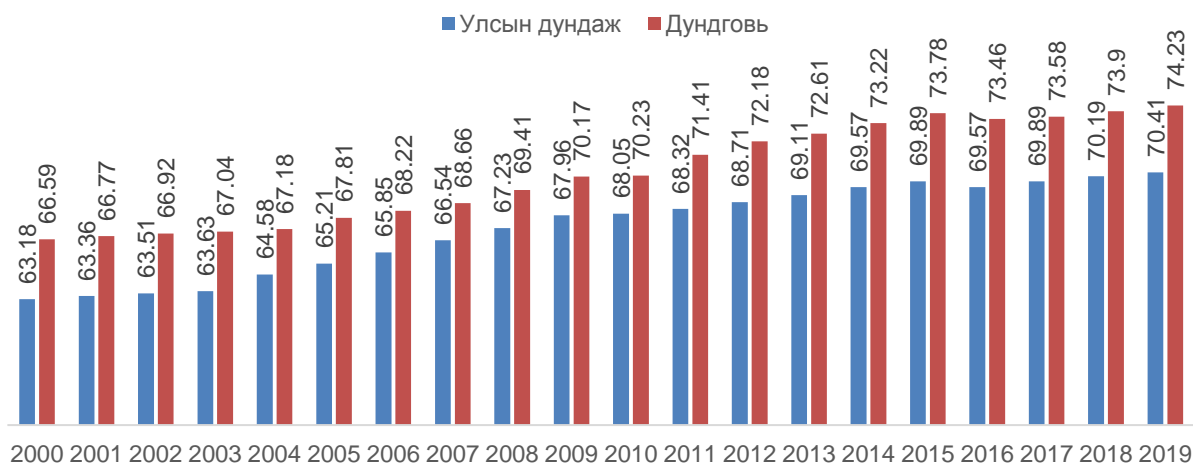

Хүн амын дундаж наслалт

Дундаж наслалт бол хүн амын эрүүл мэндийн байдлыг тодорхойлох гол үзүүлэлт юм. Дундаж наслалт нь насны бүлэг дэх нас баралтын коэффициентийг үндэслэн тооцсон тухайн хүний цаашид амьдрах дундаж хугацаагаар тодорхойлогдох үзүүлэлт байдаг. Төрөлтөөс тооцсон дундаж наслалт нь дундаж наслалтын ерөнхий хэмжигдэхүүн болдог. Хүн амын дундаж наслалтын өсөлт, бууралт нь хүн амын төрөлт, нас баралтын түвшингээс шалтгаалж байдаг. Тус аймгийн хувьд 2019 оны байдлаар дундаж наслалт 74.23 байгаа нь өнгөрсөн оноос 0.33-р өсч, улсын дунджаас 3.82 -ээр их байна. Дундаж наслалт 74.23 байгаа нь бусад аймаг нийслэл, бүс нутгаас хамгийн өндөр үзүүлэлт юм. Дундговь аймгийн хувьд сүүлийн 10 гаруй жил дундаж наслалт хамгийн өндөр байна.

Зураг 11

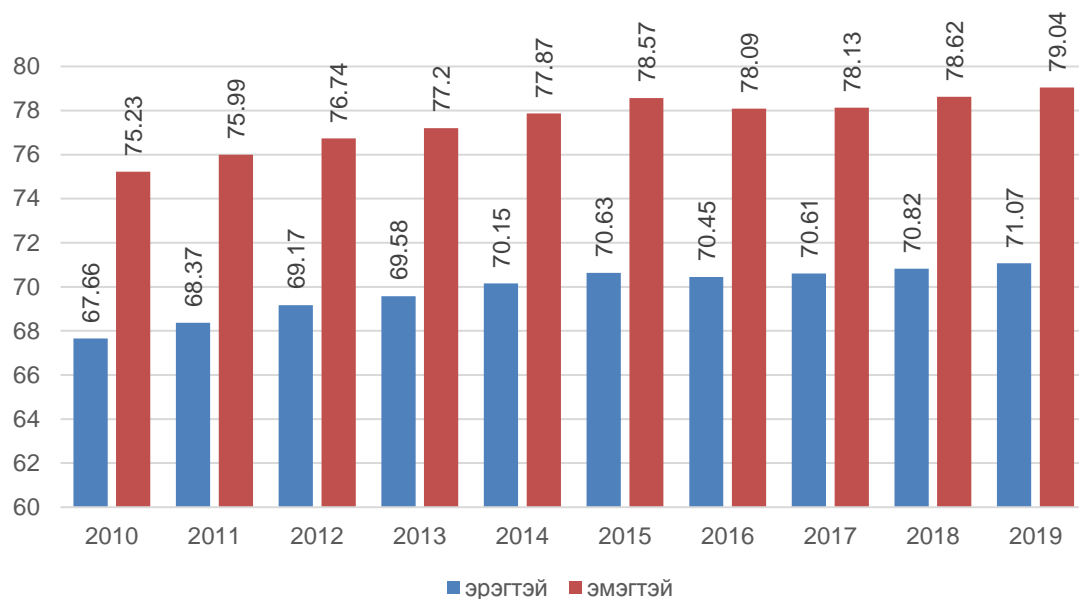
Дундаж наслалт 2000-2019 он

Улсын хэмжээнд эмэгтэйчүүдийн дундаж наслалт 75.96, эрэгтэйчүүдийн дундаж наслалт 66.38 байна. Дундговь аймгийн хувьд эмэгтэйчүүдийн дундаж наслалт 79.04 бол эрэгтэйчүүдийн дундаж наслалт 71.07 байна.

Зураг 12

Дундговь аймгийн дундаж наслалт, хүйсээр

Хүснэгт 2. Хүн амын дундаж наслалт-2019 он

Аймаг, нийслэл	Нийт	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Зөрүү/эрэгтэй, эмэгтэй/
Дундговь	74.23	71.07	79.04	7.97
Говьсүмбэр	73.89	72.96	76.46	3.5
Булган	73.56	68.79	76.63	7.84
Баян-Өлгий	73.32	70.36	75.74	5.38
Сүхбаатар	72.95	67.57	78.32	10.75
Ховд	72.76	69.35	75.38	6.03
Хэнтий	72.75	69.8	76.52	6.72
Төв	72.6	70.57	75.08	4.51
Өмнөговь	72.39	68.26	77.14	8.88
Сэлэнгэ	72.25	67.96	78.42	10.46
Орхон	72.15	70.94	82.83	11.89
Улаанбаатар	71.8	67.06	75.11	8.05
Архангай	71.76	69.15	73.36	4.21
Дорноговь	71.64	67.15	77.46	10.31
Завхан	70.78	68.11	73.63	5.52
Өвөрхангай	70.76	68.1	73.78	5.68
Говь-Алтай	70.37	65.37	74.9	9.53
Баянхонгор	70.37	67.35	72.23	4.88
Увс	69.77	64.94	73.72	8.78
Дорнод	69.69	65.67	74.07	8.4
Дархан-Уул	68.84	64.43	74.73	10.3
Хөвсгөл	67.09	63.94	71.99	8.05
Улсын дундаж	70.41	66.38	75.96	9.58

Эрэгтэй болон эмэгтэй хүн амын дундаж наслалтын зөрүү 2019 онд улсын түвшинд 9.58 Дундговь аймгийн хувьд 7.84 байгаа нь улсын түвшнээс 1.74 пунктээр бага байгаа нь эерэг үзүүлэлт юм.

Хүн амын нягтрал

2019 оны байдлаар Улсын хэмжээнд нэг квадрат километр нутагт 2.1 хүн ногдож байгаа бол манай аймгийн хувьд 0.62 байгаа нь улсын дунджаас 1.48 пунктээр бага байна. Сумдаар авч үзвэл хүн амын нягтрал Сайнцагаан суманд 1км кв-т газарт 4.62 хүн ногдож байгаа бол, Өлзийт суманд 0.15 байгаа нь хамгийн бага байна. Бусад сумдын хувьд 0.3-0.85 байна.

Хүснэгт 3. Хүн амын нягтрал, аймгуудаар, 2015-2019 онуудаар

Сумд	Хүн амын нягтрал				
	2015	2016	2017	2018	2019
Дэлгэрцогт	0.63	0.65	0.67	0.68	0.66
Дэрэн	0.57	0.57	0.58	0.58	0.59
Говь-Угтаал	0.59	0.59	0.59	0.59	0.57
Цагаандэлгэр	0.30	0.30	0.31	0.31	0.30
Баянжаргалан	0.37	0.37	0.37	0.40	0.39
Өндөршил	0.30	0.30	0.30	0.30	0.29
Гурвансайхан	0.39	0.39	0.40	0.39	0.40
Өлзийт	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15
Хулд	0.38	0.39	0.40	0.40	0.39
Луус	0.56	0.56	0.57	0.58	0.58
Дэлгэрхангай	0.35	0.36	0.37	0.37	0.37
Сайхан-Овоо	0.53	0.52	0.53	0.53	0.51
Эрдэндалай	0.77	0.77	0.77	0.79	0.78
Сайнцагаан	4.29	4.45	4.56	4.64	4.62
Адаацаг	0.86	0.86	0.89	0.88	0.85
Аймгийн дүн	0.60	0.61	0.62	0.63	0.62

II. ХҮН АМЫН ЕРДИЙН ХӨДӨЛГӨӨН, ЦЭВЭР ӨСӨЛТ

Төрөлт

2019 оны эцсийн байдлаар улсын хэмжээнд 79580 хүүхэд төрсөн бол Дундговь аймгийн хувьд үүний 1.5 хувь буюу 1188 төрөлт бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 4 төрөлтөөр буюу 0.3 хувиар буурсан байна. Сумдаар авч үзвэл Дэлгэрцогт, Луус, Хулд, Сайхан-Овоо, Дэлгэрхангай, Сайнцагаан, Баянжаргалан сумдад төрөлт 3.0-50.0 хувиар буурсан бол Дэрэн, Цагаандэлгэр, Өндөршил, Гурвансайхан, Өлзийт, Эрдэнэдалай, Адаацаг сумд 4.5-51.2 хувиар өссөн байна. Нийт төрсөн хүүхдийн 988 буюу 83.2 хувь нь эмнэлэгт төржээ.

Хүснэгт 4. Төрсөн хүүхдийн тоо 2011-2019

Сумд	Төрөлтийн тоо									2019/ 2018
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Дэлгэрцогт	31	43	36	33	42	35	37	48	24	50.0
Дэрэн	37	38	43	50	59	46	44	52	67	128.8
Говь-Угтаал	26	30	36	36	42	29	30	40	38	95.0
Цагаандэлгэр	20	28	23	28	20	28	15	22	23	104.5
Баянжаргалан	28	31	32	28	22	32	31	33	32	97.0
Өндөршил	29	26	33	27	22	31	25	26	30	115.4
Гурвансайхан	34	50	37	45	45	42	42	42	51	121.4
Өлзийт	46	46	45	52	62	54	52	41	62	151.2

Хулд	37	55	61	48	63	68	64	67	57	85.1
Луус	44	33	45	35	45	39	38	57	36	63.2
Дэлгэрхангай	46	48	40	43	55	40	54	68	64	94.1
Сайхан-Овоо	50	53	59	42	48	55	39	42	38	90.5
Эрдэнэдалай	105	98	140	126	153	143	144	152	173	113.8
Сайнцагаан	290	308	325	373	357	397	338	438	416	95.0
Адаацаг	86	63	78	65	60	68	73	64	77	120.3
Аймгийн дүн	909	950	1033	1031	1095	1107	1026	1192	1188	99.7

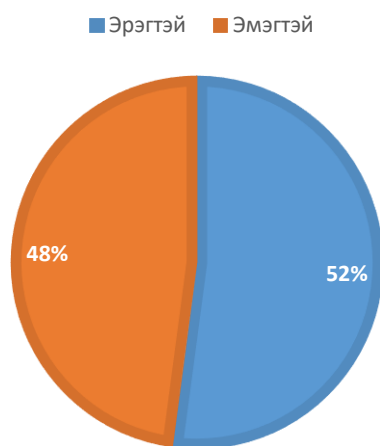
Төрсөн хүүхдүүдийн 618 буюу 52 хувь нь эрэгтэй, 570 буюу 48 хувь нь эмэгтэй хүүхдүүд байна. Эндээс үзэхэд төрөх үеийн хүйсийн харьцаа:

$$ТҮХХ = \frac{B1}{B2} * 100 \text{ буюу } \frac{618}{570} * 100 = 108.4$$

Энэ нь 100 эмэгтэй хүүхэд төрөх тутамд 108 эрэгтэй хүүхэд төрж байгааг харуулсан үзүүлэлт юм.

Зураг 13

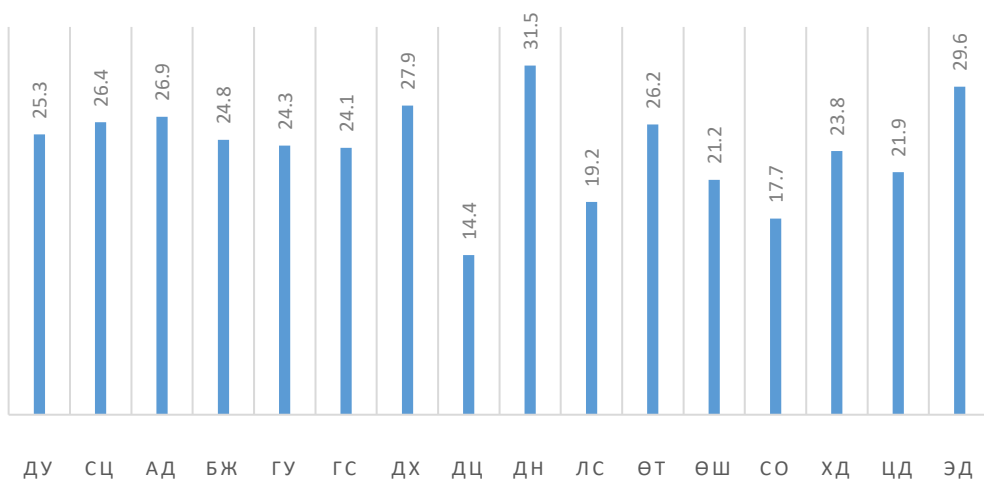
ТӨРСӨН ХҮҮХЭД ХҮЙСИЙН ХАРЬЦАА

Аймгийн хэмжээнд 1000 хүнд ногдох төрөлт 25.3 байгаа бол Сайнцагаан, Адаацаг, Дэлгэрхангай, Дэрэн, Өлзийт, Эрдэнэдалай сумд дунджаас өндөр үзүүлэлттэй байна. 1000 хүнд ногдох төрөлт хамгийн бага сумд нь Дэлгэрцогт, Сайхан-Овоо, Луус сумд байна.

Зураг 14

1000 ХҮНД НОГДОХ ТӨРӨЛТ-2019

2019 оны байдлаар төрөлтийн тусгай коэффициент 103.2 байгаа нь нөхөн үржихүйн насны 1000 эмэгтэй тутамд 103 төрөлт бүртгэгдэж байгааг харуулж байна. Тухайн онд 15-

49 насны эмэгтэйчүүдийн 10.3 хувь нь хүүхэд төрүүлсэн нь өмнөх оноос 0.3 пунктээр өссөн байна.

$$\text{ТЕК} = \frac{\text{амьд төрсөн хүүхдийн тоо}}{\text{жилийн дундаж хүн ам}} * 1000 = \frac{1188}{46628} * 1000 = 25.5$$

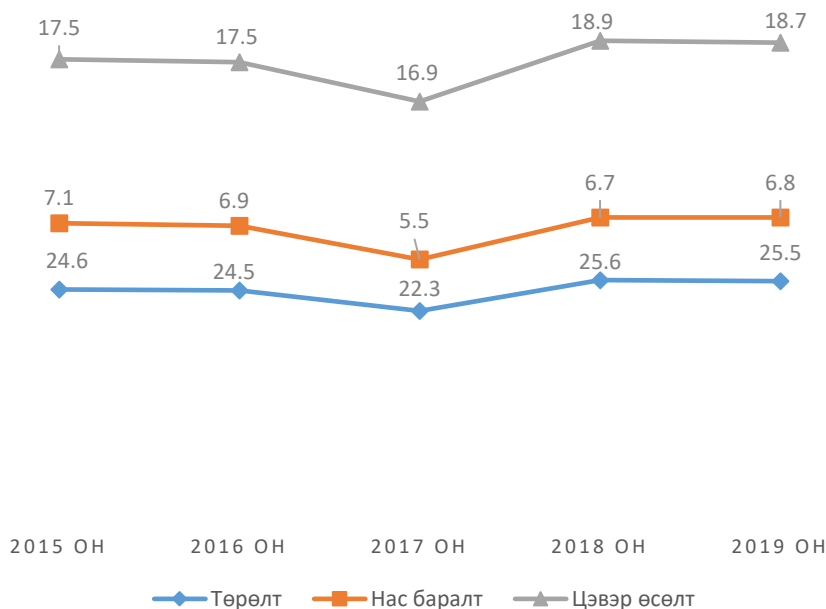
$$\text{ТТК} = \frac{\text{амьд төрсөн хүүхдийн тоо}}{15-49 \text{ насны эмэгтэйчүүд}} * 1000 = \frac{1188}{11511} * 1000 = 103.2$$

1000 хүнд ногдох төрөлт буюу төрөлтийн ерөнхий коэффициент 25.5 болж өмнөх оны мөн үеэс 0.1 пунктээр буурсан, мөн 1000 хүнд ногдох нас баралт 6.8 болж өмнөх оны мөн үеэс 0.1 пунктээр өссөн байна. Төрөлт нас баралтаар тодорхойлогддог хүн амын ердийн хөдөлгөөний коэффициент 18.7 болж өмнөх оноос 0.2 пунктээр буурсан нь 1000 хүнд ногдох ердийн өсөлт 19 байгааг харуулж байна.

Хүснэгт 5. Хүн амын

Он	Ерөнхий коэффициент		
	Төрөлт	Нас баралт	Цэвэр өсөлт
2010	20.8	6.7	14.1
2011	20.0	6.6	13.4
2012	21.2	6.5	14.7
2013	23.2	6.4	16.8
2014	23.3	6.1	17.2
2015	24.6	7.1	17.5
2016	24.5	6.9	17.5
2017	22.3	5.5	16.9
2018	25.6	6.7	18.9
2019	25.5	6.8	18.7

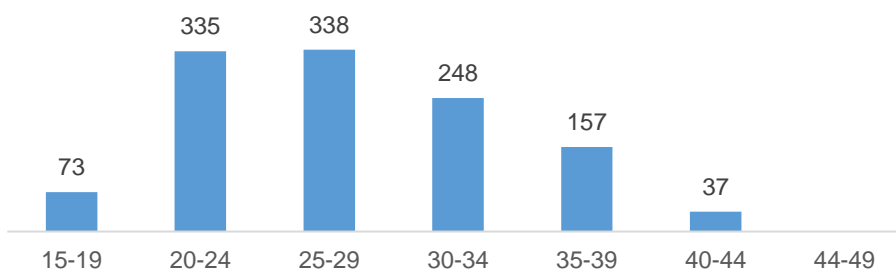
Зураг 15

Амаржсан эх: Нийт төрсөн эхчүүдийн 56.6% буюу 673 нь 20-29 насныхан, 34.1% буюу 405 нь 30-39 насныхан, 6.1 % буюу 73 нь 19 хүртэлх насныхан байгаа бол, 40 болон түүнээс насны 37 эх амаржиж нийт төрөлтийн 3.1 хувийг бүрдүүлж байна.

Зураг 16

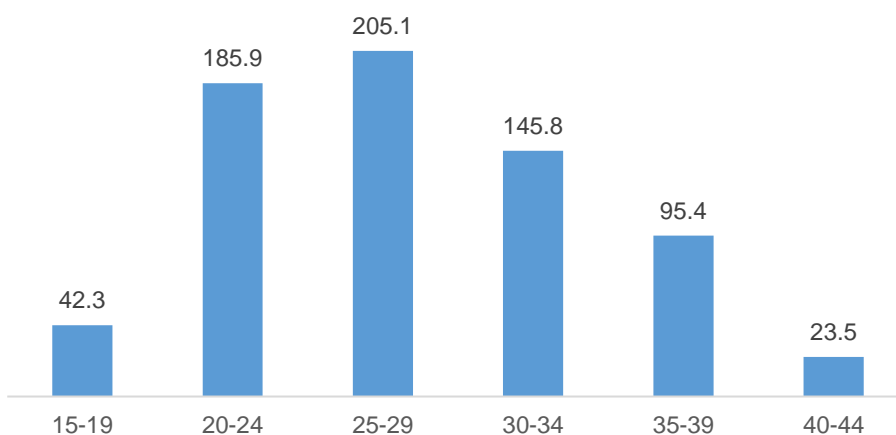
Амаржсан эхчүүд, насны бүлгээр

Хүүхэд төрүүлсэн эмэгтэйчүүдийн насны бүлэг тус бүрээр төрөлтийн коэффициентийг харуулбал, 25-29 насны 1000 эмэгтэй тутмын 205 нь, 20-24 насны 1000 эмэгтэй тутмын 186 нь 30-34 насны 1000 эмэгтэй тутмын 146 нь хүүхэд төрүүлсэн байна. Зураг 17

Зураг 17

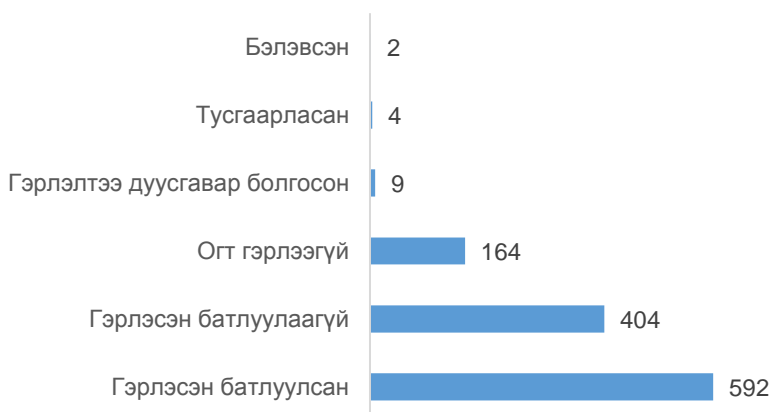
Насны бүлэг дэх төрөлтийн коэффициент

Амаржсан эхчүүдийг гэрлэлтийн байдлаар авч үзвэл 50.4% нь батлуулсан гэр бүлтэй, 34.3% нь батлуулаагүй гэр бүлтэй байгаа бол 14% нь огт гэр бүл болоогүй, 1.3 хувь нь гэрлэлтээ цуцлуулсан, тусгаарласан болон бэлэвсэн эмэгтэйчүүд байна.

Зураг 18

Амаржсан эхчүүд, гэрлэлтийн байдлаар

Амаржсан эхчүүдийг боловсролын түвшингээр харуулбал 44.4 хувь нь бүрэн дунд, 24.9 хувь нь бакалавр болон түүнээс дээш боловсролтой, 15.5 хувь нь суурь боловсролтой, 5.5 хувь нь техникийн болон тусгай мэргэжлийн дунд, 6.4 хувь нь бага, 3.3 хувь нь боловсролгүй байна.

Амаржсан эхчүүд, боловсролын түвшингээр

Нас баралт

Тухайн онд улсын хэмжээнд 18403 хүн нас барсан бол Дундговь аймгийн хувьд 315 хүн нас барсан нь нийт нас баралтын 1.7 хувийг эзэлж байна. Нас барсан хүний тоо өнгөрсөн оноос 2 тохиолдол буюу 0.6 хувиар өссөн байна.

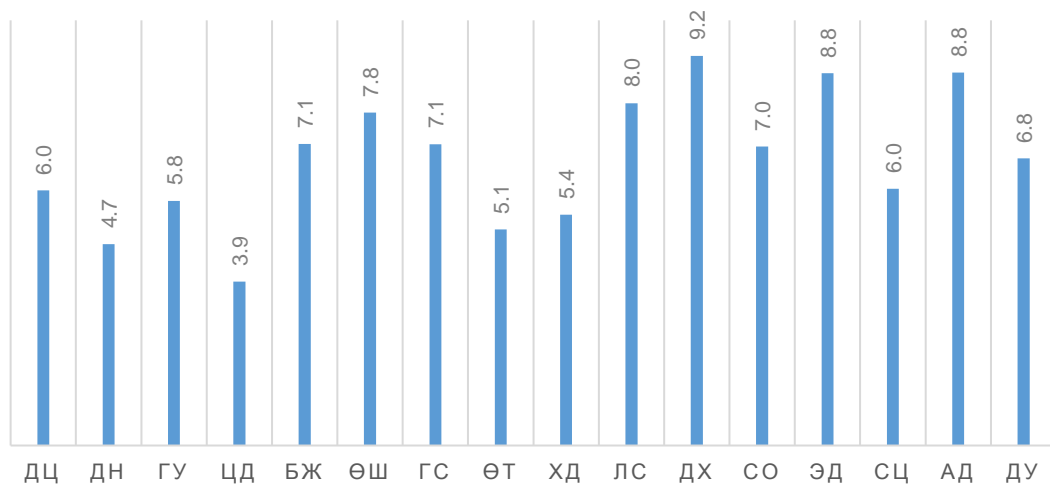
Хүснэгт 6. Нас барсан хүний тоо 2011-2019 он

Сумд	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/ 2018
Дэлгэрцогт	14	9	16	13	13	11	8	14	10	71.4
Дэрэн	10	8	12	12	9	17	12	11	10	90.9
Говь-Угтаал	16	7	6	9	16	16	11	12	9	75.0
Цагаандэлгэр	11	11	5	10	7	11	5	7	4	57.1
Баянжаргалан	8	9	5	5	7	5	4	9	9	100.0
Өндөршил	10	11	7	4	7	12	8	5	11	220.0
Гурвансайхан	12	17	8	7	18	9	11	16	15	93.8
Өлзийт	12	10	12	14	9	17	10	13	12	92.3
Хулд	7	15	18	12	11	14	12	9	13	144.4
Луус	13	10	13	9	18	11	8	16	15	93.8
Дэлгэрхангай	19	13	14	12	15	19	17	25	21	84.0
Сайхан-Овоо	17	20	15	8	15	11	15	8	15	187.5
Эрдэндалай	26	35	32	40	39	51	33	36	51	141.7
Сайнцагаан	105	96	102	95	103	90	79	111	95	85.6
Адаацаг	20	20	19	20	29	20	18	21	25	119.0
Аймгийн дүн	300	291	284	270	316	314	251	313	315	100.6

Аймгийн дунджаар 1000 хүнд ногдох нас баралт 6.8 байхад Дэлгэрхангай 9.2, Эрдэнэдалай 8.8, Адаацаг 8.8 байгаа нь нас баралт ихтэй, Цагаандэлгэр 3.9, Дэрэн 4.7, Өлзийт 5.1 байгаа нь нас баралтын түвшин хамгийн багатай сумд байна.

Зураг 20

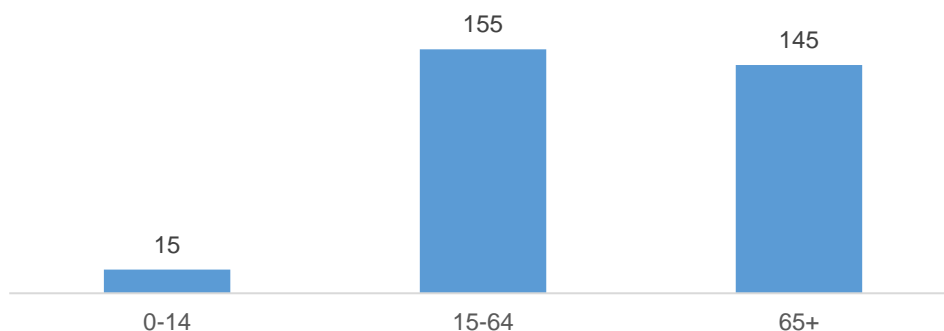
1000 ХҮНД НОГДОХ НАС БАРАЛТ-2019

Нас барсан хүн амын 203 буюу 64.4 хувь нь эрэгтэйчүүд, 112 буюу 35.6 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Нийт нас барсан хүн амын 5 хувийг 0-14 насны, 49 хувийг 15-64 насны, 46 хувийг 65-аас дээш насны хүн ам эзэлж байна.

Зураг 21

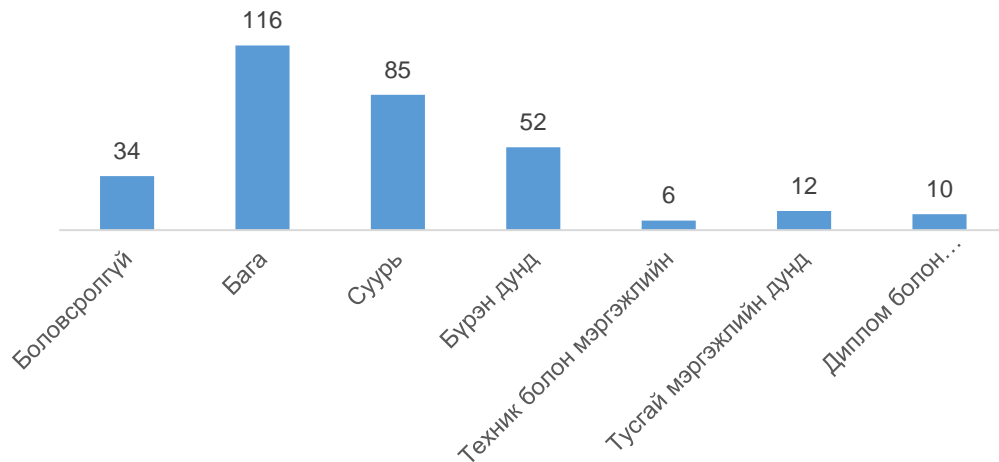
Нас барсан хүн ам, насны бүлгээр

Нас барсан иргэдийг боловсролын түвшингээр авч үзвэл 36.8 хувь нь бага боловсролтой, 27 хувь нь суурь боловсролтой, 16.5 хувь нь бүрэн дунд боловсролтой, 5.7 хувь нь техникийн болон тусгай мэргэжлийн дунд, 3.2 хувь нь дээд боловсролтой 10.8 хувь нь боловсролгүй иргэд байна. Мөн гэрлэлтийн байдлаар нь авч үзвэл 51.1 хувь нь гэрлэсэн батлуулсан, 21 хувь нь бэлэвсэн, 20 хувь нь огт гэрлээгүй, 6.3 хувь нь гэрлэсэн батлуулаагүй, 1.6 хувь нь тусгаарласан байна. Зураг 22

Зураг 22

Нас барсан хүн ам, боловсролын түвшингээр

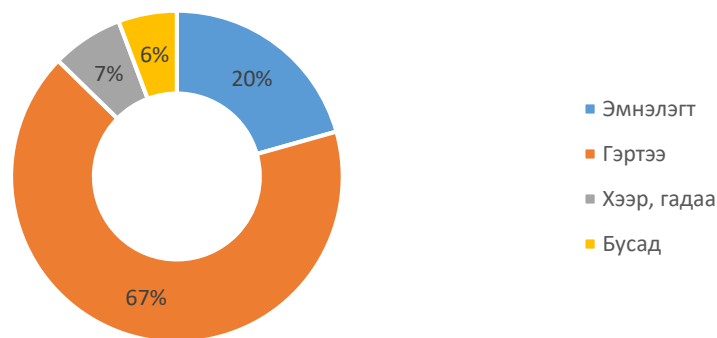

Нас баралтын ерөнхий коэффициент 6.8 байгаа 1000 хүн тутамд 6-7 хүн нас барж байгааг харуулж байна.

$$\text{НБЕК} = \frac{\text{Нас барсан хүний тоо}}{\text{Жилийн дундаж хүн ам}} * 1000 = \frac{315}{46629} * 1000 = 6.8$$

Нас барсан хүн амын 66.7 хувь болох 210 нь орон гэртээ, 20.6 хувь нь буюу 65 нь эмнэлэгт, 7 хувь буюу 22 хүн хээр гадаа, 5.7 хувь буюу 18 хүн бусад газарт нас барсан байна. Зураг 23

Зураг 23

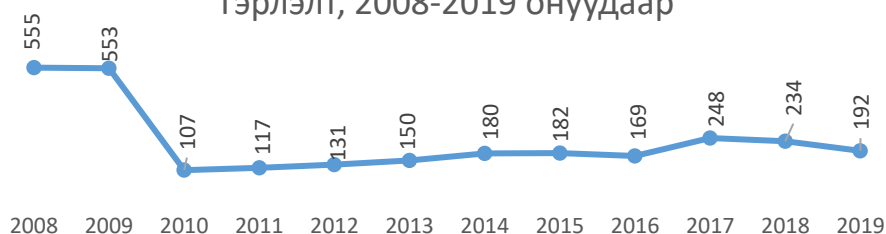

Гэрлэлт болон гэр бүл цуцлалт үрчлэлт

Гэрлэлт: Улсын хэмжээнд 20043 гэрлэлт бүртгэгдсэн. Аймгийн хэмжээнд 193 гэрлэлт бүртгэгдсэнээс 192 нь шинээр бүртгүүлж, 1 нь гэрлэлтээ сэргээсэн байна. Гэрлэлт өнгөрсөн оноос 42 тохиолдол буюу 17.9 хувиар буурчээ.

Зураг 24

Гэрлэлт, 2008-2019 онуудаар

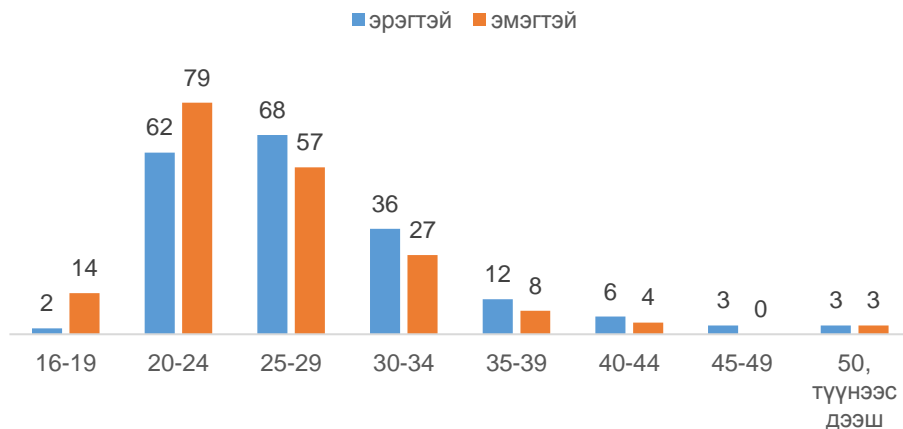
Аймгийн хэмжээнд гэрлэлтийн ерөнхий коэффициент 4.1 байгаа нь 1000 хүн тутамд 4 гэрлэлт бүртгэгдэж байгааг харуулж байна.

$$\text{ГЕК} = \frac{\text{Нийт гэрлэлт}}{\text{Жилийн дундаж хүн ам}} * 1000 = \frac{192}{46629} * 1000 = 4.1$$

Гэрлэлтээ бүртгүүлсэн хүмүүсийн 69.3 хувь нь 20-29 насныхан, 21.6 хувь нь 30-39 насныхан, 4.9 хувь нь 40 дээш насныхан байгаа бол, 4.2 хувь нь 16-19 насныхан байна. 16-19 насныхны 77.8 хувийг эмэгтэйчүүд, 22.2 хувийг эрэгтэйчүүд бүрдүүлж байна. Эмэгтэйчүүдийн ихэнх хэсэг нь 25-29 насандаа гэрлэсэн, мөн эрэгтэйчүүдийн ихэнх хувь нь 25-29 насандаа гэрлэж байна.

Зураг 25

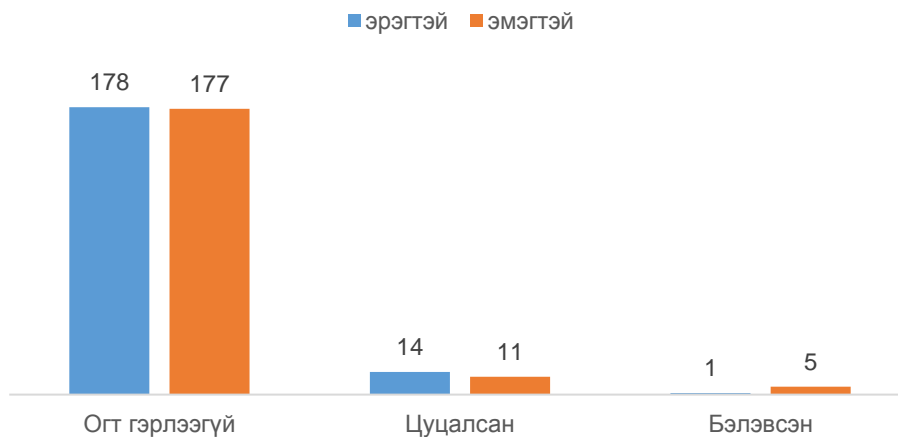
Гэрлэлтээ бүртгүүлсэн хүний, насны бүлгээр, хүйсээр

Гэр бүлээ бүртгүүлсэн иргэдийн 355 нь буюу 92 хувь нь анх удаа гэрлэж, 31 буюу 8 хувь нь дахин гэрлэсэн байна.

Зураг 26

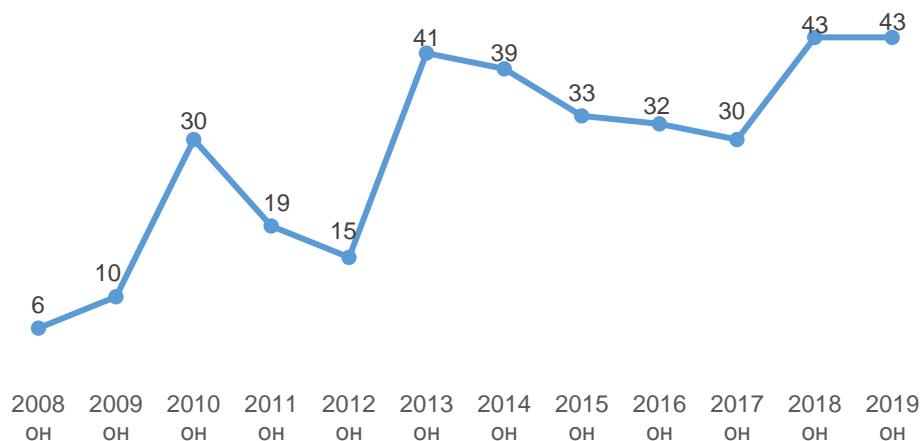
Гэрлэсэн хүмүүсийн гэрлэлтийн өмнөх статус

Цуцлалт: Улсын хэмжээнд 4262 гэр бүл гэрлэлтээ цуцлуулсан нь өнгөрсөн оноос 1.5 хувиар буюу 61 цуцлалтаар нэмэгдсэн байна. Дундговь аймгийн хэмжээнд 43 цуцлалт бүртгэгдсэн нь өнгөрсөн оны түвшинд байна.

Зураг 27

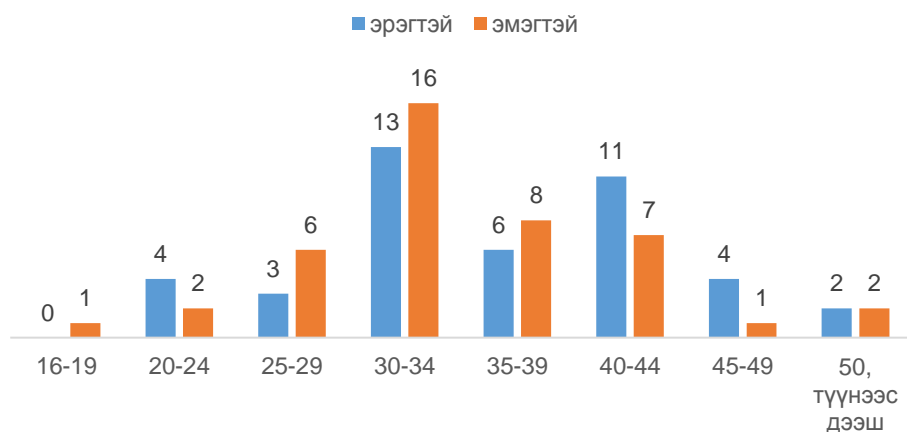
Гэр бүл цуцлалтын тоо, 2008-2019 он

Гэрлэлтээ дуусгавар болгосон иргэдийн 15 нь буюу 17.4 хувь нь 20-29 насныхан, 43 нь буюу 50 хувь нь 30-39 насныхан, 23 нь буюу 26.7 хувь нь 40-49 насныхан байгаа бол 4 нь буюу 4.6 хувь нь 50-аас дээш насныхан, 1 нь буюу 1.2 хувь нь 16-19 насныхан байна.

Зураг 28

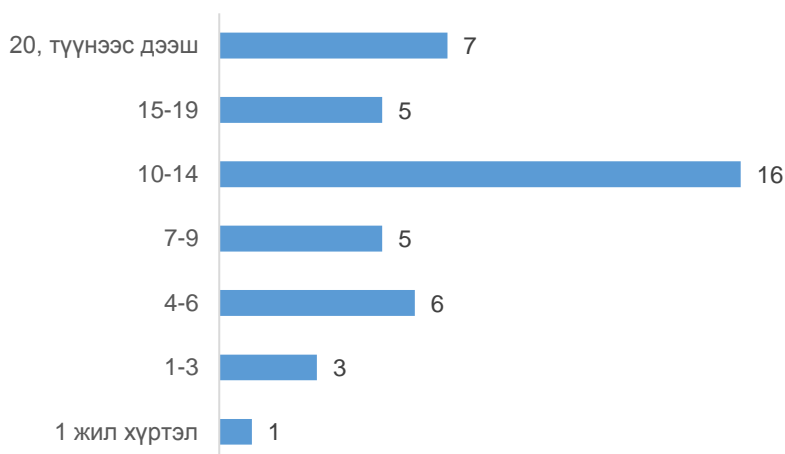
Гэрлэлтээ дуусгавар болгосон хүний тоо , насны бүлгээр

Гэрлэлтээ цуцлуулсан гэр бүлийн 37.2 хувь буюу 16 нь 10-14 жил, 16.3 хувь буюу 7 нь 20 болон түүнээс дээш жил, 10 нь буюу 23.3 хувь нь 1-6 жил, 5 нь буюу 11.3 хувь нь 15-19 жил, 5 нь буюу 11.3 хувь нь 7-9 жил хамт амьдарсан байна.

Зураг 29

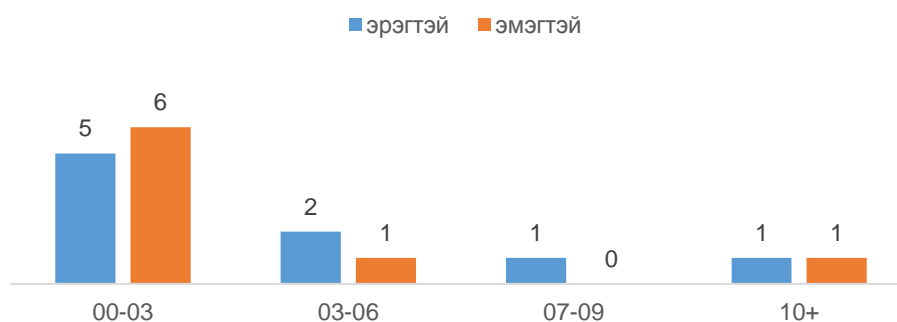
Гэр бүл байсан хугацаа

Үрчлэлт: 2019 оны эцсийн байдлаар улсын хэмжээнд 1667 хүүхэд үрчлэгдэж өмнөх оноос 7.6 хувиар өсчээ. Аймгийн хэмжээнд 17 хүүхэд үрчлэгдсэн нь өмнөх оноос 88.9 хувиар өссөн үзүүлэлт байна. Үрчлэгдсэн хүүхдүүдийн 8 нь эмэгтэй, насны бүлгээр авч үзвэл 11 нь буюу 64.7 хувь нь 0-3 настай, 3 нь буюу 17.6 хувь нь 3-6 настай, 3 нь буюу 17.6 хувь нь 7-оос дээш настай хүүхэд байна.

Зураг 30

Үрчлэгдсэн хүүхэд насны бүлгээр

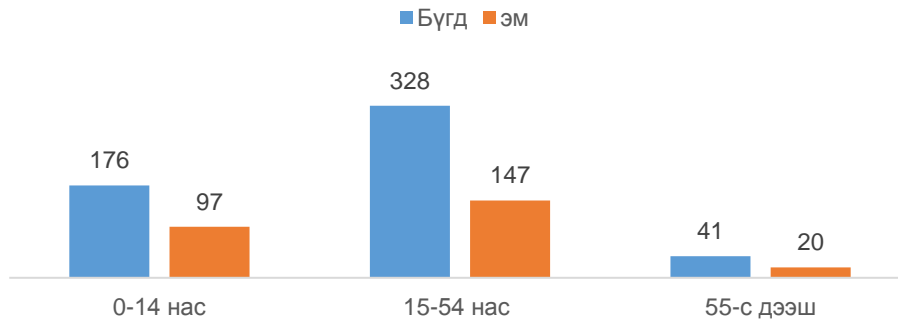
III. ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨН

2019 оны жилийн эцсийн байдлаар тус аймаг нийт 545 хүн шилжин ирсэн нь өнгөрсөн оноос 93 хүнээр буюу 14.6 хувиар буурсан байна. Шилжиж ирсэн хүний 48.4 хувийг эмэгтэйчүүд, 51.6 хувийг эрчүүд эзэлж байна.

Нийт шилжиж ирсэн хүн амыг насны бүлгээр ангилбал 32.3 хувь нь 0-14 насны, 60.2 хувийг 15-54 насны хүн ам, 7.5 хувийг 55 болон түүнээс дээш насныхан эзэлж байна.

Зураг 31

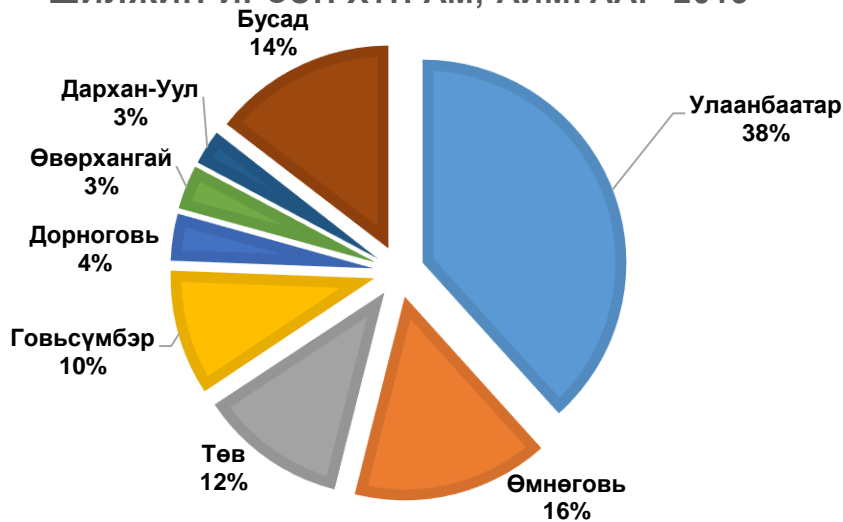
Шилжин ирсэн хүн ам

Шилжин ирэгчдийн урсгалыг харуулвал: Улаанбаатар болон 21 аймгийн Баян-Өлгий, Увс аймгуудаас бусад бүх аймгаас тус аймагт иргэд шилжин ирсэн байна. Үүнд: -Улаанбаатар хотоос-209, Өмнөговь аймгаас-85, Төв аймгаас-64, Говьсүмбэр аймгаас 54, Дорноговь аймгаас-20, Өвөрхангай аймгаас-19 хүн тус тус шилжин ирсэн бол үлдсэн 16 хувь буюу 100 хүн бусад аймгаас шилжин ирсэн байна.

Зураг 32

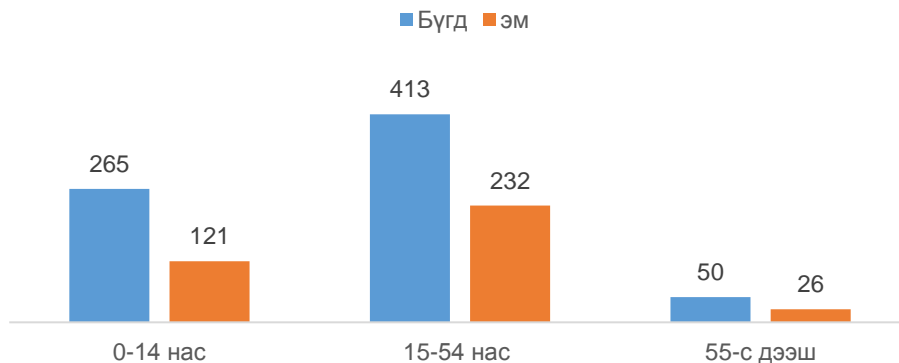
ШИЛЖИН ИРСЭН ХҮН АМ, АЙМГААР-2019

2019 онд тус аймгаас өөр аймаг нийслэл руу нийт 728 хүн шилжсэн нь өнгөрсөн онтой харьцуулахад 14.1 хувиар өссөн байна. Шилжин явсан хүн амын 52.1 хувийг эмэгтэйчүүд, 47.9 хувийг эрэгтэйчүүд эзэлж байна. Шилжин явсан хүн амын 36.4 хувийг 0-14 насны хүүхэд, 56.7 хувийг 15-54 насныхан, 6.9 хувийг 55 болон түүнээс дээш насныхан бүрдүүлж байна.

Зураг 33

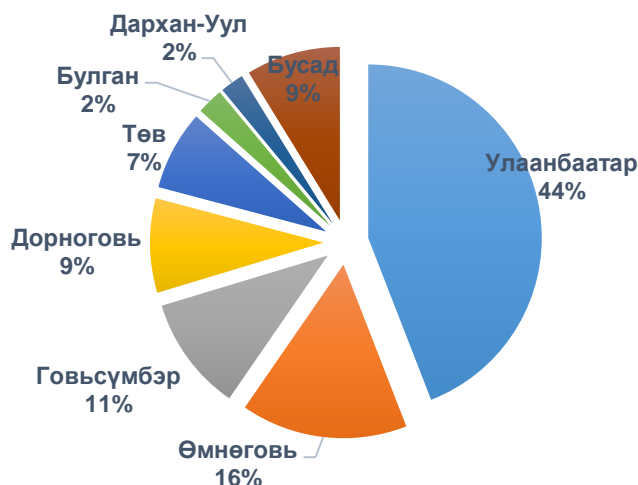
Шилжин явсан хүний тоо, насны бүлгээр

Шилжин явсан хүн амын урсгалыг харуулбал: 21 аймгийн Баян-Өлгий, Увс, Говь-Алтай, Завхан аймгуудаас бусад бүх аймаг болон Улаанбаатар хотруу тус аймгийн иргэд шилжин явсан байна. Үүнд: -Улаанбаатар хотруу 321, Өмнөговь аймагруу 113, Говьсүмбэр аймагруу 78, Дорноговь аймагруу 64 Төв аймагруу 54, Булган аймагруу 18, Дархан-Уул аймаг руу 16 хүн тус тус шилжиж, үлдсэн 64 хүн бусад аймгуудруу шилжин явжээ.

Зураг 34

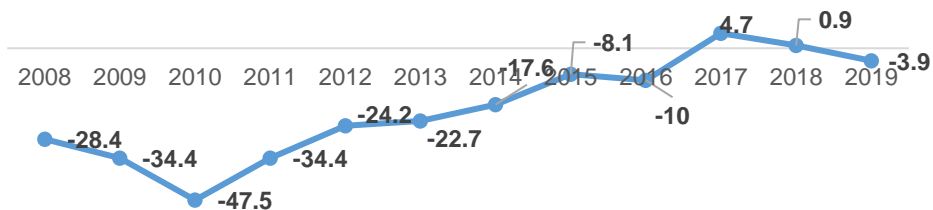
ШИЛЖИН ЯВСАН ХҮН АМ, АЙМГААР-2019

2019 оны байдлаар шилжин ирэлтийн коэффициент өнгөрсөн оноос 2 пунктээр буурч 11.7, шилжин явалтын коэффициент 2.8 пунктээр өсч, 15.6 болсноор цэвэр шилжилтийн коэффициент -3.9 болжээ. Тус аймгийн хувьд хүн амын тооны өсөлт, бууралтад гол нөлөөлдөг хүчин зүйл цэвэр шилжилтийн коэффициент 2017, 2018 онуудад (+) эерэг гарч хүн ам өсөлттэй байсан бол 2019 онд (-) гарсан байна. Энэ нь 1000 хүн тутам 16 хүн шилжин явж, 12 хүн шилжиж ирж байна гэсэн утгыг харуулж байна. Зураг 35

Зураг 35

Цэвэр шилжилтийн коэффициент, 2008-2019 онуудаар

2008-2019 оны хугацаанд Дундговь аймгаас нийт 16384 хүн өөр аймаг нийслэл рүү шилжин явсан бол 5956 хүн шилжин ирсэн байна.

Хүснэгт 7. Хүн амын шилжилт хөдөлгөөний мэдээлэл 2008-2019

Он	Хүн ам	Шилжиж ирсэн хүн ам	Шилжиж явсан хүн ам	Шилжин ирэлтийн коэф	Шилжин явалтын коэф	Цэвэр шилжилтийн коэф
2008	47959	240	1619	5	33.4	-28.4
2009	47622	230	1876	4.8	39.3	-34.4
2010	45914	211	2432	4.5	52	-47.5
2011	45048	220	1785	4.8	39.2	-34.4
2012	44601	285	1370	6.4	30.6	-24.2

2013	44400	618	1629	13.9	36.6	-22.7
2014	44207	669	1450	15.1	32.7	-17.6
2015	44926	792	1152	17.8	25.8	-8.1
2016	45515	701	1155	15.5	25.5	-10
2017	46383	807	593	17.6	12.9	4.7
2018	46820	638	595	13.7	12.8	0.9
2019	46437	545	728	11.7	15.6	-3.9

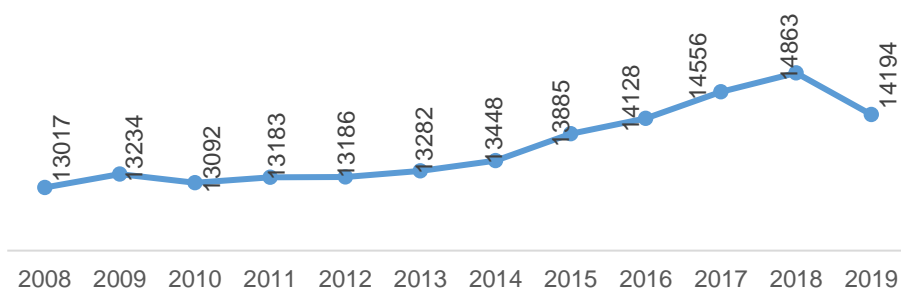
III . ӨРХ, ХҮН АМЫН НИЙГМИЙН ЗАРИМ ҮЗҮҮЛЭЛТ

Өрх, өрхийн бүтэц, өсөлт

2019 оны эцсээр нийт өрхийн тоо 14194 болж өмнөх оноос 669 өрхөөр буюу 4.5 хувиар буурсан байна. Өрхийн тоо буурснаар нэг өрхөд ногдох хүн амын тоо өсч 3.27 болжээ.

Зураг 36

Өрхийн тоо, 2008-2019 он

Хөдөөд 7847 өрхийн 25585 хүн амьдарч байгаа нь нийт өрхийн 55.3 хувь байна. Аймгийн төвд 3724 өрхийн 12379 хүн амьдарч байгаа нь нийт өрхийн 26.2 хувь, сумын төвд 2623 өрхийн 8473 хүн амьдарч байгаа нь 18.5 хувь байна.

Аймгийн хэмжээнд 18 хүртэлх насны 4 болон түүнээс дээш хүүхэдтэй өрхийн тоо 579 байгаагийн 20 хувь нь аймгийн төвд, 15.2 хувь нь сумын төвд, 64.8 хувь нь хөдөөд байна.

Зураг 37

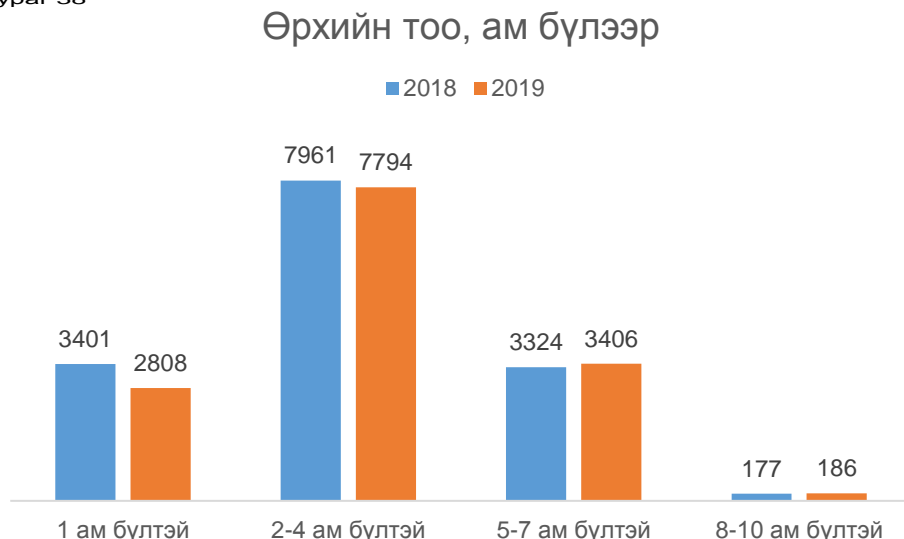
18 хүртэлх насны 4 болон түүнээс дээш хүүхэдтэй өрхийн тоо

Нийт өрхийн 74.7 хувь буюу 10607 нь эрэгтэй тэргүүлэгчтэй, 25.3 хувь буюу 3587 нь эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх байна. Энэ нь өмнөх оны үзүүлэлттэй харьцуулбал эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх болон эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхийн тоо хоёулаа буурсан үзүүлэлт байна.

Аймгийн хэмжээнд 1 ам бүлтэй өрхийн тоо буурч 2808 буюу нийт өрхийн 19.8 хувь, 2-4 ам бүлтэй өрхийн тоо буурч 7794 буюу нийт өрхийн 54.9 хувь, 5-7 ам бүлтэй өрхийн тоо өсч 3406 буюу нийт өрхийн 24.0 хувь, 8-10 ам бүлтэй өрхийн тоо өсч 177 буюу 1.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

Зураг 38

Нийгмийн зарим үзүүлэлтүүд

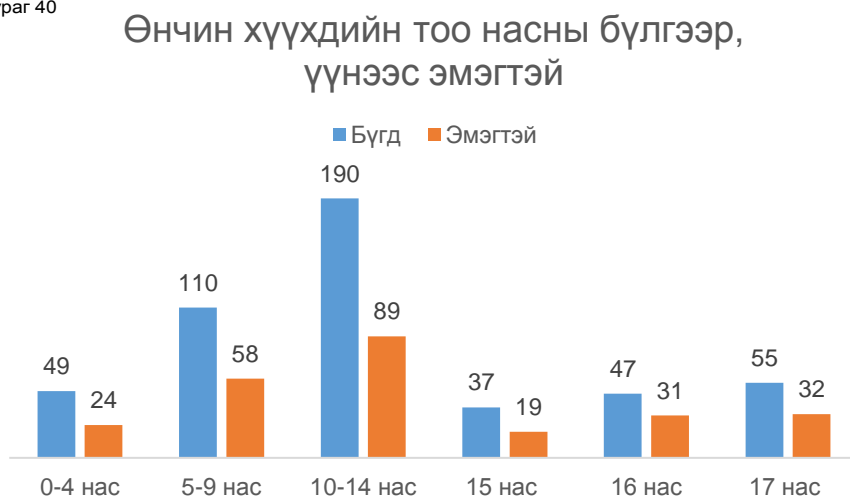
2019 оны эцсийн байдлаар өнчин хүүхдийн тоо 488 болж өнгөрсөн оноос 1 хүүхдээр буурсан бөгөөд тэдгээрийн 453 буюу 92.8 хувь нь хагас өнчин, 7.2 хувь буюу 36 нь бүтэн өнчин хүүхэд байна.

Зураг 39

Өнчин хүүхдүүдийн 51.9 хувь болох 253 нь эмэгтэй хүүхэд байна. Тэдгээрийн 35.2 хувь нь 10-14 настай, 32.4 хувь нь 15-17 настай, 22.9 хувь нь 5-9 настай бол 9.5 хувь нь 0-4 насны хүүхдүүд байна.

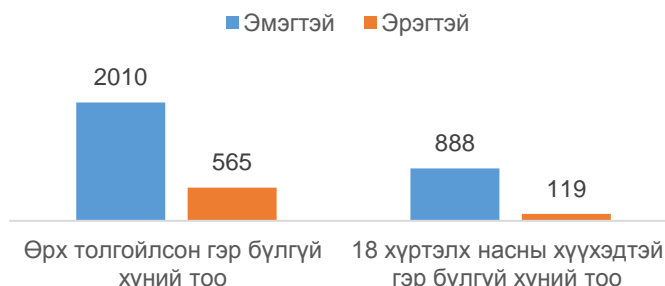
Зураг 40

Өрх толгойлсон эцэг эх: Гэр бүлгүй өрх толгойлсон хүний тоо 2575 байгаагийн 78 хувь нь эмэгтэй, 22 хувь нь өрх толгойлсон эрчүүд байна. Нийт өрх толгойлсон хүний 39.1 хувь буюу 1008 нь 18 хүртэлх насны хүүхэдтэй хүн байна. 18 хүртэлх насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон хүний тоо 1008 болж өмнөх оны мөн үеэс 5.6 хувиар буурсан бол эдгээрийн 88.1 хувь нь эмэгтэйчүүд 11.9 хувь нь эрэгтэйчүүд байна.

Зураг 41

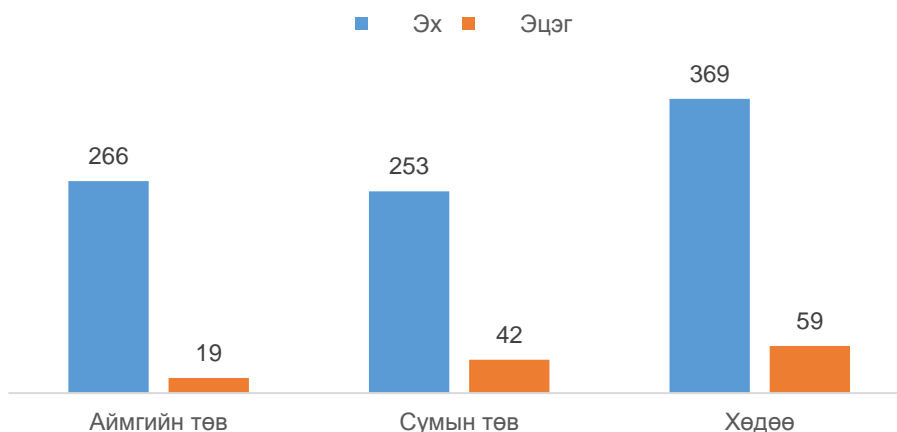
Өрх толгойлсон эцэг эх

18 хүртэлх насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон хүний 28.3 хувь нь аймгийн төвд, 29.3 хувь нь сумын төвд, 42.5 хувь нь хөдөөд амьдарч байна.

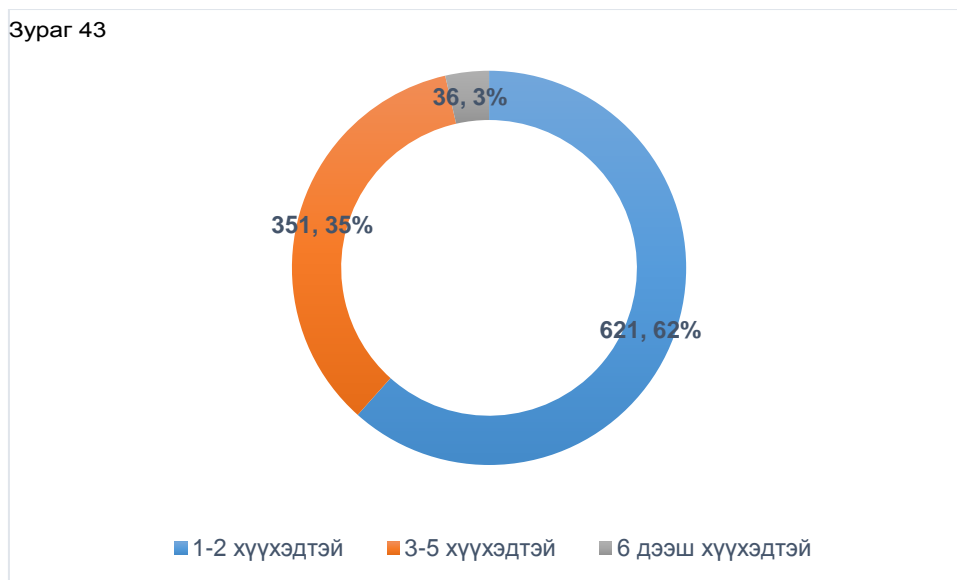
Зураг 42

18 хүртэлх насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг эх, байршилаар

Нийт өрх толгойлсон хүмүүсийн 621 нь 1-2 хүүхэдтэй, 351 нь 3-5 хүүхэдтэй, 36 нь 6 болон түүнээс дээш хүүхэдтэй байна.

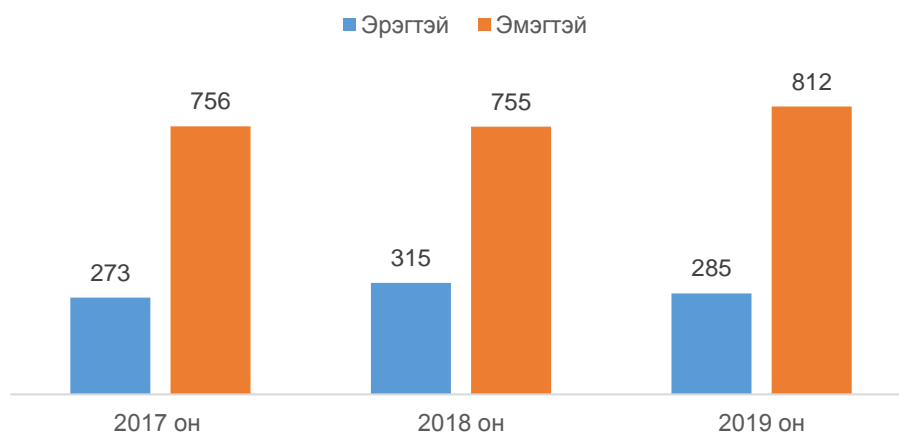
Зураг 43

Ганц бие өндөр настан: Ганц биеэр амьдарч байгаа ахмад настны тоо 1097 болж өнгөрсөн оноос 2,5-ээр өсжээ. Тэдгээрийн 812 нь буюу 74 хувь нь 55-с дээш насны эмэгтэйчүүд, 285 нь буюу 26 хувь нь 60-с дээш насны эрэгтэйчүүд байна.

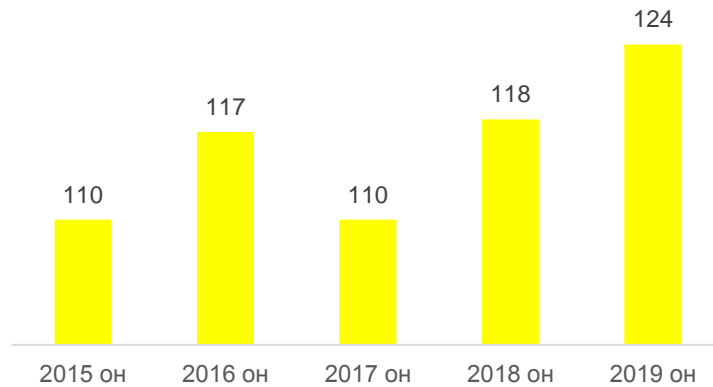
Зураг 44

Ганц бие өндөр настан

Ихэр хүүхэд: 2019 оны байдлаар 124 өрхийн 243 ихэр хүүхэд байгаагийн 120 нь 2 ихэр, 1 нь 3 ихэр хүүхэдтэй өрх байна. Ихэр хүүхэдтэй өрхийн тоо өнгөрсөн оноос 6-аар өссөн байна. Ихэр хүүхэдтэй өрх нь Сайнцагаан суманд 76, Эрдэнэдалай суманд 26, Өлзийт суманд 18, Хулд суманд 14 байгаа нь хамгийн олон ихэр хүүхэдтэй сумдууд байна.

Ихэр хүүхэдтэй өрхийн тоо

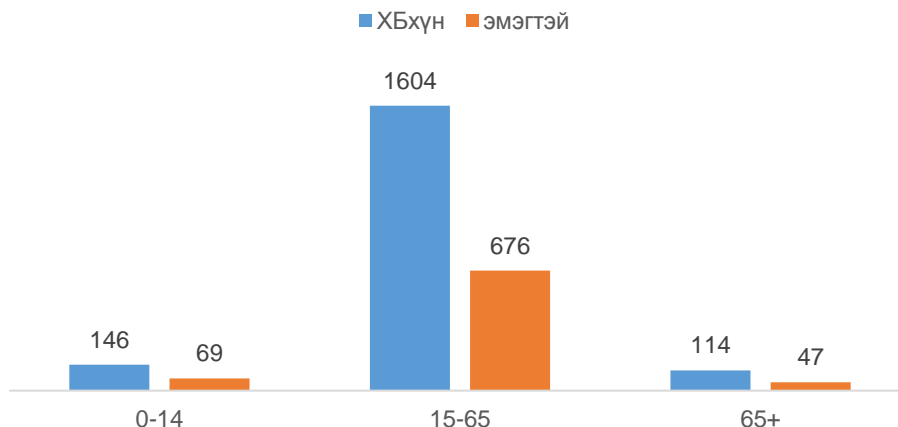

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн: 2019 оны эцсээр аймгийн хэмжээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй 1864 хүн байгаа нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 2 хувиар өсчээ. Тэдгээрийн 42.5 хувь нь /792/ эмэгтэйчүүд, 57,5 хувь нь /1072/ эрэгтэйчүүд байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний 7.8 хувийг 0-14 насны хүүхэд, 86 хувийг 15-64 насныхан, 6.1 хувийг 65 болон түүнээс дээш насныхан эзэлж байна.

Нийт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн 14.9 хувь буюу 279 иргэн ямар нэгэн байдлаар хөдөлмөр эрхэлж байна Өвчний хэлбэрээр авч үзвэл харааны бэрхшээлтэй иргэдийн 18.6, Сонсголын бэрхшээлтэй иргэдийн 11.5, Хөдөлгөөний бэрхшээлтэй иргэдийн 27.2, ярианы бэрхшээлтэй иргэдийн 5.4, Хавсарсан төрлийн бэрхшээлтэй иргэдийг 5.7, сэтгэцийн төрлийн бэрхшээлтэй иргэдийн 14.7 хувь, бусад төрлийн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн 16.8 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байна.

Зураг 46

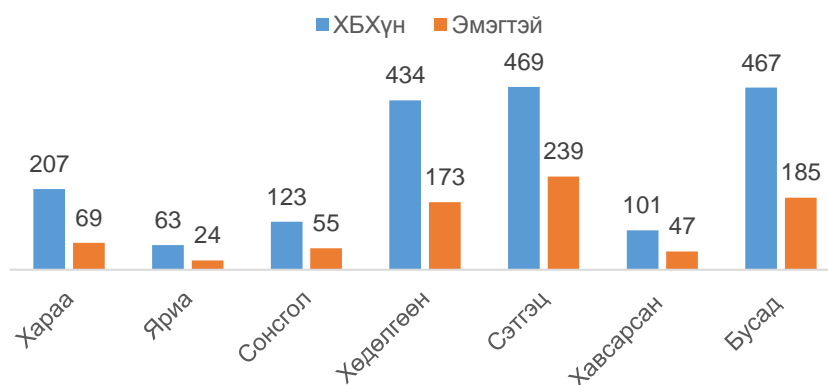
Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн насны ангиллаар

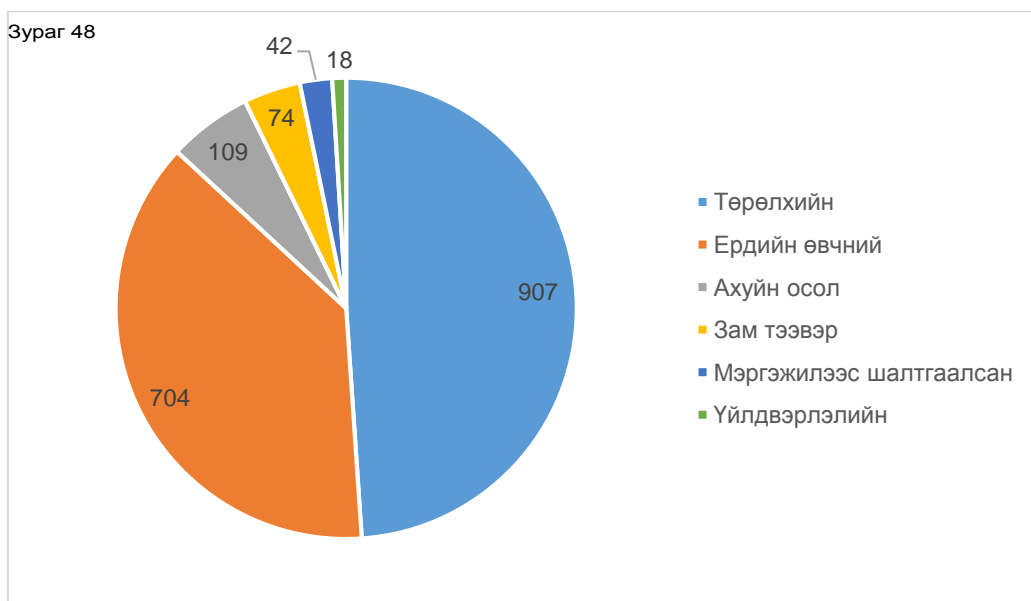
Хөгжлийн бэрхшээлтэй нийт хүн амын 25.2 хувийг сэтгэц, 23.3 хувийг хөдөлгөөн, 3.4 хувийг ярианы, 6.6 хувийг сонсголын, 5.4 хувийг хавсарсан, 11.1 хувийг харааны, 25.1 хувийг бусад төрлийн бэрхшээлтэй иргэд эзэлж байна.

Зураг 47

Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэрээр, үүнээс эмэгтэй

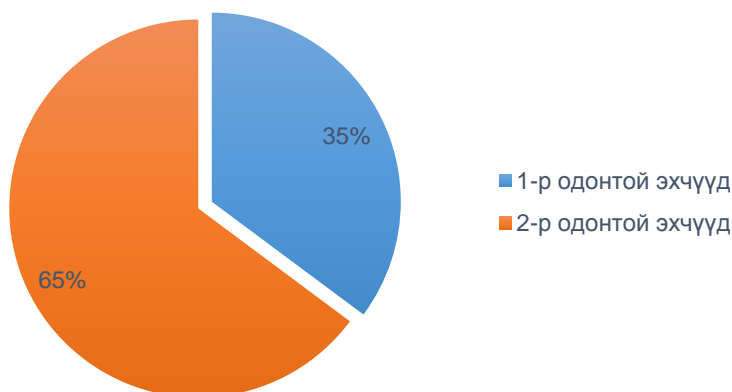
Хөгжлийн бэрхшээлийг төрлөөр авч үзвэл 48.6 хувь нь төрөлхийн, 37.8 хувь нь ердийн өвчний улмаас, 5.8 хувь нь ахуйн ослоор, 4 хувь нь зам тээврийн ослоор, 2.2 хувь нь мэргэжлээс шалтгаалах өвчнөөр, 1.5 хувь нь үйлдвэрлэлийн ослоор хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон байна. Зураг 48

Алдарт эхийн одонтой эхчүүд:

2019 оны эцсийн байдлаар аймгийн хэмжээнд алдарт эхийн 1 болон 2 дугаар одонтой эхийн тоо 4224 эмэгтэй байгаагийн 1486 нь эхийн 1-р одонтой, 2738 нь эхийн 2-р одонтой эхчүүд байна.

Алдарт эхийн одонтой эхчүүд

Алдарт эхийн 2 зэргийн одонтой эхчүүдийн 0.6 хувь нь 20-29 насны, 5.7 хувь нь 30-39 насны, 27.2 хувь нь 40-49 насны, 26.8 хувь нь 50-59 насны, 40.2 хувь нь 60 болон түүнээс дээш насны эмэгтэйчүүд байна.

Алдарт эхийн 2 зэргийн одонтой эхчүүдийн 678 буюу 24,8 хувь нь аймгийн төвд 550 буюу 20.1 хувь нь сумын төвд 1510 буюу 55.1 хувь нь Хөдөөд амьдарч байна.

Алдарт эхийн 1-р зэргийн одонтой эхчүүдийн 20.6 хувь нь 60-64 насны, 19.5 хувь нь 65-69 насны, 12.9 хувь нь 55-59 насны, 12.0 хувь нь 70-74 насны, 10.3 хувь нь 75-79 насны эмэгтэйчүүд байна.

Алдарт эхийн 1 зэргийн одонтой эхчүүдийн 321 буюу 21,6 хувь нь аймгийн төвд, 303 буюу 20.4 хувь нь сумын төвд 1510 буюу 58. хувь нь хөдөөд амьдарч байна.

Хүснэгт 8. Алдарт эхийн 2-р зэргийн одонтой эмэгтэйчүүд насны бүлгээр

Насны бүлэг	2-р зэргийн одонтой эхчүүд	1-р зэргийн одонтой эхчүүд	Нийт
Бүгд	2738	1486	4224
25-29	16	0	16
30-34	141	0	141
35-39	337	12	349
40-44	409	25	434
45-49	342	43	385
50-54	392	86	478
55-59	456	192	648
60-64	336	306	642
65-69	133	290	423
70-74	83	179	262
75-79	32	153	185
80-84	24	114	138
85-89	23	75	98
90-94	11	7	18
95+	3	4	7

Хавсралт хүснэгтүүд

Хавсралт хүснэгт 1. Хүн амын тоо, нас, хүйсээр 2018 он, 2019 он

Насны бүлэг	2018 он			2019 он		
	нийт	Хүн амын тоо		нийт	Хүн амын тоо	
		Эрэгтэй	Эмэгтэй		Эрэгтэй	Эмэгтэй
Бүгд	46820	23569	23251	46437	23398	23039
0-4	5509	2865	2644	5514	2848	2666
05-09	4595	2374	2221	4502	2340	2162
10-14	3819	1964	1855	4105	2109	1996
15-19	3849	1988	1861	3581	1857	1724
20-24	3997	2067	1930	3776	1974	1802
25-29	3684	1907	1777	3453	1805	1648
30-34	3547	1816	1731	3491	1790	1701
35-39	3392	1739	1653	3359	1714	1645
40-44	3143	1565	1578	3166	1594	1572
45-49	2756	1380	1376	2803	1384	1419
50-54	2471	1256	1215	2433	1238	1195
55-59	2106	973	1133	2198	1050	1148
60-64	1525	677	848	1589	688	901
65-69	845	365	480	906	386	520
70-74	511	222	289	529	235	294
75-79	443	186	257	420	167	253
80-84	355	138	217	343	133	210
85-89	203	67	136	201	64	137
90-94	50	14	36	51	17	34
95-99	18	6	12	15	5	10
100+	2	0	2	2	0	2

Хавсралт хүснэгт 2. Хүн амын тоо насны бүлгээр, сумдаар -2019

Сум/Дүүрэг	Бүгд	НАСНЫ БҮЛЭГ		
		0-14	15-64	65+
Адаацаг сум	2812	1182	1830	128
Баянжаргалан сум	1261	555	784	74
Говь-Угтаал сум	1542	603	1019	87
Гурвансайхан сум	2140	802	1447	113
Дэлгэрхангай сум	2292	996	1460	121
Дэлгэрцогт сум	1639	649	1073	105
Дэрэн сум	2118	908	1350	124
Луус сум	1863	737	1252	79
Өлзийт сум	2360	908	1602	110
Өндөршил сум	1388	481	953	74
Сайнцагаан сум	15716	7057	9791	858
Сайхан-Овоо сум	2111	821	1406	102
Хулд сум	2372	946	1574	123
Цагаандэлгэр сум	1017	398	667	56
Эрдэнэдалай сум	5806	2592	3641	313
НИЙТ	46437	19635	29849	2467

Хавсралт хүснэгт 3. Хүн амын тоо насны, хүйсээр, сумдаар, байршлаар -2019

Сумд	Нийт хүн ам			Аймгийн төвд			Хөдөөд		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Адаацаг	2812	1444	1368	0	0	0	2812	1444	1368
Баянжаргалан	1261	673	588	0	0	0	1261	673	588
Говь-Угтаал	1542	811	731	0	0	0	1542	811	731
Гурвансайхан	2140	1087	1053	0	0	0	2140	1087	1053
Дэлгэрхангай	2292	1171	1121	0	0	0	2292	1171	1121
Дэлгэрцогт	1639	860	779	0	0	0	1639	860	779
Дэрэн	2118	1085	1033	0	0	0	2118	1085	1033
Луус	1863	966	897	0	0	0	1863	966	897
Өлзийт	2360	1295	1065	0	0	0	2360	1295	1065
Өндөршил	1388	678	710	0	0	0	1388	678	710
Сайнцагаан	15716	7540	8176	12379	5837	6542	3337	1703	1634
Сайхан-Овоо	2111	1096	1015	0	0	0	2111	1096	1015
Хулд	2372	1215	1157	0	0	0	2372	1215	1157
Цагаандэлгэр	1017	537	480	0	0	0	1017	537	480
Эрдэнэдалай	5806	2940	2866	0	0	0	5806	2940	2866
Нийт	46437	23398	23039	12379	5837	6542	34058	17561	16497

Хавсралт хүснэгт 4. Нийт өрхийн тоо, сумдаар, байршлаар -2019

Сум	Өрх - Бүгд	Үүнээс		
		Аймгийн төвд	Сумын төвд	Хөдөөд
Адаацаг	794	0	143	651
Баянжаргалан	454	0	185	269
Говь-Угтаал	496	0	111	385
Гурвансайхан	658	0	111	547
Дэлгэрхангай	671	0	297	374
Дэлгэрцогт	561	0	185	376
Дэрэн	608	0	139	469
Луус	562	0	198	364
Өлзийт	752	0	128	624
Өндөршил	466	0	119	347
Сайнцагаан	4734	3724	0	1010
Сайхан-Овоо	660	0	209	451
Хулд	717	0	256	461
Цагаандэлгэр	398	0	193	205
Эрдэнэдалай	1663	0	349	1314
Нийт	14194	3724	2623	7847

Хавсралт хүснэгт 5. Хүн амын тоо, өрхийн тоо, багаар -2019

Сум/Дүүрэг	Баг/Хороо	Хүн амын тоо	Өрхийн тоо
Адаацаг сум	1-р баг, Тавин	529	143
Адаацаг сум	2-р баг, Ар-Урт	558	156
Адаацаг сум	3-р баг, Өвөр-Урт	499	146
Адаацаг сум	4-р баг, Сүм	595	171
Адаацаг сум	5-р баг, Хашаат	631	178
Баянжаргалан сум	1-р баг, Шилийн гол	281	115
Баянжаргалан сум	2-р баг, Энгэр-Ус	449	154
Баянжаргалан сум	3-р баг, Аргатай	531	185
Говь-Угтаал сум	1-р баг, Ажирхай	429	141
Говь-Угтаал сум	2-р баг, Морьт	376	111
Говь-Угтаал сум	3-р баг, Хонгор	317	102
Говь-Угтаал сум	4-р баг, Өрнөлт	420	142
Гурвансайхан сум	1-р баг, Элгэн	376	119
Гурвансайхан сум	2-р баг, Дэрсэнэ ус	527	176
Гурвансайхан сум	3-р баг, Чулуут	467	132
Гурвансайхан сум	4-р баг, Гурвансайхан	405	120
Гурвансайхан сум	5-р баг, Суугаант	365	111
Дэлгэрхангай сум	1-р баг, Толь	623	186
Дэлгэрхангай сум	2-р баг, Таргат	539	153
Дэлгэрхангай сум	3-р баг, Ар шавагтай	579	169
Дэлгэрхангай сум	4-р баг, Номгон	551	163
Дэлгэрцогт сум	1-р баг, Баянбулаг	585	197
Дэлгэрцогт сум	2-р баг, Цахиурт	549	179
Дэлгэрцогт сум	3-р баг, Дэлгэр-Эмт	505	185
Дэрэн сум	1-р баг, Алаг-Өндөр	596	176
Дэрэн сум	2-р баг, Саруул	556	157
Дэрэн сум	3-р баг, Долоод	506	139
Дэрэн сум	4-р баг, Бумбат	460	136
Луус сум	1-р баг, Суварга	756	209
Луус сум	2-р баг, Наран	617	199
Луус сум	3-р баг, Буянт	490	154
Өлзийт сум	1-р баг, Буянт 1	349	105
Өлзийт сум	2-р баг, Буянт 2	430	148
Өлзийт сум	3-р баг, Тагт	313	112
Өлзийт сум	4-р баг, Дэрт 1	305	99
Өлзийт сум	5-р баг, Дэрт 2	557	160
Өлзийт сум	6-р баг, Рашаант	406	128
Өндөршил сум	1-р баг, Цог	527	176
Өндөршил сум	2-р баг, Талын нар	507	171
Өндөршил сум	3-р баг, Бөхт	354	119
Сайнцагаан сум	1-р баг, Наран	789	239
Сайнцагаан сум	2-р баг, Тэвш	788	234
Сайнцагаан сум	3-р баг, Далай	967	283
Сайнцагаан сум	4-р баг, Үйзэн	793	254
Сайнцагаан сум	5-р баг, Аривжих	1820	542
Сайнцагаан сум	6-р баг, Боржигон	1866	534

Сайнцагаан сум	7-р баг, Нарлаг	3738	1113
Сайнцагаан сум	8-р баг, Айраг	2068	665
Сайнцагаан сум	9-р баг, Мандал	2887	870
Сайхан-Овоо сум	1-р баг, Онги	629	184
Сайхан-Овоо сум	2-р баг, Мааньт	460	157
Сайхан-Овоо сум	3-р баг, Найз	509	150
Сайхан-Овоо сум	4-р баг, Төгрөг	513	169
Хулд сум	1-р баг, Шувуутай	472	152
Хулд сум	2-р баг, Олдох	693	201
Хулд сум	3-р баг, Уул	642	189
Хулд сум	4-р баг, Бүлээн	565	175
Цагаандэлгэр сум	1-р баг, Хараат	330	117
Цагаандэлгэр сум	2-р баг, Дэлгэрэх зам	213	85
Цагаандэлгэр сум	3-р баг, Жаргалант	190	87
Цагаандэлгэр сум	4-р баг, Замын-Улаан	284	109
Эрдэнэдалай сум	1-р баг, Цавчир	665	189
Эрдэнэдалай сум	2-р баг, Өнгөт	702	216
Эрдэнэдалай сум	3-р баг, Тэнгэлэг	579	159
Эрдэнэдалай сум	4-р баг, Рашаант	906	252
Эрдэнэдалай сум	5-р баг, Цагаан-Овоо	821	232
Эрдэнэдалай сум	6-р баг, Сангийн далай	904	266
Эрдэнэдалай сум	7-р баг, Сумын төв	1229	349
Эрдэнэдалай сум		5806	1663
Нийт		46437	14194

Хавсралт хүснэгт 6. Төрсөн хүүхдийн тоо, эхийн насны бүлгээр -2019

Сумд	Төрсөн хүүхдийн тоо	Эхийн насны бүлэг							
		15 хүртэл	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45+
Нийт	1188	0	73	335	338	248	157	37	0
Адаацаг	77	0	6	16	15	20	18	2	0
Баянжаргалан	32	0	2	8	13	3	5	1	0
Говь-Угтаал	38	0	2	13	5	7	10	1	0
Гурвансайхан	51	0	3	15	10	13	9	1	0
Дэлгэрхангай	64	0	10	15	15	14	6	4	0
Дэлгэрцогт	24	0	2	9	6	4	3	0	0
Дэрэн	67	0	4	20	25	8	7	3	0
Луус	36	0	0	9	11	8	7	1	0
Өлзийт	62	0	4	23	16	13	2	4	0
Өндөршил	30	0	1	10	11	5	3	0	0
Сайнцагаан	416	0	24	109	147	86	39	11	0
Сайхан-Овоо	38	0	3	13	7	8	4	3	0
Хулд	57	0	8	14	11	12	12	0	0
Цагаандэлгэр	23	0	0	5	6	7	4	1	0
Эрдэнэдалай	173	0	4	56	40	40	28	5	0

Хавсралт хүснэгт 7. Амаржсан эхчүүд, боловсролын түвшингээр -2019

Сум	Бүгд	Боловсролын түвшин								
		Боловсролгүй	Бага	Суурь	Бүрэн дунд	Техник болон мэргэжлийн	Тусгай мэргэжлийн дунд	Диплом болон бакалаврын дээд	Магистр	Доктор
Нийт	1175	39	75	182	522	44	20	279	2	12
Адаацаг	73	5	12	16	23	6	0	11	0	0
Баянжаргалан	32	1	2	4	14	1	2	8	0	0
Говь-Угтаал	38	1	3	3	20	2	0	9	0	0
Гурвансайхан	51	0	10	5	17	7	0	11	0	1
Дэлгэрхангай	64	1	5	12	28	5	0	13	0	0
Дэлгэрцогт	24	0	2	3	12	0	1	6	0	0
Дэрэн	65	0	5	9	33	2	2	13	1	0
Луус	36	2	3	4	12	4	2	9	0	0
Өлзийт	61	0	4	9	37	0	2	9	0	0
Өндөршил	30	0	1	3	14	3	1	8	0	0
Сайнцагаан	413	27	5	41	206	5	3	116	1	9
Сайхан-Овоо	38	0	2	11	10	4	1	9	0	1
Хулд	55	2	2	10	23	4	1	12	0	1
Цагаандэлгэр	23	0	0	3	11	1	4	4	0	0
Эрдэнэдалай	172	0	19	49	62	0	1	41	0	0

Хавсралт хүснэгт 8. Амаржсан эхчүүд, гэрлэлтийн байдлаар -2019

Сумд	Бүгд	Гэрлэлтийн байдал					
		Огт гэрлээгүй	Гэрлэсэн батлуулсан	Гэрлэсэн батлуулаагүй	Тусгаарласан	Гэрлэлтээ дуусгавар болгосон	Бэлэвсэн
Нийт	1175	164	592	404	4	9	2
Адаацаг	73	8	52	13	0	0	0
Баянжаргалан	32	8	21	3	0	0	0
Говь-Угтаал	38	11	15	10	0	1	1
Гурвансайхан	51	2	36	11	1	0	1
Дэлгэрхангай	64	9	28	27	0	0	0
Дэлгэрцогт	24	2	12	10	0	0	0
Дэрэн	65	6	34	25	0	0	0
Луус	36	4	26	6	0	0	0
Өлзийт	61	6	34	21	0	0	0
Өндөршил	30	3	21	6	0	0	0
Сайнцагаан	413	81	196	131	1	4	0
Сайхан-Овоо	38	2	25	11	0	0	0
Хулд	55	3	27	24	0	1	0
Цагаандэлгэр	23	4	5	13	0	1	0
Эрдэнэдалай	172	15	60	93	2	2	0

Хавсралт хүснэгт 10. Нас барсан хүний тоо, боловсролын түвшингээр-2019

Сум, дүүрэг	Бүгд	Боловсролын түвшин								
		Боловсролгүй	Бага	Суурь	Бүрэн дунд	Техник болон мэргэжлийн	Тусгай мэргэжлийн дунд	Диплом болон бакалаврын дээд	Магистр	Доктор
Нийт	315	34	116	85	52	6	12	10	0	0
Адаацаг	25	4	5	8	3	1	2	2	0	0
Баянжаргалан	9	0	7	0	0	0	2	0	0	0
Говь-Угтаал	9	1	4	3	1	0	0	0	0	0
Гурвансайхан	15	3	10	1	1	0	0	0	0	0
Дэлгэрхангай	21	1	12	6	2	0	0	0	0	0
Дэлгэрцогт	10	2	2	5	1	0	0	0	0	0
Дэрэн	10	1	3	0	5	1	0	0	0	0
Луус	15	4	6	3	1	0	0	1	0	0
Өлзийт	12	1	6	2	1	2	0	0	0	0
Өндөршил	11	0	6	2	3	0	0	0	0	0
Сайнцагаан	95	12	24	22	28	2	3	4	0	0
Сайхан-Овоо	15	1	8	3	0	0	2	1	0	0
Хулд	13	0	6	4	1	0	1	1	0	0
Цагаандэлгэр	4	0	1	0	3	0	0	0	0	0
Эрдэнэдалай	51	4	16	26	2	0	2	1	0	0

Хавсралт хүснэгт 11. Гэрлэлт, Цуцлалт, Үрчлэлт-2019

Сумд	Гэрлэлт				Цуцлалт				Хүүхэд үрчлэлт			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Нийт	169	248	234	192	32	30	43	43	21	20	9	17
Адаацаг	21	31	22	17	1	3	1	2	1	2	1	1
Баянжаргалан	9	8	3	8	2	0	1	0	0	0	0	0
Говь-Угтаал	1	4	4	4	0	0	1	3	2	1	0	0
Гурвансайхан	9	14	13	8	4	3	1	1	0	0	0	0
Дэлгэрхангай	5	8	8	9	1	2	0	0	0	3	2	0
Дэлгэрцогт	6	8	8	2	1	1	0	2	0	0	0	0
Дэрэн	12	8	15	12	0	0	0	1	0	1	0	0
Луус	10	19	9	18	1	0	1	2	0	1	1	1
Өлзийт	13	8	13	11	0	0	4	0	2	0	2	1
Өндөршил	5	9	4	7	0	1	0	2	0	0	0	1
Сайнцагаан	58	89	97	72	19	13	29	28	8	9	1	9
Сайхан-Овоо	5	10	8	4	0	1	1	1	0	0	1	2
Хулд	7	12	9	3	0	3	1	1	1	1	0	0
Цагаандэлгэр	1	2	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Эрдэнэдалай	7	18	20	13	3	3	3	0	7	2	1	2

Хавсралт хүснэгт 12.Нийгмийн зарим үзүүлэлтүүд 2015-2019

Үзүүлэлт	2015	2016	2017	2018	2019
Бүтэн өнчин хүүхдийн тоо	32	32	32	36	36
Хагас өнчин хүүхдийн тоо	438	437	390	453	453
18 хүртлэх насны хүүхэдтэй гэр бүлгүй хүний тоо	938	1041	1136	1068	1008
18 хүртлэх насны хүүхэдтэй гэр бүлгүй эхийн тоо	826	925	1021	965	888
18 хүртлэх насны хүүхэдтэй гэр бүлгүй эцгийн тоо	112	116	115	103	120
Өрх толгойлсон гэр бүлгүй хүний тоо	2340	2436	2405	2401	2575
-эмэгтэй	1749	1846	1890	1913	2010
-эрэгтэй	591	590	515	488	562
Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо	1837	1747	1830	1826	1864
- эрэгтэй	1043	1004	1044	1056	1072
-эмэгтэй	794	743	786	770	792
Бүгдээс төрөлхийн	991	800	871	926	907
-олдмол	846	947	959	900	957
Ганц бие өндөр настан	1015	1103	1029	1070	1097

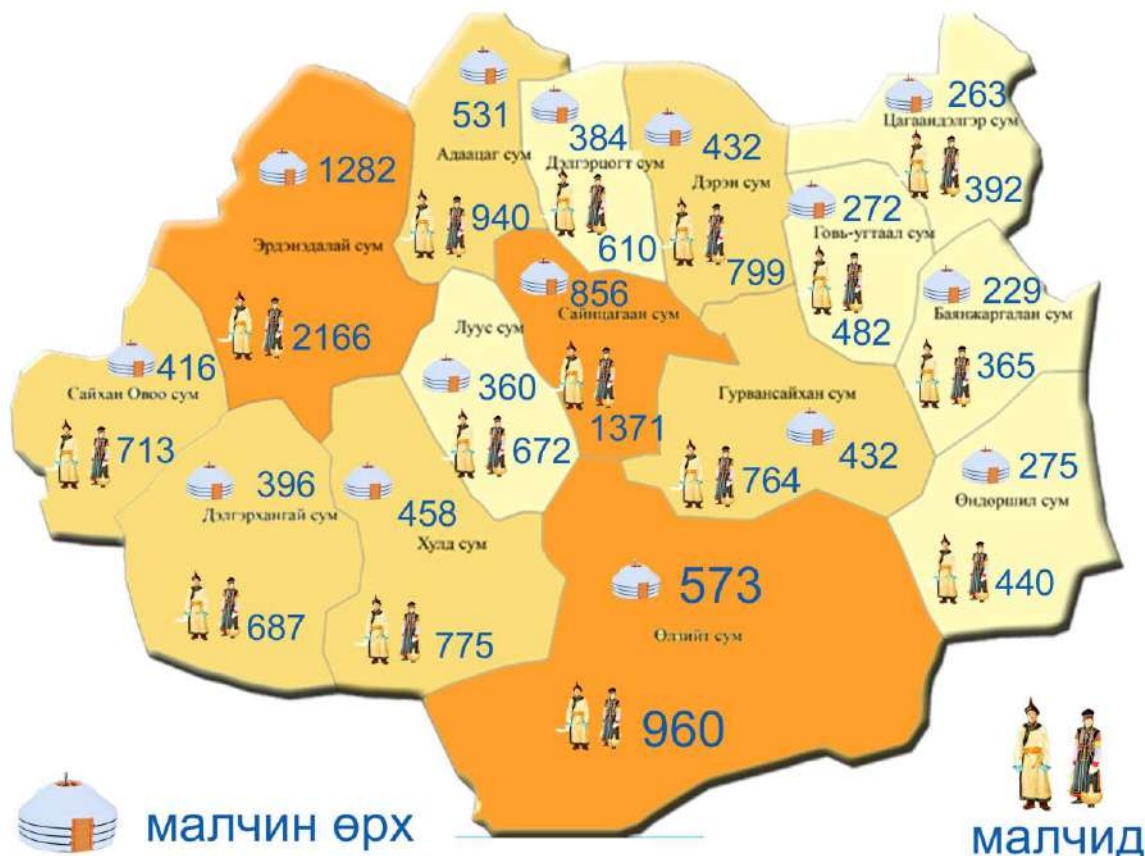
ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. МАЛ АЖ АХУЙ

1. 1 МАЛТАЙ ӨРХ БОЛОН МАЛЧИН ӨРХ, МАЛДЧЫН ТОО, ТЭДНИЙ АХУЙН ЗАРИМ ҮЗҮҮЛЭЛТ

1.1. Малчин өрх, малтай өрх

Аймгийн хэмжээнд 2019 оны эцэст 8593 малтай өрх байгаагийн 7248 өрх нь мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхэлдэг малчин өрх байна. Малчин өрхийг сумдаар авч үзвэл Сайнцагаан, Дэрэн, Өндөршил, Сайхан-Овоо сумд өмнөх оноос буурсан бол бусад бүх сумд өссөн байна.

Зураг.1. Малчин өрх, малчдын тоо, 2019 оны жилийн эцэст

Аймгийн хэмжээний нийт өрхийн 51.1 хувийг малчин өрх эзэлж байна. Малтай болон малчин өрхийн тоог өмнөх онтой харьцуулахад малтай өрх 1.5 хувь, малчин өрх 1.2 хувиар тус тус өссөн байна.

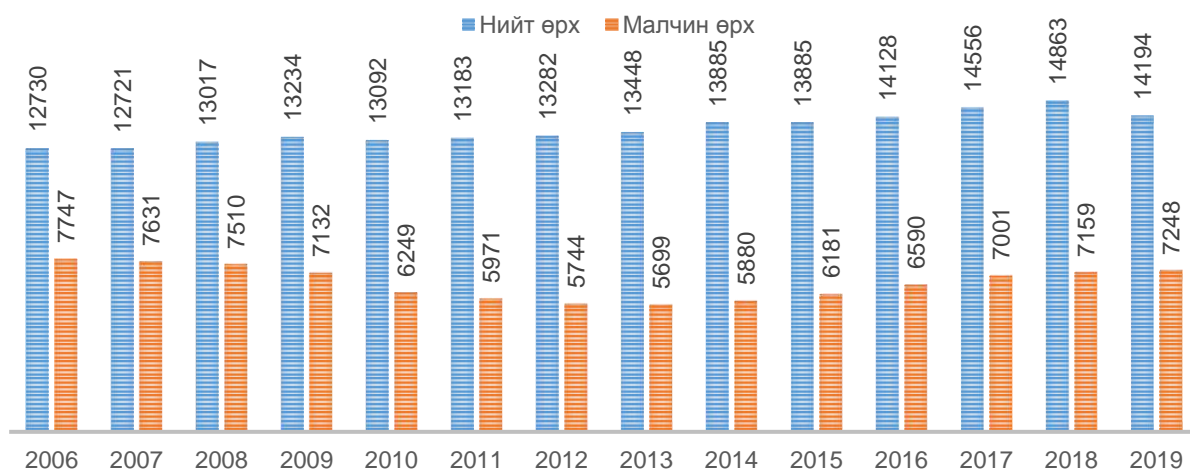
Хүснэгт 1. Малчин өрх, малтай өрхийн тоо, жил бүрийн эцэст

Сумдын нэр	Малтай өрхийн тоо				Малчин өрхийн тоо			
	2016 он	2017 он	2018 он	2019 он	2016 он	2017 он	2018 он	2019 он
ДҮН	7947	8283	8466	8593	6590	7001	7159	7248
Сайнцагаан	945	978	1006	1016	772	833	856	831
Адаацаг	599	636	636	643	493	516	531	539
Баянжаргалан	268	276	287	295	197	232	229	234
Говь-Угтаал	380	380	367	357	277	289	272	279
Гурвансайхан	485	505	514	536	422	431	432	495

Дэлгэрхангай	516	554	576	582	347	401	396	406
Дэлгэрцогт	414	426	435	435	353	375	384	384
Дэрэн	456	485	497	497	412	416	432	428
Луус	389	397	407	418	335	349	360	362
Өлзийт	568	600	630	654	502	537	573	585
Өндөршил	330	339	346	360	230	243	275	269
Сайхан-Овоо	473	500	506	509	390	422	416	402
Хулд	522	560	572	582	449	455	458	477
Цагаандэлгэр	287	297	302	315	250	252	263	273
Эрдэнэдалай	1315	1350	1385	1394	1161	1250.00	1282.00	1284

Зураг.2

АЙМГИЙН НИЙТ ӨРХ, ҮҮНЭЭС МАЛЧИН ӨРХ

1.2. Малтай өрхийн малын бүлэглэлт

2019 оны иргэдийн хувийн малын бүлэглэлтээс авч үзвэл нийт малчин өрхийн 8.9 хувь нь 100 хүртэл малтай, 13.1 хувь нь 101-200 малтай, 36.3 хувь нь 201-500 малтай, 28 хувь нь 501-1000 малтай, 13.7 хувь нь 1000-аас дээш малтай байна.

Хүснэгт.2. Малчин өрхийн бүлэглэлт

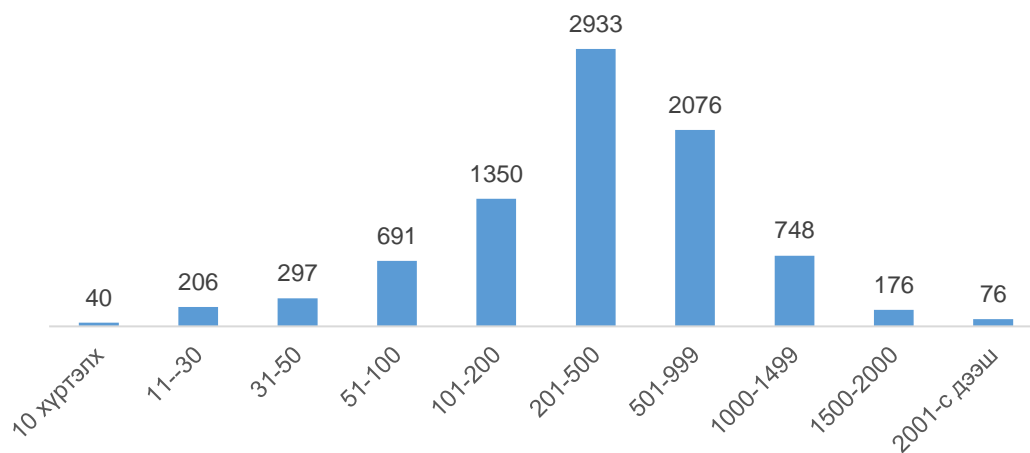
Бүлэглэлт	Малчин өрх					Дүнд эзлэх хувь				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
ДҮН	6181	6590	7001	7159	7248	100	100	100	100	100.0
30 хүртэл малтай	157	163	133	132	114	2.1	2.2	1.9	1.8	1.6
31-50	198	231	192	157	142	3.2	3.5	2.7	2.2	2.0
51-100	515	511	522	457	386	8.3	7.8	7.5	6.4	5.3
101-200	1176	1168	1035	1006	949	19	17.7	14.8	14.1	13.1
201-500	2283	2414	2547	2599	2628	36.9	36.6	36.4	36.3	36.3
501-999	1327	1501	1784	1904	2032	21.5	22.8	25.5	26.6	28.0
1000-1499	409	461	586	678	745	6.6	7	8.4	9.5	10.3
1500-2000	79	89	136	158	176	1.3	1.4	1.9	2.2	2.4
2001-ээс дээш	37	52	66	68	76	0.6	0.8	0.9	0.9	1.0

Иргэдийн хувийн малын тооны бүлэглэлтээс харвал нийт өрхөд эзлэх тухайн бүлгийн хувь өмнөх оныхоос 30 хүртэл малтай малчин өрх 0.2 пункт, 31-50 хүртэл малтай малчин өрх 0.2 пункт, 51-100 малтай малчин өрх 1.1 пункт, 101-200 хүртэл малтай малчин өрх 1.0 пунктээр тус тус буурч, 501-999 малтай малчин өрх 1.4 пункт, 1000-1499 малтай малчин өрх 0.8 пункт,

1500-2000 малтай малчин өрх 0.2 пункт, 2001-ээс дээш малтай малчин өрхийн эзлэх хувь 0.1 пунктээр тус тус өссөн байна. Үүнээс үзэхэд өмнөх онтой харьцуулахад малчин өрхийн малын тоо өсөж буй нь харагдаж байна.

Зураг:3

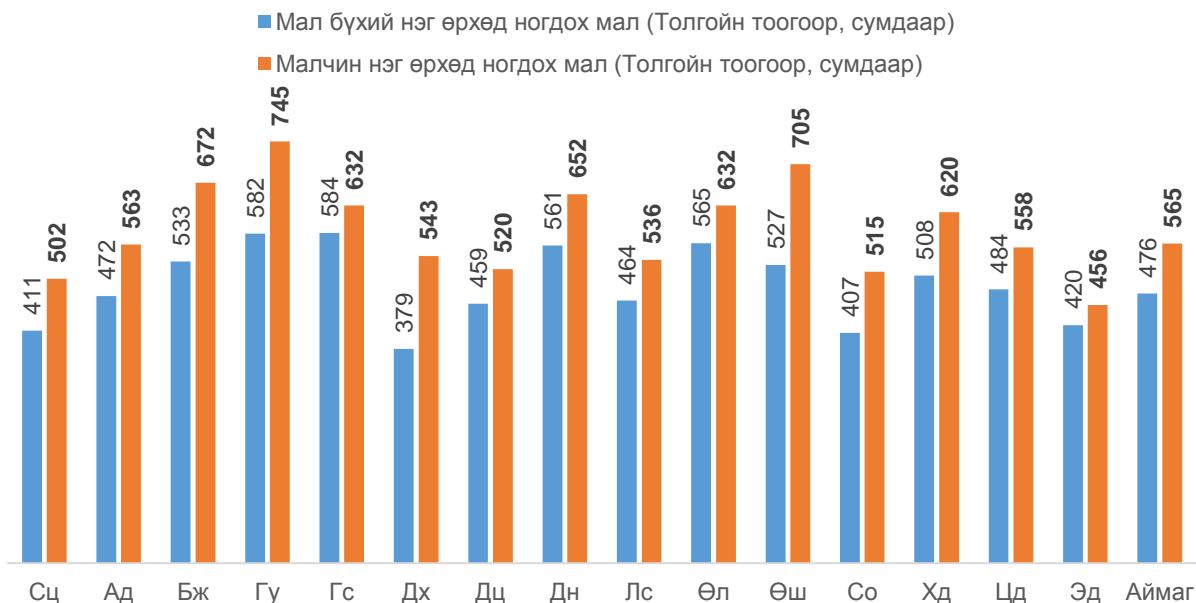
Малтай өрхийн малын бүлэглэлт -2019 он

Хүснэгт.3. Малчин өрхийн бүлэглэлт, сумаар, 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар

Сумд	Малчин өрхийн бүлэглэлт									
	Бүгд	30 хүртэл малтай	31-50 малтай	51-100 малтай	101-200 малтай	201-500 малтай	501-999 малтай	1000-1499 малтай	1500-2000 малтай	2001-аас дээш малтай
Сц	831	13	17	48	147	324	203	57	15	7
Ад	539	3	9	19	85	212	139	54	13	5
Бж	234	4	4	13	28	68	63	36	12	6
Гу	279	2	3	12	24	75	95	48	14	6
Гс	495	5	18	28	59	141	146	69	23	6
Дх	406	5	2	16	60	182	103	31	4	3
Дц	384	11	4	29	55	152	86	35	5	7
Дн	428	2	8	16	47	146	126	59	15	9
Лс	362	3	2	17	29	154	125	29	3	
Өл	585	5	6	33	67	170	200	75	23	6
Өш	269	3	1	11	31	79	84	47	7	6
Со	402	2	8	17	56	170	117	29	2	1
Хд	477	2	2	11	41	186	162	60	13	
Цд	273	3	8	10	41	94	72	35	8	2
Эд	1 284	51	50	106	179	475	311	81	19	12
Нийт	7 248	114	142	386	949	2 628	2 032	745	176	76

Малтай, малчин өрхөд ногдох малын тоо - 2019 он

Хүснэгт.4. Өрх, ам бүлд ногдох мал, сумаар,

Сумд	Малтай өрх				Малчин өрх				Мал бүхий нэг өрхөд ногдох мал (Толгойн тоогоор)	Малчин нэг өрхөд ногдох мал (Толгойн тоогоор)
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019		
Сц	945	978	1 006	1 016	772	833	856	831	411	502
Ад	599	636	636	643	493	516	531	539	472	563
Бж	268	276	287	295	197	232	229	234	533	672
Гу	380	380	367	357	277	289	272	279	582	745
Гс	485	505	514	536	422	431	432	495	584	632
Дх	516	554	576	582	347	401	396	406	379	543
Дц	414	426	435	435	353	375	384	384	459	520
Дн	456	485	497	497	412	416	432	428	561	652
Лс	389	397	407	418	335	349	360	362	464	536
Өл	568	600	630	654	502	537	573	585	565	632
Өш	330	339	346	360	230	243	275	269	527	705
Со	473	500	506	509	390	422	416	402	407	515
Хд	522	560	572	582	449	455	458	477	508	620
Цд	287	297	302	315	250	252	263	273	484	558
Эд	1 315	1 350	1 385	1 394	1 161	1 250	1 282	1 284	420	456
аймаг	7947	8 283	8 466	8 593	6590	7001	7 159	7 248	476	565

2019 оны жилийн эцсийн мал тооллогын дүнгээр нэг малчин өрхөд ногдох малын тоо /толгойн тоогоор/ 565 мал байгаа нь өмнөх оноос 31 малаар өссөн үзүүлэлт байна.

Хүснэгт 5. Малтай өрхийн тоо, малын бүлэглэлт жил бүрийн эцэст

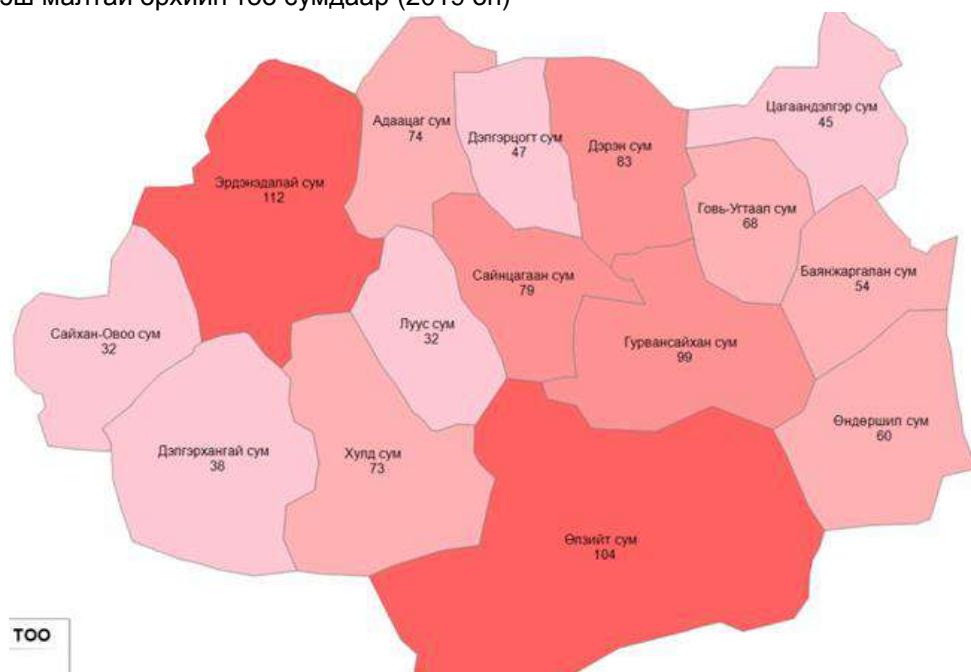
Бүлэглэлт	Малтай өрхийн тоо				Нийт дүнд эзлэх хувь			
	2016 он	2017 он	2018 он	2019 он	2016 он	2017 он	2018 он	2019 он
Бүгд	7947	8283	8466	8593	100	100	100	100
10 хүртэлх	64	50	42	40	0.8	0.6	0.5	0.5

11-30	313	251	236	206	3.9	3	2.8	2.4
31-50	414	347	315	297	5.2	4.2	3.7	3.5
51-100	813	798	767	691	10.2	9.6	9.1	8.0
101-200	1565	1 422	1403	1350	19.7	17.2	16.6	15.7
201-500	2635	2 800	2853	2933	33.2	33.8	33.7	34.1
501-999	1538	1 825	1944	2076	19.4	22	23	24.2
1000-1499	462	587	679	748	5.8	7.1	8	8.7
1500-2000	91	137	159	176	1.1	1.7	1.9	2.0
2001-с дээш	52	66	68	76	0.7	0.8	0.8	0.9

Малтай өрхийг малын тоогоор бүлэглэн, нийт малтай өрхөд эзлэх хувиар авч үзвэл 50 хүртэлх малтай өрх 0.6 пунктээр, 51-200 хүртэлх малтай өрх 2.0 пунктээр буурч, 201-500 малтай өрх 0.4 пунктээр, 5001-999 малтай өрх 1.2 пунктээр, 1000-аас дээш малтай өрх 0.9 пунктээр өссөн байна.

Мянгаас дээш малтай малчин өрхийн тоо энэ онд 1000 болж, өмнөх оноос 94-өөр буюу 1.1 хувиар өссөн байна. Хамгийн олон мянгат малчинтай сумдаар Эрдэнэдалай сум 112 мянгат өрх, Өлзийт сум 104 мянгат өрх, Гурвансайхан сум 99 мянгат өрх, Дэрэн сум 84 мянгат өрх, Сайнцагаан сум 79 мянгат малчин өрхтэй байна.

Зураг 5. 1000 дээш малтай өрхийн тоо сумдаар (2019 он)

1.3. Малчдын мэдээлэл.

2019 онд мал аж ахуйн салбарт ажиллаж байгаа малчдын тоо 12241 болж өмнөх оноос 0.9 хувь буюу 105 хүнээр өссөн байна. Аймгийн нийт иргэдийн 26.4 хувийг малчид эзэлж байна. Нийт малчдын 42.6 хувь буюу 5210 эмэгтэй, 57.4 хувь буюу 7031 эрэгтэй байна. Малчдыг насны бүлгээр авч үзвэл 30 хувь нь 15-34 нас, 58 хувь нь 35-59 нас, 12 хувь нь 60-аас дээш насны тэтгэврийн хүмүүс байна. Нийт малчдын 1.2 хувь буюу 147 нь туслах малчин байна.

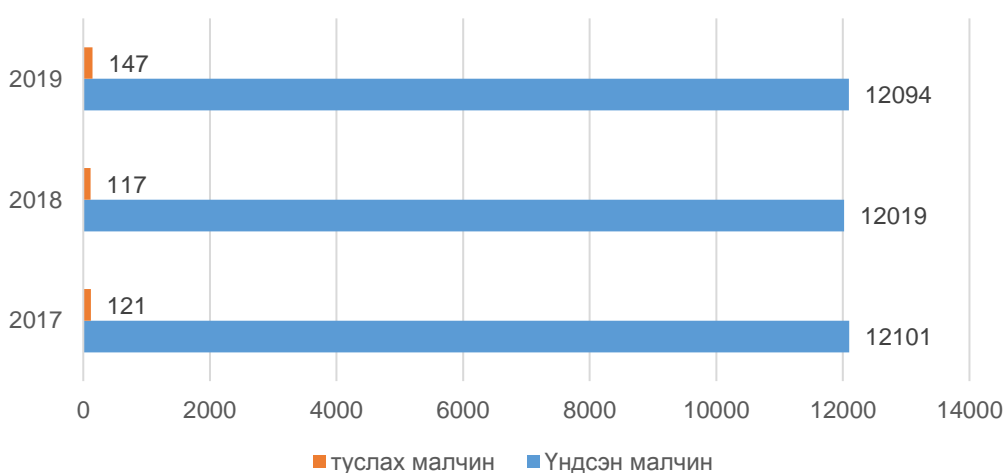
Хүснэгт 6. Малтай өрх, малчин өрх, малчдын мэдээлэл, онуудаар

Үзүүлэлт	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2018
Малтай өрх	7503	7947	8283	8466	8593	101.5

Малчин өрх	6181	6590	7001	7159	7248	101.2
Малчдын тоо	11633	12171	12222	12136	12241	100.9
Үүнээс: 15-34 насны	3868	3948	4021	3870	3669	94.8
35-59 насны	6426	6748	6772	6865	7107	103.5
60+	1339	1475	1429	1401	1465	104.6
Нийт малчидаас эмэгтэй	5274	5485	5361	5210	5210	100.0
Нэг малчин өрхөд ногдох малын тоо	447	464	513	534	564	105.6

Зураг.6

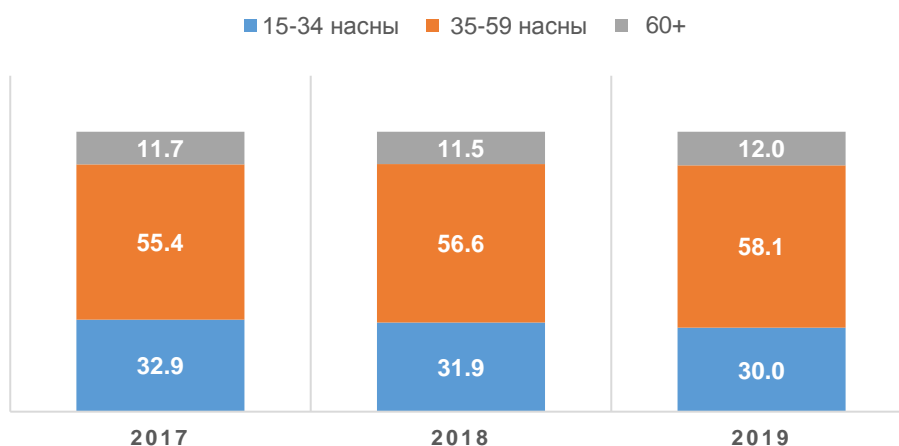
Туслах болон үндсэн малчны тоо, онуудаар

Малчдыг насны бүлгээр өмнөх онтой харьцуулж үзэхэд 15-34 насны малчид 0.9 пунктээр буурч, 35-60 насны малчид 1.5 пунктээр өсч, 60-с дээш буюу тэтгэврийн насны малчид 0.5 пунктээр өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зураг.7

МАЛЧДЫН НАСНЫ БҮТЭЦ, ХУВИАР, ОНУУДААР

Малчдын насны бүтцийг сумдаар авч үзвэл 15-34 насны залуучууд Өлзийт, Дэлгэрхангай, Адаацаг, Дэрэн сумдууд их, 35-59 насны идэрчүүд Луус, Гурвансайхан, Өндөршил, Сайхан-Овоо, Говь-Угтаал сумдууд их, тэтгэврийн насныхан Цагаандэлгэр, Дэлгэрцогт, Сайнцагаан, Дэрэн сумдууд их байна. Малчдын хүйсийн харьцааг авч үзвэл аймгийн хэмжээнд 100 эмэгтэй

малчинд 135 эрэгтэй малчин ноогдож байгаа нь хүйсийн харьцаа хөдөөд алдагдаж байгааг харуулж байна.

Хүснэгт 7. Малчдын тоо, насны бүлгээр, 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар

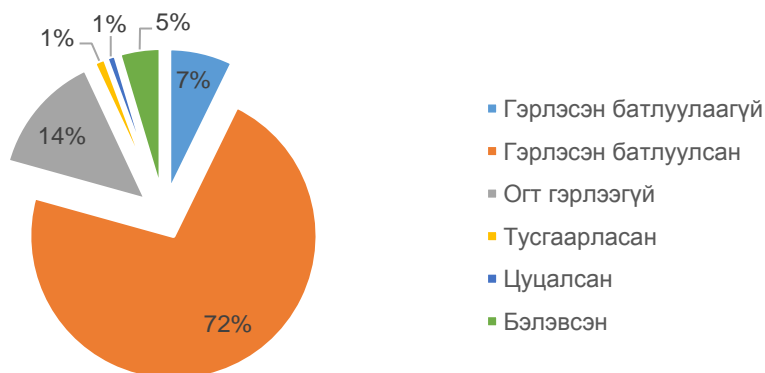
Сумд	Нийт малчдын тоо	15-34	35-59	60+	%			Нийт малчдаас эрэгтэй	Нийт малчдаас эмэгтэй	Малчдын хүйсийн харьцаа
					15-34	35-59	60+			
Сайнцагаан	1375	385	795	195	28	57.8	14.2	787	588	134
Адаацаг	962	329	545	88	34.2	56.7	9.1	529	433	122
Баянжаргалан	369	106	217	46	28.7	58.8	12.5	214	155	138
Говь-Угтаал	489	135	295	59	27.6	60.3	12.1	281	208	135
Гурвансайхан	808	214	494	100	26.5	61.1	12.4	452	356	127
Дэлгэрхангай	700	244	406	50	34.9	58	7.1	402	298	135
Дэлгэрцогт	609	172	330	107	28.2	54.2	17.6	343	266	129
Дэрэн	793	255	426	112	32.2	53.7	14.1	461	332	139
Луус	640	187	394	59	29.2	61.6	9.2	383	257	149
Өлзийт	984	345	540	99	35.1	54.9	10.1	585	399	147
Өндөршил	432	127	264	41	29.4	61.1	9.5	246	186	132
Сайхан-Овоо	706	214	431	61	30.3	61	8.6	412	294	140
Хулд	811	236	479	96	29.1	59.1	11.8	500	311	161
Цагаандэлгэр	406	97	235	74	23.9	57.9	18.2	244	162	151
Эрдэнэдалай	2157	623	1256	278	28.9	58.2	12.9	1192	965	124
	12241	3669	7107	1465	30	58.1	12	7031	5210	135

1.4. Малчдын нийгэм соёлын зарим үзүүлэлт

2019 оны байдлаар нийт малчдын 79.3 хувь буюу 9709 нь гэрлэсэн бөгөөд 72 хувь нь гэрлэлтээ батлуулсан, 7 хувь нь батлуулаагүй байна. Харин 1678 малчин буюу 14 хувь нь огт гэрлээгүй, 159 малчин буюу 1 хувь нь тусгаарласан, 127 малчин буюу 1 хувь нь цуцалсан, 568 буюу 5 хувь нь бэлэвсэн байна. /Зураг.8 /

Зураг.8

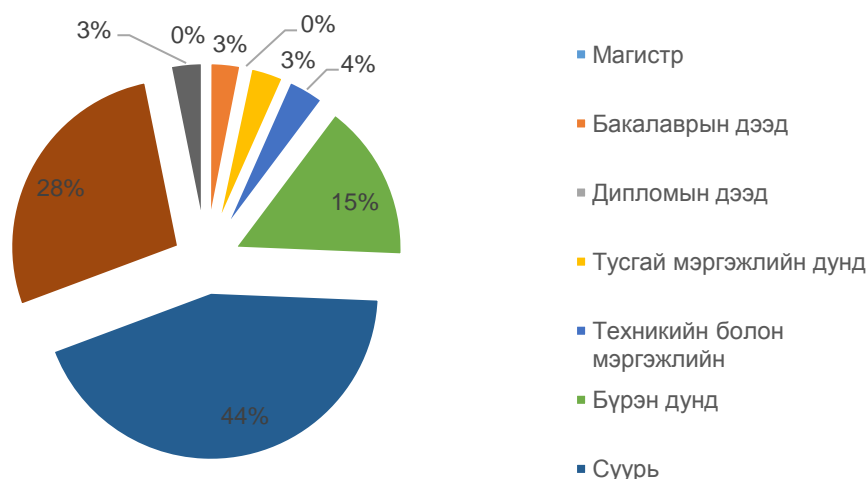
Малчдын гэрлэлтийн байдал-2019

Малчдын боловсролын түвшинг 2019 оны байдлаар авч үзэхэд 5345 малчин буюу 44 хувь нь суурь, 3368 малчин буюу 28 хувь нь бага, 1886 малчин буюу 15 хувь нь бүрэн дунд, 440 малчин буюу 4 хувь нь техникийн болон мэргэжлийн, 403 малчин буюу 3 хувь нь тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой байгаа бол 338 буюу 3 хувь нь боловсролгүй, 411 малчин буюу 3 хувь нь дээд боловсролтой байна. /Зураг.9/

Зураг.9

Малчдын боловсролын түвшин-2019

2019 оны байдлаар нийт малчдын 55.7 хувь буюу 6821 малчин зээлтэй байна. Мөн малчдын 74.6 хувь нь эрүүл мэндийн даатгалд хамрагдсан байгаа бол 32.9 хувь нь нийгмийн даатгалд хамрагдсан байна.

Хүснэгт 8. Малчдын нийгмийн зарим үзүүлэлтүүд-2019

Сумд	Зээлтэй малчин	Нийт өрхөд эзлэх хувь	ЭМД-д хамрагддаг малчин	Нийт өрхөд эзлэх хувь	НД-д хамрагддаг малчин	Нийт өрхөд эзлэх хувь
Адаацаг	731	76.0	803	83.5	232	24.1
Баянжаргалан	255	69.1	300	81.3	246	66.7
Говь-Угтаал	294	60.1	375	76.7	199	40.7
Гурвансайхан	375	46.4	584	72.3	240	29.7
Дэлгэрхангай	441	63.0	477	68.1	157	22.4
Дэлгэрцогт	347	57.0	462	75.9	238	39.1
Дэрэн	484	61.0	381	48.0	123	15.5
Луус	339	53.0	494	77.2	169	26.4
Өлзийт	606	61.6	745	75.7	373	37.9
Өндөршил	250	57.9	288	66.7	178	41.2
Сайнцагаан	765	55.6	1097	79.8	426	31.0
Сайхан-Овоо	371	52.5	537	76.1	147	20.8
Хулд	394	48.6	489	60.3	368	45.4
Цагаандэлгэр	283	69.7	274	67.5	181	44.6
Эрдэнэдалай	886	41.1	1820	84.4	755	35.0
Нийт дүн	6821	55.7	9126	74.6	4032	32.9

2019 оны мал тооллогын дүнгээр аймгийн нийт малчин өрхийн 78.9 хувь нь цахилгааны эх үүсвэртэй, 73.8 хувь нь телевизортой, 53.2 хувь нь автомашинтай, 56.3 хувь нь мотоциклтой, 100 хувь гар утас хэрэглэдэг гэсэн үзүүлэлттэй гарсан байна./Зураг.10/ Нийт өрхийн дүнд эзлэх хувийг өмнөх онтой харьцуулбал цахилгаан эх үүсвэртэй өрх 3.9 пункт, телевизортой өрх 5.3 пункт, автомашинтай өрх 4.9 пункт, мотоциклтой өрх 1.6 пунктээр тус тус өссөн байна.

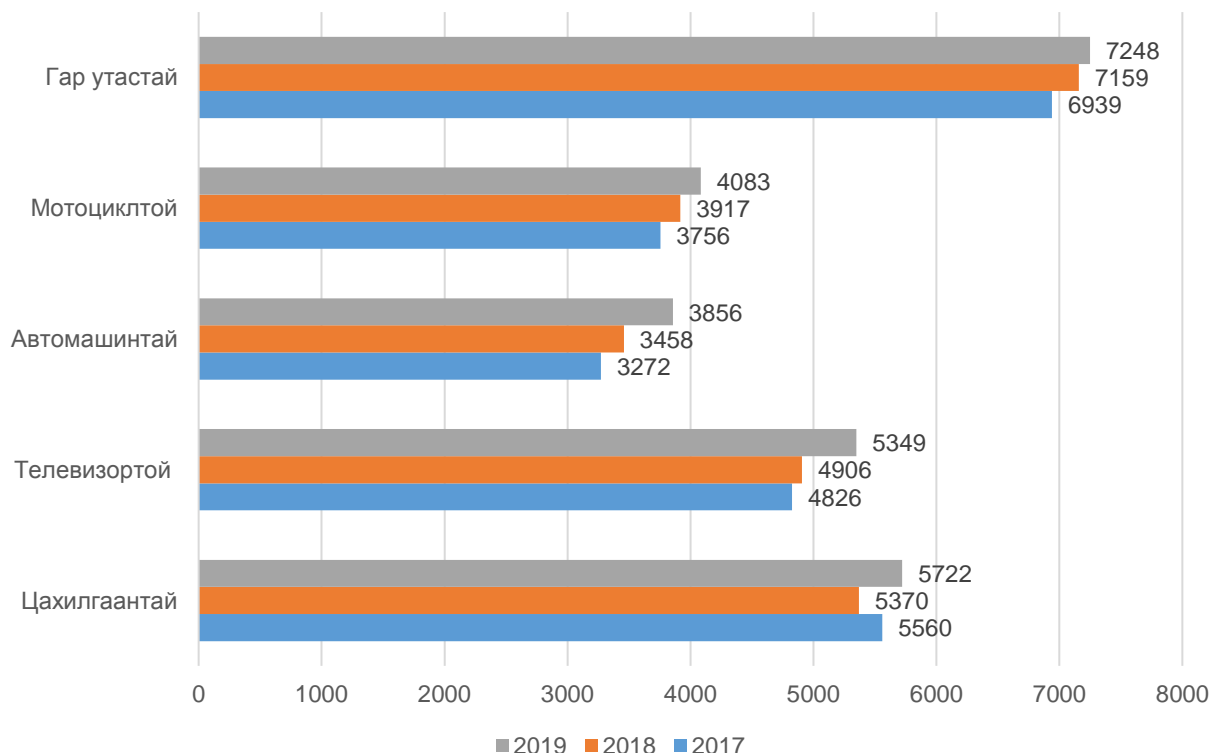
Хүснэгт 9. Малчдын ахуй соёлын зарим үзүүлэлтүүд-2019

Үзүүлэлт	Өрхийн тоо			Малчин өрхөд эзлэх хувь			2019/2018
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	
Малчин өрх	7001	7159	7248	-	-	-	
Цахилгаантай	5560	5370	5722	79.4	75.0	78.9	3.9

Телевизортой	4826	4906	5349	68.9	68.5	73.8	5.3
Автомашинтай	3272	3458	3856	46.7	48.3	53.2	4.9
Мотоциклтой	3756	3917	4083	53.6	54.7	56.3	1.6
Гар утастай	6939	7159	7248	99.1	100.0	100.0	0.0

Зураг. 10

Малчдын ахуй нөхцлийн зарим үзүүлэлт, онуудаар

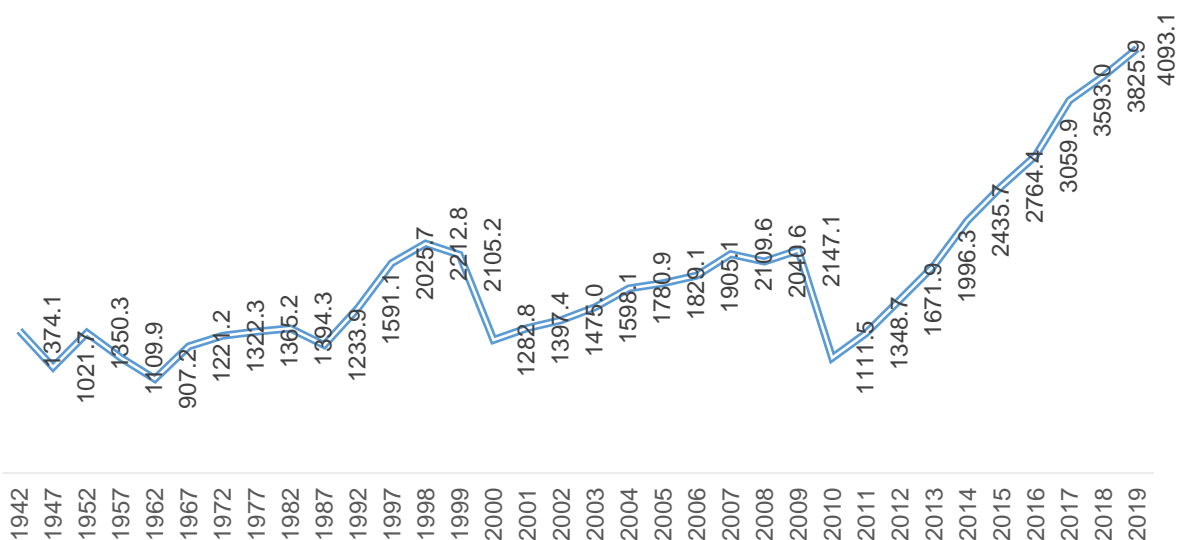
2. МАЛ ТЭЖЭЭВЭР АМЬТДЫН ТОО, БҮТЭЦ

2.1. Малын тоо, бүтэц

Дундговь аймаг 2019 оны жилийн эцэст 4093.1 мянган толгой мал тоолуулсан нь өмнөх оноос 267.2 мянган толгой буюу 7.0 хувиар өссөн байна. Үүний дотор тэмээ 2.0 мянган толгой буюу 5.0 хувь, адуу 15.3 мянган толгой буюу 9.4 хувь, үхэр 2.0 мянган толгой буюу 2.7 хувь, хонь 111.6 мянган толгой буюу 6.1 хувь, ямаа 136.2 мянган толгой буюу 7.9 хувиар мал сүрэг таван төрөл дээрээ өссөн байна. Нийт мал сүргийн 1 хувь буюу 41.3 мянга нь тэмээ, 4.3 хувь буюу 178.2 мянга нь адуу 1.9 хувь буюу 78.2 мянга нь үхэр, 45.3 хувь буюу 1852.8 мянга нь ямаа, 47.5 хувь буюу 1942.7 мянга нь хонин сүрэг байна. 21 аймгаас тэмээний тоогоор 5-р байрт орсон байна.

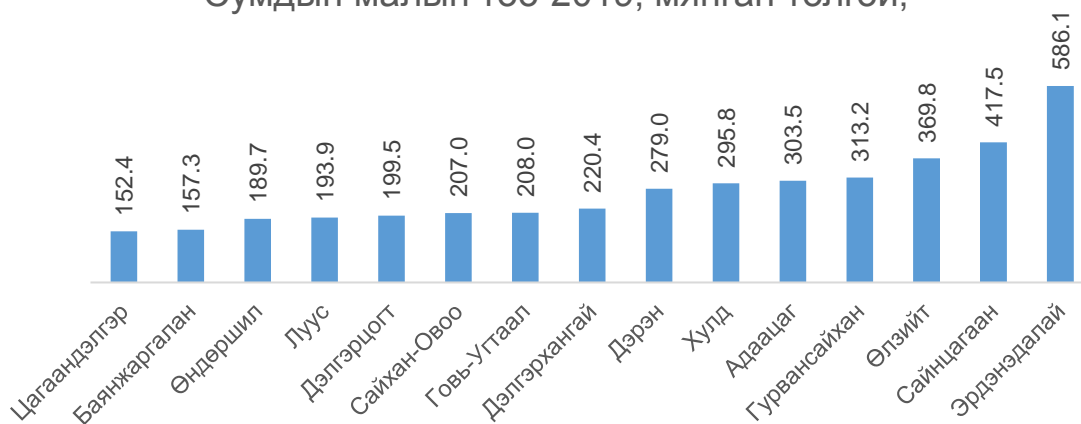
Зураг.11

МАЛЫН ТОО, МЯНГАН ТОЛГОЙГООР /1942-2019/

Зураг.12

Сумдын малын тоо-2019, мянган толгой,

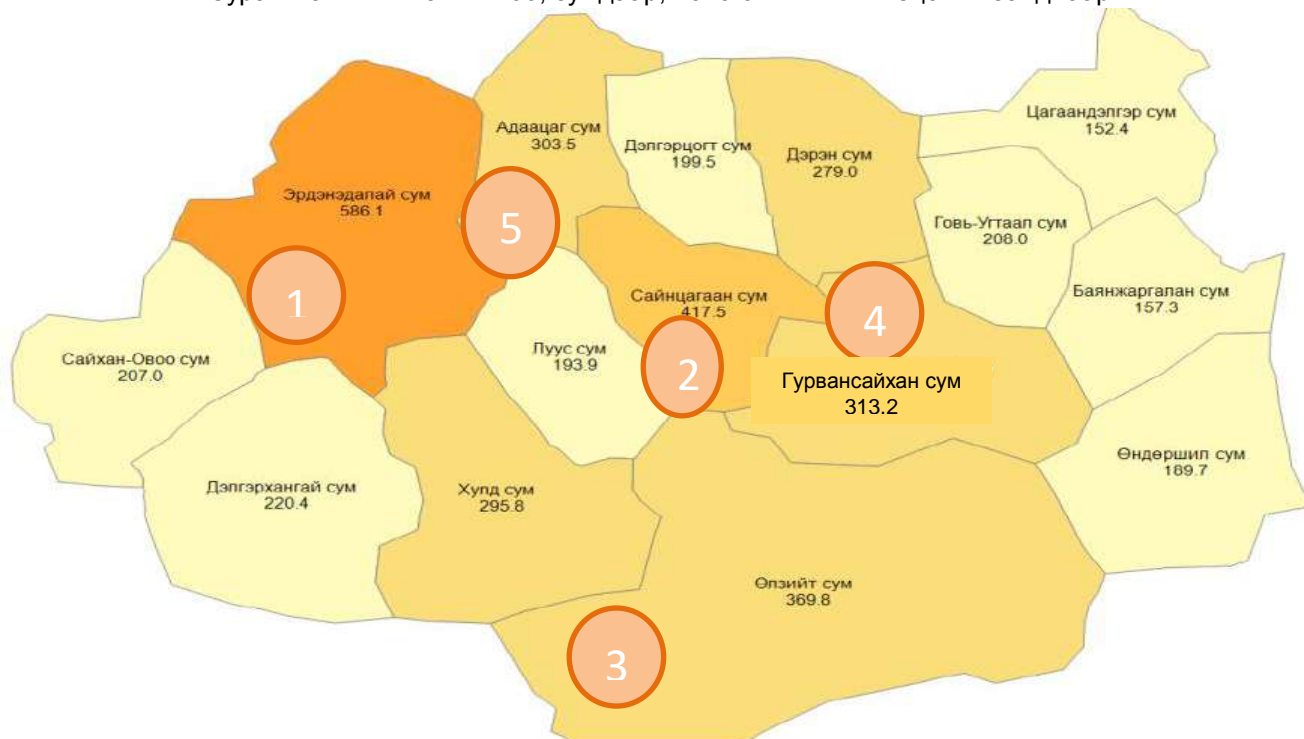
Аймгийн хамгийн олон малтай сумаар Эрдэнэдалай сум 586.1 мянган толгой, Сайнцагаан сум 417.5 мянган толгой, Өлзийт сум 369.8 мянган толгой, Гурвансайхан сум 313.2 мянган толгой, Адаацаг сум 303.5 мянган толгой мал тоолуулсан байна./Зураг.12/ Мөн Эрдэнэдалай сум улсын хэмжээнд малын тоогоор хоёрдугаар байранд орсон байна.

Хүснэгт 11. 2019 оны жилийн эцсийн малын тоо, сумдаар, төрлөөр

Сумд	Бүгд	үүнээс				
		адуу	үхэр	тэмээ	хонь	ямаа
Сайнцагаан	417543	19 689	6 285	1 306	196 020	194 243
Адаацаг	303502	16 061	7 853	1 006	142 773	135 809
Баянжаргалан	157326	6 687	3 943	274	83 683	62 739
Говь-Угтаал	207951	7 801	3 225	600	103 539	92 786
Гурвансайхан	313218	8 948	5 095	2 242	169 464	127 469
Дэлгэрхангай	220387	8 818	2 830	5 930	80 232	122 577
Дэлгэрцогт	199548	7 145	4 764	645	94 308	92 686
Дэрэн	279008	11 659	5 412	1 639	135 015	125 283

Луус	193936	10 829	4 863	642	88 347	89 255
Өлзийт	369757	12 455	2 942	13 530	161 588	179 242
Өндөршил	189659	11 279	3 668	2 884	94 174	77 654
Сайхан-овоо	207015	8 908	3 328	1 229	90 415	103 135
Хулд	295762	13 820	3 119	7 031	139 092	132 700
Цагаандэлгэр	152396	8 568	3 297	682	75 090	64 759
Эрдэнэдалай	586113	25 505	17 546	1 627	288 964	252 471
Дүн	4093121	178172	78170	41267	1942704	1852808

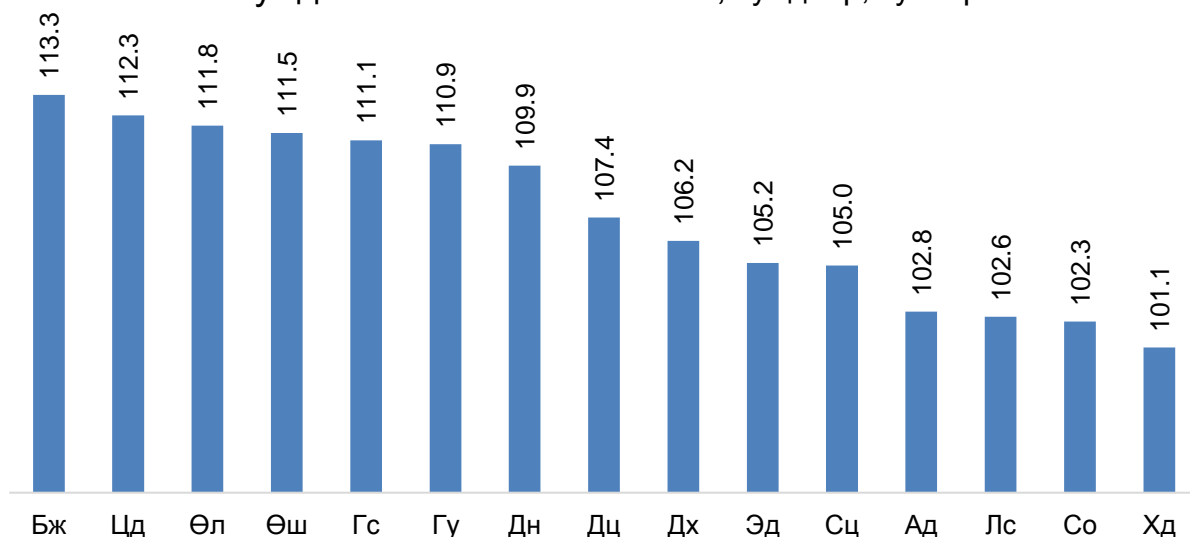
Зураг .13. Нийт малын тоо, сумдаар, 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар

2019 оны эцэст 15 сумын нийт малын тоо өсч, үүнээс Баянжаргалан сум 13.3 хувь, Цагаандэлгэр сум 12.3 хувь, Өлзийт сум 11.8 хувь, Өндөршил сум 11.5 хувь, Гурвансайхан сум 11.0 хувиар өсч хамгийн их өсөлттэй гарчээ. Эрдэнэдалай, Хулд, Луус, Дэлгэрцогт, Дэлгэрхангай, Сайнцагаан сумдаас бусад бүх сумдын мал 5 төрөл дээрээ өссөн байна. /Зураг.14/

Зураг.14

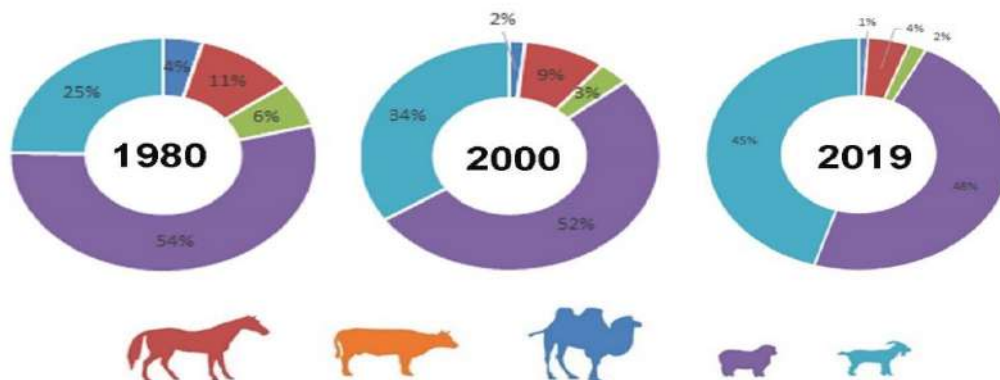
Сумдын малын тооны өсөлт, сумдаар, хувиар

Нийт мал сүрэгт хонь 48.0 хувь, ямаа 45.0 хувь, адуу 4.0 хувь, үхэр 2.0 хувь, тэмээ 1.0 хувийг эзэлж байна. Энэ оныг 1980 онтой харьцуулж үзэхэд нийт сүрэгт эзлэх хонины хувь 6.0 пунктээр буурч, ямааны эзлэх хувь 20.0 пунктээр өссөн, адууны эзлэх хувь 7.0 пунктээр буурсан, үхрийн эзлэх хувь 4.0 пунктээр, тэмээний эзлэх хувь 3 пунктээр тус тус буурсан байна.

Зураг 1.15. Нийт малын тооны бүтэц хувиар

МАЛЫН БҮТЭЦ ТАВАН ТӨРЛӨӨР

Хүснэгт 12. Нийт сүрэгт малын таван төрлийн эзлэх хувь, жил бүрийн эцсийн байдлаар

Бүгд	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Тэмээ	1.7	1.5	1.4	1.2	1.1	1.1	1.1	1	1	1
Адуу	4.6	4.4	4.3	4.3	4.3	4.5	4.5	4	4	4
Үхэр	1.7	1.6	1.6	1.8	1.9	2	2	2	2	2
Хонь	47.7	46.2	46.4	46.2	45.8	45.8	47	47	48	48
Ямаа	44.4	46.3	46.3	46.5	46.9	46.6	45.4	46	45	45

Хүснэгт 13.Хамгийн олон мал тоолуулсан сум, баг

Нийт малын тоогоор, мян.толгой

Сумын түвшинд	Тоо	Багийн түвшинд	Нийт мал	тоо
Эрдэнэдалай сум	586 113	Эрдэнэдалай сум	4-р баг, Рашаант	129968
Сайнцагаан сум	417 543	Эрдэнэдалай сум	5-р баг, Цагаан-Овоо	112959
Өлзийт сум	369 757	Өлзийт сум	2-р баг, Буянт 2	102155
Гурвансайхан сум	313 218	Сайнцагаан сум	3-р баг, Далай	101865
Адаацаг сум	303 502	Гурвансайхан сум	2-р баг, Дэрсэнэ ус	96976

Адууны тоогоор, мян.толгой

Сумын түвшинд	Тоо	Багийн түвшинд	Нийт мал	тоо
Эрдэнэдалай сум	25 505	Сайнцагаан сум	2-р баг, Тэвш	6454
Сайнцагаан сум	19 689	Эрдэнэдалай сум	4-р баг, Рашаант	6126
Адаацаг сум	16 061	Өндөршил сум	2-р баг, Талын нар	5995
Хулд сум	13 820	Адаацаг сум	4-р баг, Сүм	4983
Өлзийт сум	12 455	Өндөршил сум	1-р баг, Цог	4883

Үхрийн тоогоор, мян.толгой

Сумын түвшинд	тоо	Багийн түвшинд	Нийт мал	тоо
Эрдэнэдалай сум	17 546	Эрдэнэдалай сум	4-р баг, Рашаант	4634
Адаацаг сум	7 853	Эрдэнэдалай сум	5-р баг, Цагаан-Овоо	2588
Сайнцагаан сум	6 285	Эрдэнэдалай сум	6-р баг, Сангийн далай	2580
Дэрэн сум	5 412	Эрдэнэдалай сум	2-р баг, Өнгөт	2510
Гурвансайхан сум	5 095	Эрдэнэдалай сум	3-р баг, Тэнгэлэг	2316

Хамгийн олон мал тоолуулсан сум, баг

Тэмээний тоогоор, мян.толгой

Сумын түвшинд	тоо	Багийн түвшинд	Нийт мал	тоо
Өлзийт сум	13 530	Хулд сум	2-р баг, Олдох	5544
Хулд сум	7 031	Өлзийт сум	2-р баг, Буянт 2	3878
Дэлгэрхангай сум	5 930	Өлзийт сум	5-р баг, Дэрт 2	2657
Өндөршил сум	2 884	Өлзийт сум	3-р баг, Тагт	2628
Гурвансайхан сум	2 242	Өлзийт сум	1-р баг, Буянт 1	2548

Хонины тоогоор, мян.толгой

Сумын түвшинд	тоо	Багийн түвшинд	Нийт мал	тоо
Эрдэнэдалай сум	288 964	Эрдэнэдалай сум	4-р баг, Рашаант	69295
Сайнцагаан сум	196 020	Эрдэнэдалай сум	5-р баг, Цагаан-Овоо	60292
Гурвансайхан сум	169 464	Өлзийт сум	2-р баг, Буянт 2	49083
Өлзийт сум	161 588	Гурвансайхан сум	2-р баг, Дэрсэнэ ус	48587
Адаацаг сум	142 773	Сайнцагаан сум	3-р баг, Далай	48169

Ямааны тоогоор, мян.толгой

сумын түвшинд	тоо	Багийн түвшинд	Нийт мал	тоо
Эрдэнэдалай сум	252 471	Эрдэнэдалай сум	4-р баг, Рашаант	49699
Сайнцагаан сум	194 243	Сайнцагаан сум	3-р баг, Далай	47782
Өлзийт сум	179 242	Өлзийт сум	2-р баг, Буянт 2	45589
Адаацаг сум	135 809	Эрдэнэдалай сум	5-р баг, Цагаан-Овоо	44949
Хулд сум	132 700	Сайнцагаан сум	4-р баг, Үйзэн	42943

2.2 Хээлтэгч малын тоо

Хүснэгт 14. Хээлтэгч мал, 5-н төрлөөр, мянган толгой, жил бүрийн эцсийн байдлаар

Он	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2018	
							хувь	зөрүү
Ингэ	10.9	12.2	13	14.3	15.4	16.3	105.8	0.9
Гүү	31.3	37.6	43.1	51.8	56.6	61.4	108.5	4.8
Үнээ	17.8	21.2	24.5	29.6	30.6	32.9	107.5	2.3
Эм хонь	484.1	552	639.1	741.2	821.9	847.4	103.1	25.5
Эм ямаа	458.9	522.2	592.5	665.6	729	754.8	103.5	25.8
Бүгд	1,003.0	1,145.2	1,312.2	1,502.5	1,653.5	1,712.80	103.6	59.30

Хээлтэгч мал өмнөх оноос 3.6 хувь буюу 59.3 мянган толгой малаар өсч 1712.8 мянган толгойд хүрсэн байна. Үүнд: Ингэ 5.8 хувь, Гүү 8.5 хувь, Үнээ 7.5 хувь, Эм хонь 3.1 хувь, Эм ямаа 3.5 хувиар тус тус өссөн байна.

Хүснэгт 15. Хээлтэгч мал, 5 төрлөөр нийт малд эзлэх хувь

Он	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Зөрүү
Тэмээ	38.9	39.6	38.3	38.9	39.1	39.6	0.5

Адуу	29.8	30.4	31.5	32.3	34.8	34.5	-0.3
Үхэр	38.8	38.6	39.1	39.3	40.3	42.1	1.8
Хонь	43.4	43.6	44.5	44	44.9	43.6	-1.3
Ямаа	40.2	40.5	42.7	40.7	42.5	40.7	-1.8
Нийт малын тоо	41.2	41.4	42.9	41.8	43.2	41.8	-1.4

Хээлтэгч мал нийт малын 41.8 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд тэмээн сүргийн 39.6 хувь, адуун сүргийн 34.5 хувь, үхэр сүргийн 42.1 хувь, хонин сүргийн 43.6 хувь, ямаан сүргийн 40.7 хувийг тус тус эзэлж байна.

2019 онд нэг хуцанд 66, нэг ухнанд 70 хээлтэгч ноогдож байгаа нь үржлийн нормоос өндөр байна. Харин бод малд үржлийн нормоор нэг хээлтүүлэгчид 12-30 хээлтэгч ноогдох ёстой бол нэг бууранд 40, азарганд 10, буханд 34 хээлтэгч ноогдож байгаа нь үржлийн нормоор байна.

Хүснэгт 16. Хээлтэгч, хээлтүүлэгч малын тохироо

	Үржлийн норм	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ингэ	20-25	34	35	33	37	39	40
Гүү	12.-15	9	9	9	10	10	10
Үнээ	35-45	30	32	35	31	31	34
Эм хонь	25-30	64	66	70	67	71	66
Эм ямаа	25-30	63	66	77	70	79	70

Хээлтэгч, хээлтүүлэгч малын тохироог өмнөх онтой харьцуулахад ингэ 1, үнээ 3 тоогоор өссөн бол эм хонь 5, эм ямаа 9 тоогоор буурсан байна.

2.3 Төл бойжилт

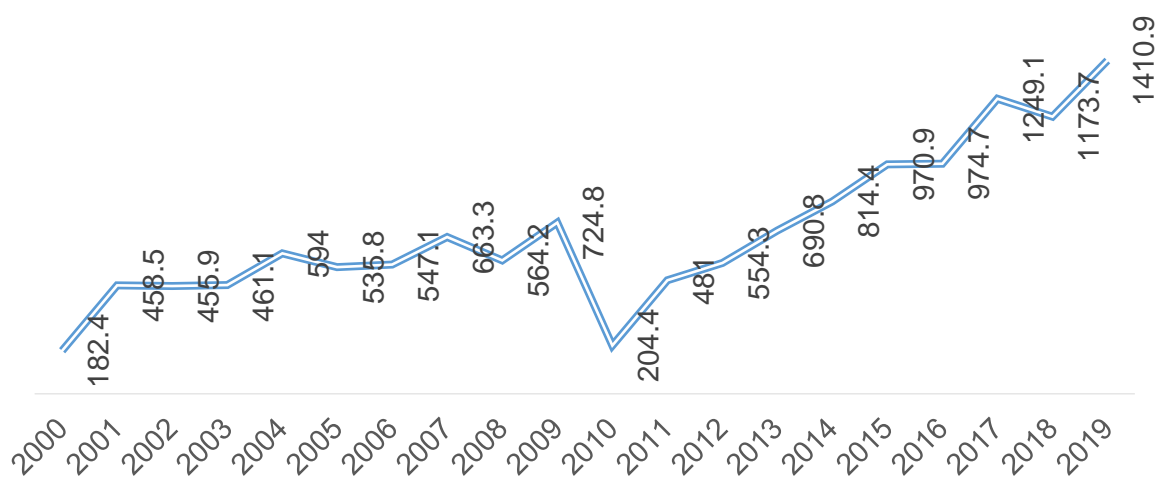
2019 оны байдлаар оны эхний эх малын 86.1 хувь буюу 1424.4 мянган эх мал төллөж, гарсан төлийн 98.4 хувь буюу 1410.9 мянган төл бойжуулсан байна. /Зураг.16/

Хүснэгт 16. Бойжуулсан төл, мянган толгой, жил бүрийн эцсийн байдлаар

Үзүүлэлт						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Гарсан төл	816.2	977	1,009.00	1259.9	1336.8	1433.4
Бойжсон төл	814.4	970.9	974.7	1249.1	1173.7	1410.9
Бойжилтын хувь	99.8	99.8	96.6	99.1	87.8	98.4

Гарсан ботгоны 99.0 хувь, унаганы 98.6 хувь, тугалны 98.6 хувь, хурганы 99.1 хувь, ишигний 97.6 хувийг бойжуулсан байна

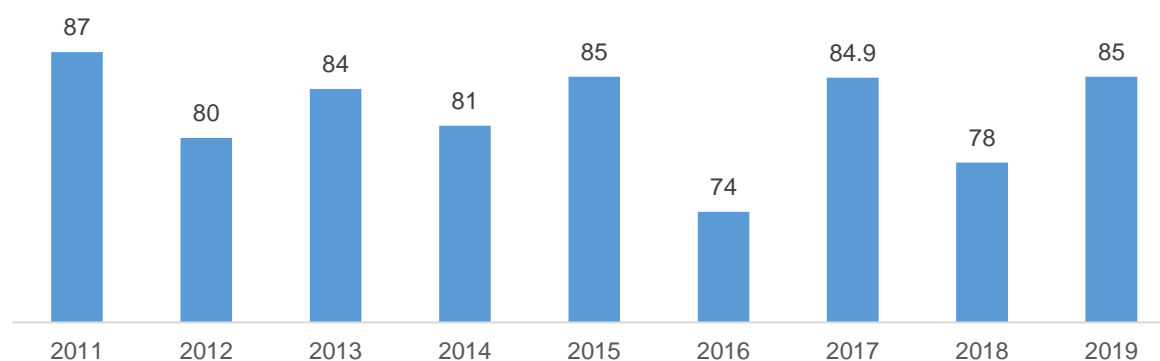
БОЙЖУУЛСАН ТӨЛ /МЯНГАН ТОЛГОЙГООР/

Бойжсон төлийн тоо өмнөх оныхоос 237.2 мянган толгой буюу 20.2 хувиар өссөн байна. Мөн төл бойжилтын хувь өмнөх онтой харьцуулбал 10.6 хувиар өсчээ. Аймгийн дүнгээр 100 эхээс 85 төл бойжуулсан нь өмнөх оноос өссөн байна.

Зураг. 17

100 эхээс бойжуулсан төл

2.4 Том малын зүй бус хорогдол

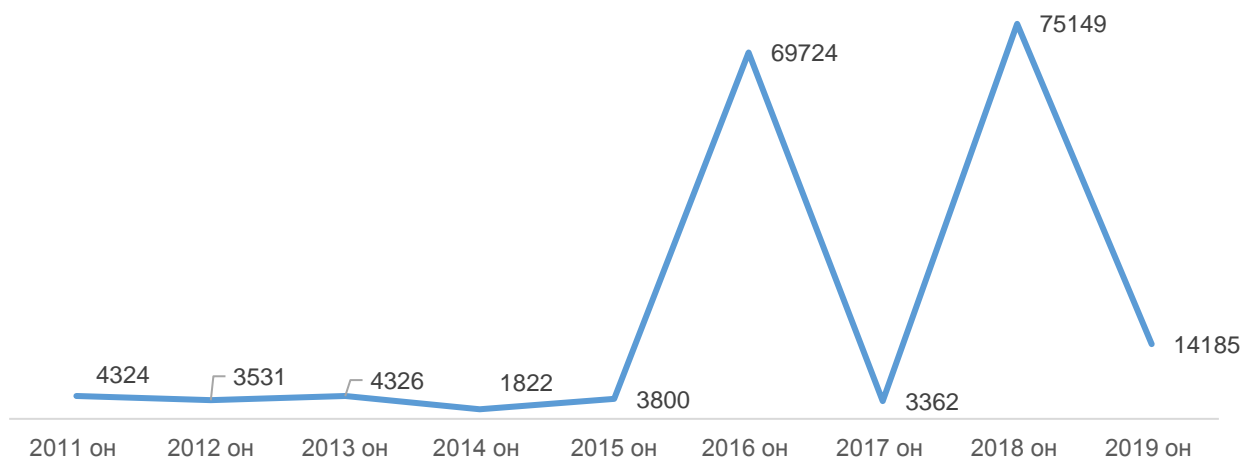
2019 онд нийт малын 0.4 хувьтай тэнцэх 14185 толгой мал хорогдсон нь өмнөх оноос 5.3 дахин буюу 61.2 мянган толгойгоор буурсан үзүүлэлт байна. /Зураг.18/

Нийт хорогдсон малын 63.8 хувийг ямаа, 30.7 хувийг хонь, 3.0 хувийг адуу, 2.3 хувийг үхэр, 0.2 хувийг тэмээ эзэлж байна.

Хүснэгт 17. Хорогдсон том мал, 5-н төрлөөр, жил бүрийн эцсийн байдлаар

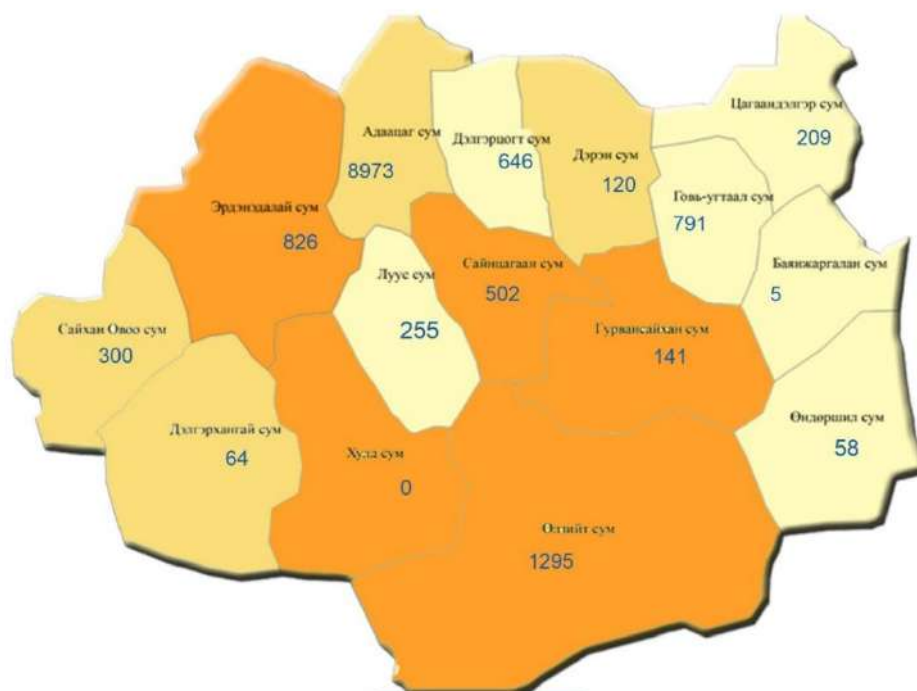
Он	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Тэмээ	21	23	24	63	56	13	64	31
Адуу	114	78	60	159	2,425	153	5298	422
Үхэр	48	65	117	158	2,078	98	5189	324
Хонь	1,639	1,848	869	1,382	20,670	1813	27819	4354
Ямаа	1,709	2,312	752	2,038	44,495	1285	37049	9054
Бүгд	3,531	4,326	1,822	3,800	69,724	3362	75419	14185

Хорогдсон том мал, толгойн тоогоор

2019 онд том малын хорогдлыг сумдаар авч үзвэл Адаацаг 9.0 мянга, Өлзийт 1.3 мянга, Эрдэнэдалай 0.8 мянга, Говь-Угтаал 0.8 мянга, Дэлгэрцогт 0.6 мянган толгой мал хорогдсон нь өндөр үзүүлэлт байна.

Зураг.19. Том малын хорогдол сумдаар 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар

2.5 Малын хээл хаялт, сувайралт

Энэ онд оны эхний хээлтэгч малын 13.5 хувь 222.7 мянган эх мал хээл хаяж, сувайрсан байна. Үүнээс 8.2 мянган мал хээл хаясан нь өмнөх онтой харьцуулахад 18.0 толгойгоор буюу 86.5 хувиар буурсан үзүүлэлт бол 214.4 мянган мал сувайрсан нь өмнөх онтой харьцуулахад 46.1 хувиар буюу 67.6 толгойгоор өссөн үзүүлэлт байна. Нийт хээл хаясан малын 79.5 хувь, сувайрсан эх малын 48.5 хувийг ямаа эзэлж байна.

Хүснэгт 18. Хээл хаясан болон сувайрсан эх малын тоо, 5-н төрлөөр, жил бүрийн эцсийн байдлаар

Хээл хаясан малын тоо	Сувайрсан малын тоо
-----------------------	---------------------

	2018	2019		2018	2019	
		2019	/2018		2019	/2018
Бүгд	26196	8248	31.5	146802	214405	146.1
Гүү	4345	369	8.5	11353	13968	123.0
Үнээ	338	59	17.5	5290	7733	146.2
Ингэ	2	0	0.0	323	403	124.8
Эм хонь	3813	1262	33.1	61030	88343	144.8
Эм ямаа	17698	6558	37.1	68806	103958	151.1

2.5 Малын хэрэглээний зарлага

2019 онд оны эхний нийт малын 29.5 хувьтай тэнцэх 1129.5 мянган толгой малыг хэрэглээнд зарцуулсан байна. Малын хэрэглээний зарлага өмнөх оныхоос 264.1 мянган толгой буюу 30.5 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 19. Малын хэрэглээний зарлага

Он	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Тэмээ	2	2.2	2.4	3	3.3	7.6	5	5.9
Адуу	5.5	6.4	7.1	9.8	11.7	15.6	21.3	26.3
Үхэр	3.5	4	5.6	8.7	8.7	11.5	15	19.9
Хонь	120.8	161.7	195.6	320.1	309.3	343.3	455.4	615.8
Ямаа	114.6	142.7	170.7	297.2	276.6	295.9	368.5	461.6
Бүгд	246.4	317	381.4	638.8	609.5	673.9	865.4	1129.5

Оны эхний нийт малын 29.1 хувь, тэмээний 15.0 хувь, адууны 16.1 хувь, үхрийн 26.1 хувь, хонины 33.6 хувь, ямааны 26.9 хувийг хүнсний хэрэглээнд зарцуулсан байна.

3.2.6 Сүргийн бүтэц

2019 оны байдлаар нийт сүргийн 32.4 хувь буюу 1325.6 мянган толгой нь төл өсвөр насны мал, 25.0 хувь буюу 1023.3 мянган толгой нь нас гүйцсэн эр мал, 41.8 хувь буюу 1712.8 мянган толгой нь хээлтэгч, 0.8 хувь буюу 31.3 мянган толгой нь хээлтүүлэгч мал байна.

Хүснэгт 20. Сүргийн бүтэц, 5-н төрлөөр, мянган толгой, 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар

Малын төрөл	Бүгд	Төл, өсвөр насны мал	Нас гүйцсэн эр мал	Хээлтүүлэгч	Хээлтэгч
Тэмээ	41267	19274	5312	408	16273
Адуу	178172	74556	35885	6369	61362
Үхэр	78170	34443	9834	974	32919
Хонь	1942704	663588	418874	12800	847442
Ямаа	1852808	533741	553440	10779	754848
Нийт	4093121	1325602	1023345	31330	1712844

Хүснэгт 21. Сүргийн бүтэц, 5-н төрлөөр, хувиар, 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар

Малын төрөл	бүгд	Төл, өсвөр насны мал	Нас гүйцсэн эр мал	Хээлтүүлэгч	Хээлтэгч
Тэмээ	100	46.7	12.9	1.0	39.4
Адуу	100	41.8	20.1	3.6	34.4
Үхэр	100	44.1	12.6	1.2	42.1
Хонь	100	34.2	21.6	0.7	43.6
Ямаа	100	28.8	29.9	0.6	40.7
Нийт	100	32.4	25.0	0.8	41.8

3. МАЛЖУУЛАЛТ, ХУДАГ УСНЫ ТАЙЛАН

3.1 Малжуулалтын талаар авсан арга хэмжээний тайлан

Монгол Улсын Засгийн газрын Ядуурлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд малгүй болон мал цөөтэй иргэдийг малжуулах арга хэмжээг авч, нилээдгүй хөрөнгө, мөнгийг зарцуулж байна. Малжуулах арга хэмжээ нь орон нутаг, гадаад улс орон, олон улсын байгууллага, төрийн бус байгууллага зэрэг олон төрлийн байгууллагын санхүүжилтээр хийгдэж байна.

Хүснэгт 22. Малжуулах арга хэмжээнд хамрагдсан өрх, ам бүл, малын тоо

Үзүүлэлт	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Өрхийн тоо	196	228	320	317	279	236	278	196
Ам бүлийн тоо	741	899	1204	1150	955	803	901	671
Малын тоо	7967	8019	11205	12734	10633	10462	12208	7503

2019 онд малжуулах арга хэмжээнд 196 өрх хамрагдсан ба өмнөх оны үзүүлэлттэй харьцуулахад 82 өрхөөр буюу 29.5 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 23. Малжуулах арга хэмжээнд хамрагдсан өрх, ам бүл, малын тоо, сум

Сум	Нийт зарцуулсан хөрөнгийн хэмжээ /мянган төгрөгөөр/	Малжуулалтаар авсан малын тоо	Малжуулалтанд хамрагдсан өрхийн тоо	Малжуулалтанд хамрагдсан ам бүлийн тоо
Сайнцагаан	95800	1143	20	78
Адаацаг	118600	1617	36	146
Баянжаргалан	9000	120	2	6
Говь-Угтаал	10000	67	2	7
Гурвансайхан	37340	318	8	32
Дэлгэрхангай	23725	320	6	26
Дэлгэрцогт	57400	730	18	66
Дэрэн	81700	939	40	88
Луус	9000	135	2	7
Өлзийт	66174	719	21	57
Өндөршил	15000	150	3	11
Сайхан-Овоо	35000	280	14	64
Хулд	86577	546	14	45
Цагаандэлгэр	22700	230	7	28
Эрдэнэдалай	12000	189	3	10
Дүн	680016	7503	196	671

Малжуулах арга хэмжээгээр 196 өрхөд нийт 7.5 мянган толгой мал олгогдсон байна. Нэг өрхөд дунджаар 38 толгой мал олгожээ. Хамгийн олон өрх малжуулсан сумдаар Дэрэн 40 өрх, Адаацаг 36 өрх, Өлзийт 21 өрх, Сайнцагаан 20 өрх, Дэлгэрцогт 28 өрхийг тус тус малжуулсан байна.

Хүснэгт 24. Малжуулах арга хэмжээнд зарцуулсан хөрөнгө, 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар

Нийт зарцуулсан хөрөнгийн хэмжээ /сая.төг/	Үүнээс: (2019 он)
--	-------------------

						Гадаад орон, олон улсын байгууллагын төсөл, хөтөлбөрийн хөрөнгө мян.төг	Орон нутгийн хөрөнгө мян.төг	Бусад мян.төг
	2015	2016	2017	2018	2019			
ДҮН	1,573.30	852.2	754.7	952.9	680	9.0	490.8	180.2

3.2 Шинээр гаргасан, засварласан худаг

Монгол Улсын Засгийн газраас усны нөөцийн эх үүсвэрийг зохистой ашиглах замаар хүн ам, малын усны хангамжийг нэмэгдүүлэх, бэлчээрийн ашиглалтыг сайжруулахад анхаарал хандуулж, худаг, уст цэгийг шинээр гаргах, сэргээн засварлахад зориулан тодорхой хэмжээний хөрөнгө зарцуулж байна.

2019 онд 33 худаг шинээр ашиглалтанд орсноос инженерийн хийцтэй 29, энгийн уурхайн 4 худаг байна.

Хүснэгт 25. Шинээр гаргасан худгийн тоо, жил бүрийн эцсийн байдлаар

Он		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Шинээр гаргасан худгийн тоо, бүгд		21	53	71	70	29	53	33
Үүнээс:	Инженерийн хийцтэй	21	46	47	67	27	49	29
	Энгийн уурхайн	-	7	24	3	2	4	4

Хүснэгт 26. Шинээр худаг гаргахад зарцуулсан хөрөнгө, 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар

Он	Шинээр худаг гаргахад зарцуулсан хөрөнгийн хэмжээ, сая төг								Үүнээс: /2019 он, сая төг/	
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Улсын төсвийн хөрөнгөөр	Малчид иргэдийн өөрийн
Дүн	877	289.5	674	585.4	558.6	223.1	472	421.9	172	249.9

4. ГАЗАР ТАРИАЛАН

Аймгийн хэмжээгээр 2019 онд төмс 21,81 га, хүнсний ногоо 14,42 га нийт 36,23 га-д тариалалт хийсэн байна.

Хүснэгт 27. Газар тариалангийн үйлдвэрлэл, хураасан ургац, жилийн эцсийн байдлаар

Он	Хураасан ургац тонн							2019/2018	
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Хувь	зөрүү	
Төмс	142.1	110.2	121.7	169	126.04	186.92	148.3	60.88	
Хүнсний ногоо	39.3	45.1	63.2	77.2	61.9	90.56	146.3	28.66	
Гар тэжээл	9,307.20	7,603.60	8,692.20	8,561.00	8,878.90	4,863.30	54.8	-4015.6	

2019 онд аймгийн хэмжээнд 186.9 тонн төмс, 90.56 тонн хүнсний ногоо хураан авч, 4863.3 тонн гар тэжээл бэлтгэсэн байна.

Хүснэгт 28. Хураасан ургац бэлтгэсэн хадлан тэжээл, жилийн эцсийн байдлаар, сумдаар

Сумд	2018 он		2019 он		Бэлтгэсэн гар тэжээл (тонн)
	Төмс	Хүнсний ногоо	Төмс	Хүнсний ногоо	

	нийт тариалсан талбай (га)	нийт хураасан ургац (тонн)	нийт тариалсан талбай (га)	нийт хураасан ургац (тонн)	нийт тариалсан талбай (га)	нийт хураасан ургац (тонн)	нийт тариалсан талбай (га)	нийт хураасан ургац (тонн)	2018	2019
Адаацаг	0.5	1.3	0.4	3.2	0.7	9.5	1.0	7.0	122.9	243.4
Баянжаргалан	0.3	2.0	0.8	5.0	0.2	2.0	0.4	3.6	33	139.6
Говь-Угтаал	0.1	4.6	0.3	4.1	1.5	6.3	2.7	2.4	62.3	142.4
Гурвансайхан	0.5	0.6	0.5	0.6	0.5	12.0	0.5	0.7	77	117.2
Дэлгэрхангай	1.0	10.3	1.2	5.6	0.4	1.3	0.6	1.2	37.5	50.3
Дэлгэрцогт	1.5	10.2	0.8	1.8	2.0	1.6	0.8	2.9	456.4	125.4
Дэрэн	1.3	2.5	0.2	1.2	1.1	1.4	0.4	0.7	565	733
Луус	0.0	0.6	0.0	0.6	0.0	2.5	0.0	0.4	65	63.7
Өндөршил	0.7	1.4	0.4	2.4	0.6	0.2	1.0	2.2	15	121
Өлзийт	0.4	0.6	0.4	0.3	0.5	1.7	0.5	0.9	43	64.7
Сайнцагаан	4.8	45.6	1.7	18.7	5.5	69.8	2.6	38.3	149.6	152
Сайхан-Овоо	5.3	26.5	2.2	13.2	5.3	59.5	1.9	17.2	70	76.6
Хулд	2.1	2.0	2.5	1.5	1.0	10.0	0.8	6.7	130	73.5
Цагаандэлгэр	0.3	2.0	0.4	0.8	0.5	0.6	0.5	0.8	64	40
Эрдэнэдалай	0.8	15.0	0.7	2.0	2.0	8.5	0.8	5.6	3750	2720.5
Дүн	19.65	125.14	12.43	60.99	21.81	186.92	14.42	90.56	5640.7	4863.3

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. ХҮН АМЫН, АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ АЖИЛГҮЙДЭЛ

ХӨДӨЛМӨРИЙН НАСНЫ ХҮН АМ

Дундговь аймгийн хувьд 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт хүн ам 46437 болж өмнөх оноос 0.82 хувиар буюу 383 хүнээр буурсан байна.

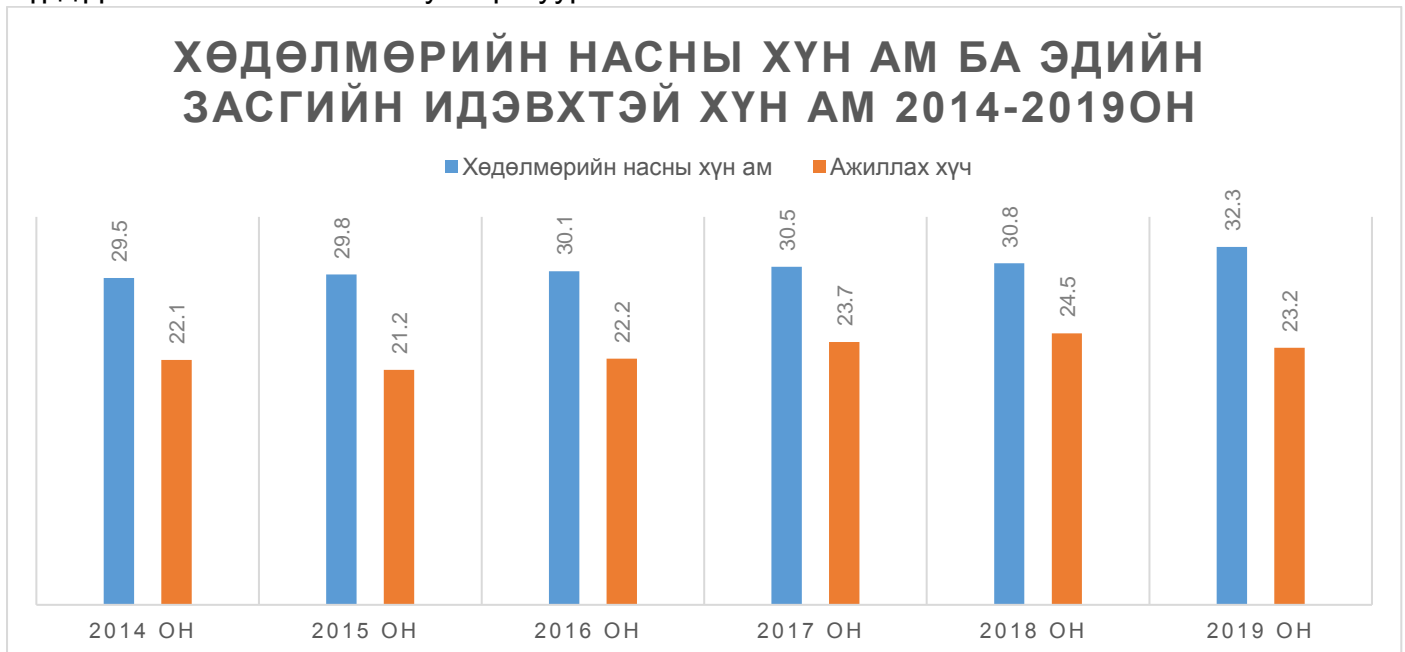
Ажиллах хүчний түүвэр судалгааны дүнгээр аймгийн хэмжээнд хөдөлмөрийн насны хүн ам буюу 15 болон түүнээс дээс насны хүн амын тоо 31001 болж өнгөрсөн оны мөн үеэс 0.54 хувиар буюу 165 хүнээр өссөн байна. Үүнээс үзэхэд хүн амын тоо буурсан ч хөдөлмөрийн насны хүн өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хөдөлмөрийн насны нийт хүн амын 46 хувь буюу 14126 нь эрэгтэйчүүд, 54 хувь буюу 16875 нь эмэгтэйчүүд байна.

АЖИЛЛАХ ХҮЧ

Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам буюу ажиллах хүч нь нийт ажиллагчид болон ажилгүй иргэдийн дүнгээр тодорхойлогдоно. 2019 оны эцсийн байдлаар эдийн засгийн идэвхтэй хүн 23187 болж өмнөх оноос 5.54 хувиар буурсан байна. Энэ нь нийт хүн амын 49.9 хувийг бүрдүүлж өмнөх оноос 2.5 хувиар буурсан байна.

Эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 51.0 хувь болох 11830 нь эрэгтэйчүүд , 49.0 хувь буюу 11357 нь эмэгтэйчүүд байна.

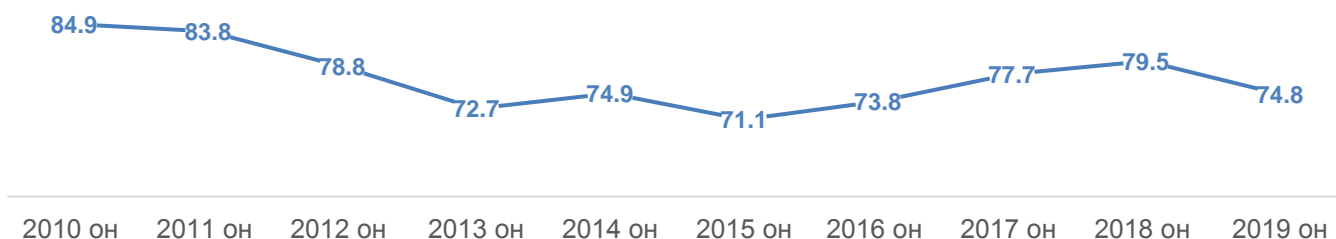
Эдийн засгийн идэвхтэй нийт хүн амын 95.0 хувийг ажиллагчид, 0.5 хувийг ажилгүй иргэд бүрдүүлж байна.

АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

2019 оны жилийн эцэст Ажиллах хүчний түүвэр судалгаагаар гаргасан үзүүлэлтүүдээр ажил эрхлэлтийн үзүүлэлтүүдийг тооцож харвал:

Ажиллах хүчний оролцооны түвшин 74.8 болж өмнөх оноос 4.7 пунктээр буурсан байна. Энэ нь хөдөлмөрийн насны 100 хүн тутмын 75 нь эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам байна гэсэн үг юм.

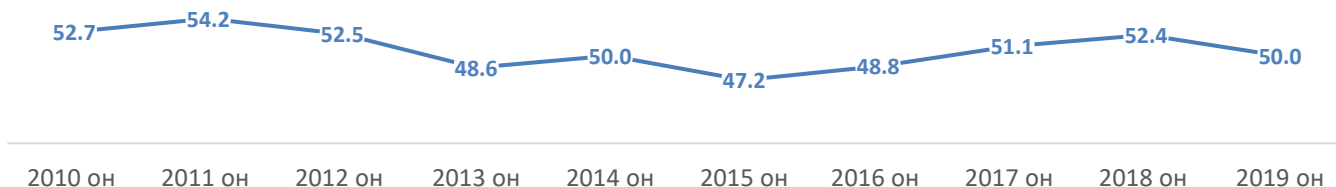
АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ ОРОЛЦООНЫ ТҮВШИН

Тус аймгийн хувьд ажиллах хүчний оролцооны түвшин 2015 оноос хойш тогтмол өсч байгаа нь хөдөлмөрийн насны хүн амын дунд эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын тоо тогтмол нэмэгдэж байгааг харуулж байна.

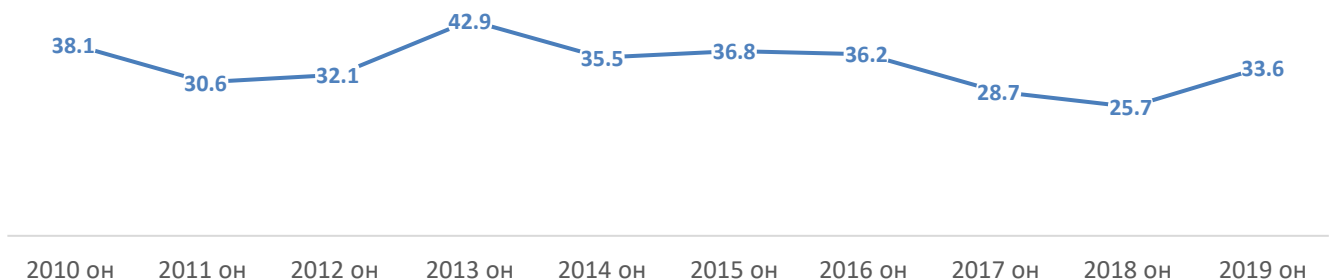
Ажиллах хүчний идэвхийн ерөнхий коэффициент 50.0 болж өмнөх оноос 2.4 пунктээр буурсан нь нийт хүн амд эзлэх ажиллах хүчний буюу эдийн засгийн идэвхтэй хүний тоо өсч 100 хүн тутмын 50 нь эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам байгааг харуулж байна.

АХИЕК 2010-2019 ОН

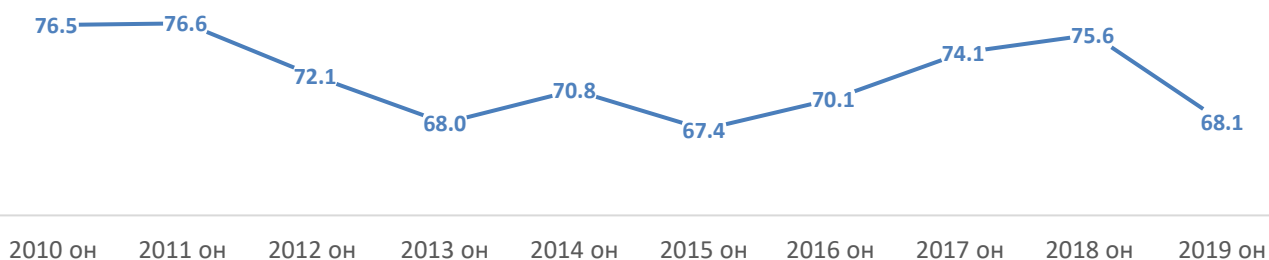
Эдийн засгийн ачаалал 33.6 болж өмнөх оны мөн үеэс 7.9 пунктээр өссөн үзүүлэлтэй байна. Энэ нь эдийн засгийн идэвхтэй 100 хүн тутмын 34 нь эдийн засгийн идэвхгүй буюу ажил идэвхтэй хайх сонирхолгүй иргэд болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд байна гэсэн үг юм.

ЭДИЙН ЗАСГИЙН АЧААЛАЛ

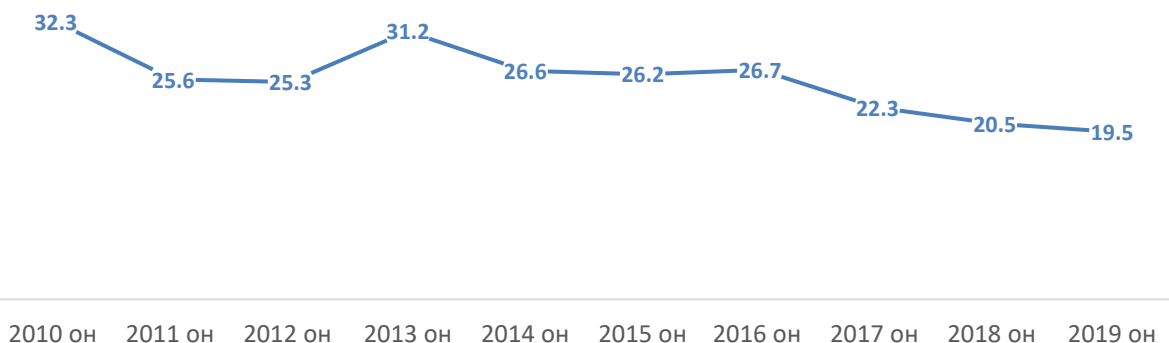
Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин 75.6 болж өссөн нь хөдөлмөрийн насны 100 хүн тутмын 76 нь ажиллагчид буюу хөдөлмөр эрхэлж байгааг харууллаа. Энэхүү үзүүлэлт сүүлийн жилүүдэд тогтмол өсч байгаа нь дараах графикаас харагдаж байна.

ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ТҮВШИН

Эдийн засгийн идэвхгүй байдлын түвшин 19.5 болж өмнөх оны мөн үеэс 1.0 пунктээр буурсан нь хөдөлмөрийн насны 100 хүн тутмын 20 нь эдийн засгийн идэвхгүй байгааг харуулсан байна.

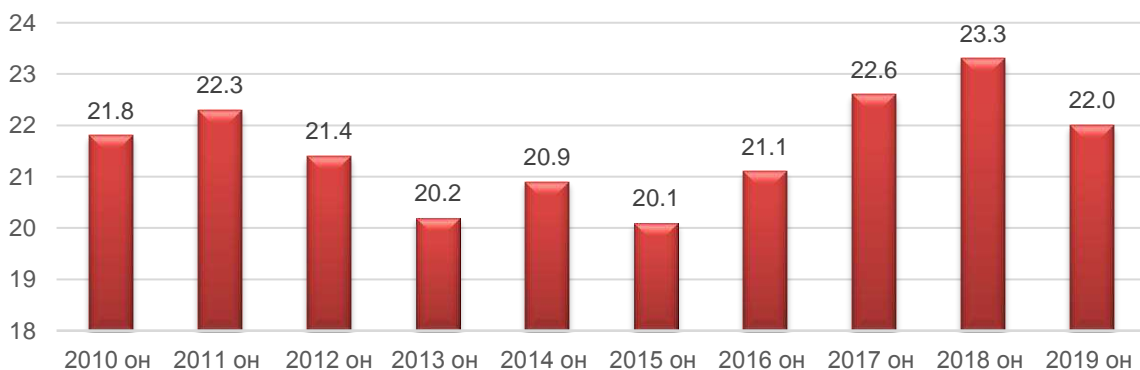
ЭЗИБТҮВШИН 2013-2018 ОН

АЖИЛЛАГЧИД

Аймгийн хэмжээнд ажиллагчдын тоо 22040 болж өмнөх оноос 5.52 хувиар буюу 1288 хүнээр буурсан байна. Нийт ажиллагчдын 47.7 хувь буюу 10510 нь эмэгтэйчүүд, 52.3 хувь буюу 11530 нь эрэгтэйчүүд байна. Ажиллагчдын тоо 2015 оноос хойш тогтмол өсч байна.

Ажиллагчдын тоо

Нийт ажиллагчдын 3.0 хувь буюу 577 нь 15-19 насныхан, 5.0 хувь буюу 1166 нь 20-24 насныхан, 9.0 хувь буюу 2011 нь 25-29 насныхан, 8.0 хувь буюу 1664 нь 30-34 насныхан, 18.0 хувь 3984 нь 35-39 насныхан, 15.0 хувь буюу 3227 нь 40-44 насныхан, 13 хувь буюу 2924 нь 45-49 насныхан, 15 хувь буюу 2101 нь 50-54 насныхан, 5 хувь нь буюу 1204 нь 55-59 дээш насныхан, 9 хувь буюу 2082 нь 60-с дээш насны ажиллагчид байна. 60 болон түүнээс дээш

насны ажиллагчдын 47.7 хувийг эмэгтэйчүүд 52.3 хувийг эрэгтэйчүүд бүрдүүлж байна. Харин 15-19 насны нийт хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүний 88.3 хувийг эрэгтэйчүүд эзэлж байна.

Нийт ажиллагчдыг боловсролын түвшинээр авч үзвэл 20.0 хувь нь суурь боловсролтой, 13.0 хувь нь техник мэргэжлийн дунд, 14.0 хувь нь дээд боловсролтой, 21 хувь бага боловсролтой, 17.0 хувь нь бүрэн дунд боловсролтой байгаа бол 9.0 хувь буюу 1950 хүн боловсролгүй ажиллагчид байгаа бол магистрын түвшиний боловсролтой ажиллагчид 187 байна.

Ажиллагчдыг эдийн засгийн салбарын ангилалаар дараах хүснэгтэд харууллаа. Нийт ажиллагчдын 66.8 хувь нь хөдөө аж ахуйн салбарт, 2.2 хувь нь уул уурхайн салбарт үүний 94.7 хувь нь эрэгтэйчүүд, 2.1 хувь нь боловсруулах үйлдвэрийн салбарт тэдгээрийн 40.0 хувь нь эмэгтэйчүүд, Бөөнийн болон жижиглэн худалдааны салбарт нийт ажиллагчдын 5.9 хувь, боловсролын салбарт 5.9 хувь тэдгээрийн 57.7 хувийг эмэгтэйчүүд, эрүүл мэндийн салбарт 2.0 хувь тэдгээрийн 91.8 хувийг эмэгтэйчүүд эзэлж, Төрийн удирдлагын салбарт нийт ажиллагчдын 4.9 хувь буюу 1087 хүн ажиллаж байна.

Ажиллагчид эдийн засгийн салбараар -2019

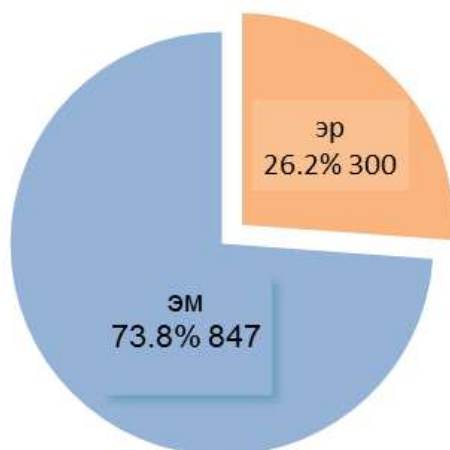
Ажиллагчид эдийн засгийн салбараар	Хүйс
------------------------------------	------

	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Хөдөө аж ахуйн салбарт	14,739	8,165	6,574
Уул уурхай олборлох салбарт	477	452	25
Боловсруулах үйлдэр	465	279	186
Цахилгаан хий дулааны салбарт	619	619	0
Усан хангамж, бохир ус зайлуулах систем, хог, хаягдлын менежмент	56	0	56
Барилгын салбарт	134	134	0
Бөөний болон жижиглэн худалдаа,	1,311	334	977
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	24	24	0
Зочид буудал нийтийн хоолны үйлчилгээ	56	12	44
Мэдээлэл, холбоо	10	0	10
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	660	270	390
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	0	0	0
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	81	81	0
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	45	45	0
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын	1,087	438	649
Боловсрол	1,291	546	745
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамжийн үйл ажиллагаа	442	36	406
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	429	71	358
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	109	22	87

АЖИЛГҮЙ ИРГЭД

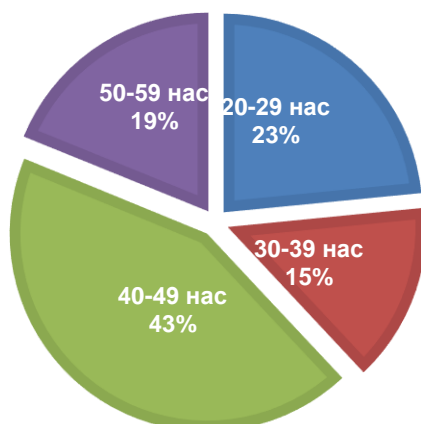
Ажиллах хүчний түүвэр судалгаагаар 2019 оны жилийн эцэст 15 ба түүнээс дээш насны ажилгүй иргэдийн тоо 1147 болж өмнөх оноос 72 хүнээр буюу 5.9 хувиар буурсан байна. Энэ нь нийт хүн амын 2.5 хувийг, хөдөлмөрийн насны хүн амын 3.7 хувийг, эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 4.9 хувийг тус тус эзэлж байна. Ажилгүй иргэдийн 73.8 хувь буюу 847 нь эмэгтэйчүүд, 26.2 хувь буюу 300 нь эрэгтэйчүүд байна.

АЖИЛГҮЙ ИРГЭДИЙН ХҮЙСИЙН ХАРЬЦАА
2019 ОН

Нийт ажилгүй иргэдийн насны бүтцээр авч үзвэл 23.0 хувийг 20-29 насныхан, 15.0 хувийг 30-39 насныхан, 43.0 хувийг 40-49 насныхан, 19.0 хувийг 50-59 насныхан бүрдүүлж байна.

АЖИЛГҮЙ ИРГЭД НАСНЫ БҮТЦЭЭР 2019 ОН

АЖИЛГҮЙДЛИЙН ТҮВШИН

Хүн амын ажил эрхлэлтийг хамгийн гол үзүүлэлт бол ажилгүйдлийн түвшин байдаг. 2019 оны ажиллах хүчний түүвэр судалгаагаар тооцож гаргаснаар ажилгүйдлийн түвшин 4.9 хувьд хүрч өмнөх оны мөн үеэс 0.1 пунктээр буурсан байна.

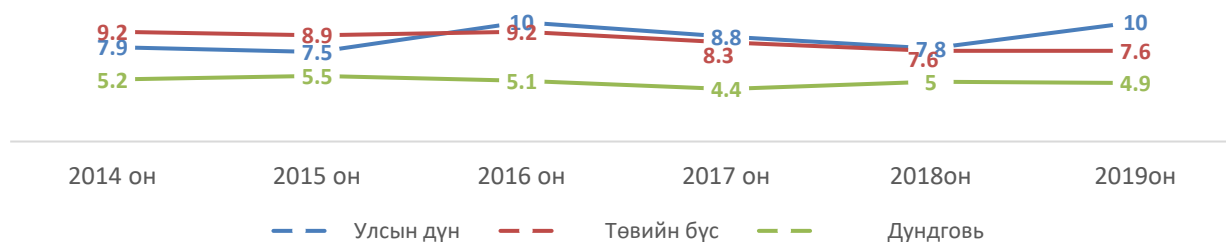
Энэ нь улсын дундаж үзүүлэлтэй харьцуулахад 5.1 пунктээр, төвийн бүсийн дундажаас 2.7 пунктээр тус тус бага байна. Төвийн бүсийн аймгуудын дунд Дорноговь аймгийн ажилгүйдлийн түвшин 3.9 хувь байгаа нь хамгийн бага, Дархан-Уул аймаг 18.7 хувь байгаа нь хамгийн их үзүүлэлт байна.

Ажил эрхлэлтийн түүвэр судалгаагаар тооцож гаргасан ажилгүйдлийн түвшин бүсээр болон бүсийн аймгуудтай харьцуулсан байдлаар 2016-2019 он

"Аймаг, нийслэл"	2016	2017	2018	2019
Улсын дүн	10.0	8.8	7.8	10.0
Баруун бүс	12.1	10.7	8.9	11.7
Хангайн бүс	10.6	9.8	7.1	8.2
Төвийн бүс	9.2	8.3	7.6	7.6
Дорноговь	9.9	6.1	5.3	3.9
Дундговь	5.1	4.4	5	4.9
Өмнөговь	14.3	16.4	7.3	6.0
Сэлэнгэ	8.1	6.6	5.6	4.7
Төв	2.7	3.2	2.6	4.1
Дархан	15.4	14.2	19.6	18.7
Говьсүмбэр	18.1	7.8	11.7	10.0
Зүүн бүс	11.4	10.4	8.7	11.9
Улаанбаатар	9.1	7.5	7.6	11.0

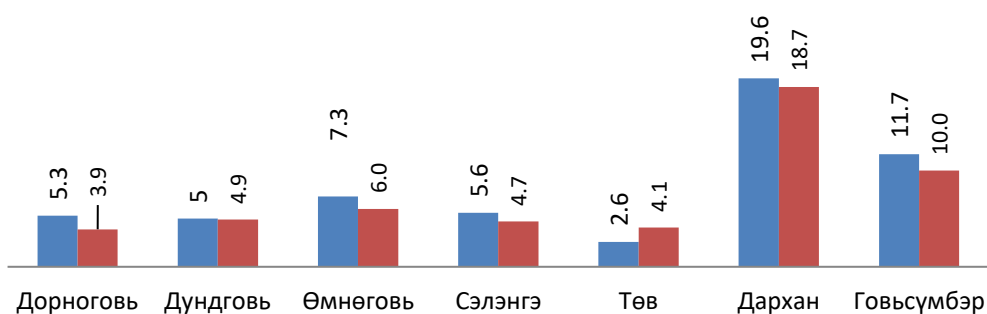
Аймгийн ажилгүйдлийн түвшинг сүүлийн 5 жилээр улс болон төвийн бүстэй харьцуулан дараах графикт харуулж байна. Улсын дундаж, төвийн бүсийн ажилгүйдлийн түвшин сүүлийн 2 жил буурсан бол тус аймгийн хувьд 2019 онд мөн адил буурсан байна.

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН АЖИЛГҮЙДЛИЙН ТҮВШИН УЛС БОЛОН БҮСТЭЙ
ХАРЬЦУУЛСАНААР 2014-2019 ОН

Төвийн бүсийн аймгуудын ажилгүйдлийн түвшинг өнгөрсөн 2018 онтой харьцуулахад Дорноговь, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Дархан, Говьсүмбэр, Дундговь аймгуудад ажилгүйдлийн түвшин 0.1-1.7 пунктээр буурсан бол Төв аймагт 1.5 пунктээр өсчээ. Говьсүмэр аймгийн хувьд ажилгүйдлийн түвшин 1.7 пунктээр буурсан нь хамгийн өндөр үзүүлэлт юм.

Төвийн бүсийн аймгуудын ажилгүйдлийн түвшин 2018-
2019 он

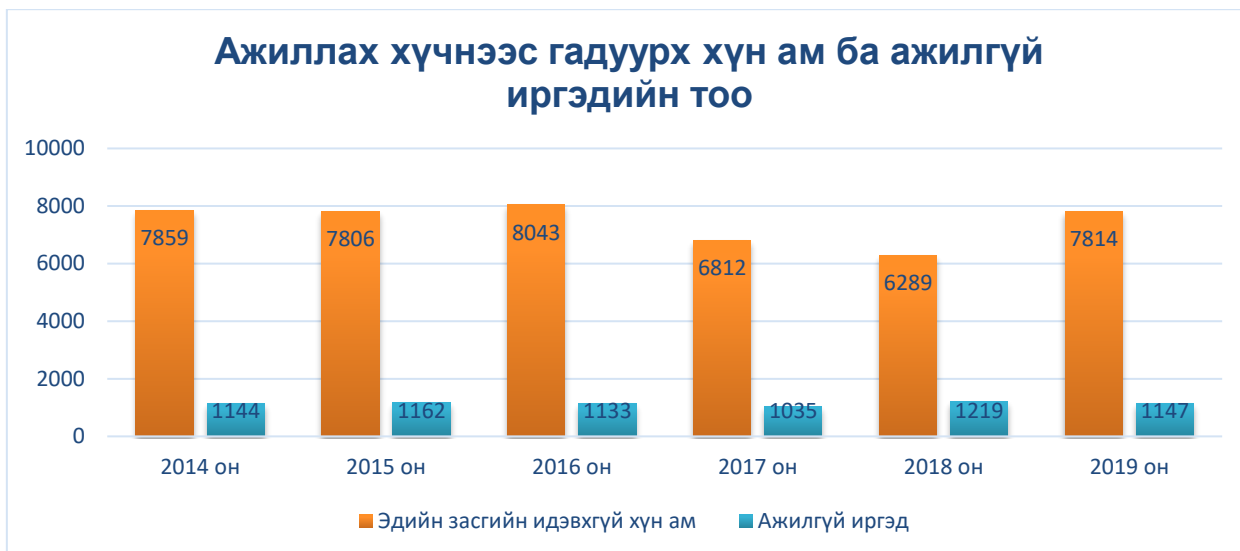

Улсын хэмжээнд эмэгтэйчүүдийн дунд ажилгүйдэл 8.9 хувь, эрэгтэйчүүдийн дунд ажилгүйдэл 11.0 хувь болж өнгөрсөн оноос буурчээ. Дундговь аймгийн хувьд эмэгтэйчүүдийн дунд ажилгүйдлийн түвшин 7.5 хувь болж өссөн бол, эрэгтэйчүүдийн дунд 2.5 хувь болж өмнөх оны мөн үеэс эрэгтэйчүүд 2.7 пунктээр буурсан харин эмэгтэйчүүд 2.8 пунктээр өссөн байна.

он	Улс		Дундговь	
	эрэгтэй	эмэгтэй	эрэгтэй	эмэгтэй
2015	8.2	6.7	6.2	4.6
2016	11.6	8.2	6.7	3.4
2017	9.6	7.8	5.8	2.8
2018	8.3	7.1	5.2	4.7
2019	11.0	8.9	2.5	7.5

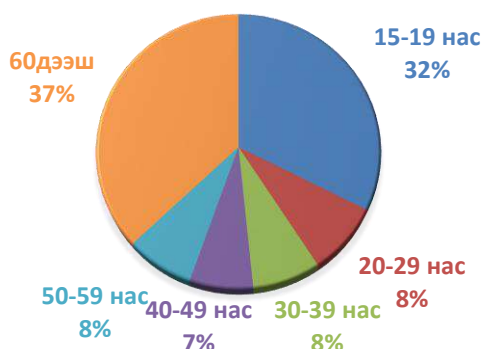
Ажиллах хүчнээс гадуурх хүн ам

Ажиллах хүчнээс гадуурх хүн ам 7814 болж өнгөрсөн оноос 24.3 хувиар буюу 1525 хүнээр өссөн байна. Энэ нь иргэдийн ажил хайх болон хийж идэвх буурсан байгааг харуулж байна.

Ажиллах хүчнээс гадуурх хүн амын 70.6 хувийг эмэгтэйчүүд, 29.4 хувийг эрэгтэйчүүд эзэлж байна. 15 ба түүнээс дээш насны эдийн засгийн идэвхгүй хүн амыг насны бүтцээр авч үзвэл 32.0 хувь нь 15-19 насныхан, 8.0 хувь нь 20-29 насныхан, 8.0 хувь нь 30-39 насныхан, 7.0 хувь нь 40-49 насныхан, 8.0 хувь нь 50-59 насныхан, 37.0 хувь нь 60 болон түүнээс дээш насныхан бүрдүүлж байна.

АЖИЛЛАХ ХҮЧНЭЭС ГАДУУРХ ХҮН АМ НАСНЫ БҮЛГЭЭР

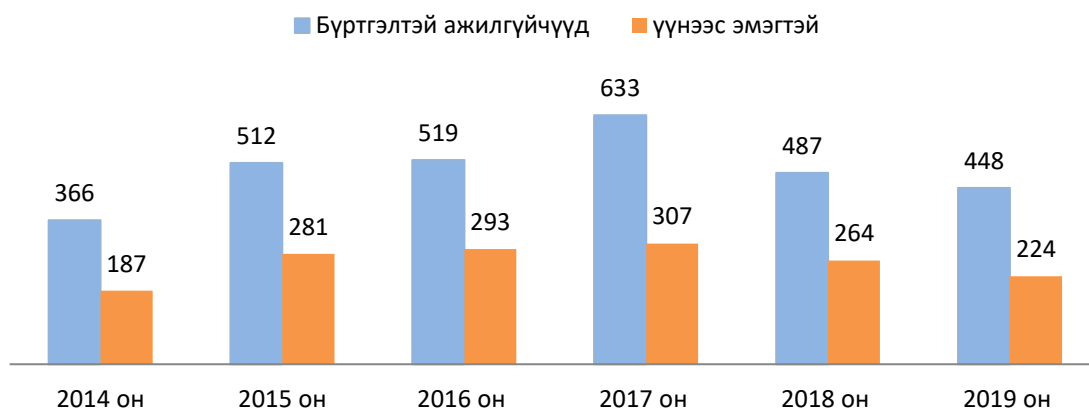
Нийт ажиллах хүчнээс гадуурх хүн амыг боловсролоор нь авч үзвэл 9 хувь нь буюу 698 хүн боловсролгүй, 16 хувь нь буюу 1239 хүн бага, 27 хувь нь буюу 2079 хүн суурь, 23 хувь нь буюу 1817 хүн бүрэн дунд, 11 хувь нь буюу 839 хүн техникийн болон мэргэжлийн, 7 хувь нь буюу 591 хүн тусгай мэргэжлийн дунд, 7 хувь нь буюу 551 хүн дээд боловсролтой байна.

АЖИЛ ХАЙГЧ ИРГЭН БА АЖЛЫН БАЙРНЫ ЗУУЧЛАЛ

2019 оны жилийн эцсийн байдлаар аймгийн ХХҮГазарт бүртгүүлсэн ажил хайгч иргэдийн тоо 448 болж өмнөх оны мөн үеэс 8.0 хувиар 39 хүнээр буурсан байна. Ажил хайгчдын 50.0 хувийг эмэгтэйчүүд 50.0 хувийг эрэгтэйчүүд эзэлж байна.

Бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийн тоо 2014-2019 оноор

Ажил хайгч иргэдийн 16.3 хувь нь дипломын болон бакалаврын дээд, 1.8 хувь нь тусгай мэргэжлийн дунд, 10.3 хувь нь техникийн болон мэргэжлийн, 43.3 хувь нь бүрэн дунд, 18.7 хувь нь суурь, 6.7 хувь нь бага, 2.9 хувь нь боловсролгүй иргэд байна.

Ажил хайгч иргэд боловсролоор, хүйсээр 2019 он

Боловсрол	Бүгд	Хүйс	
		эрэгтэй	эмэгтэй
Боловсролгүй	13	9	4
Бага	30	15	17
Суурь	84	45	39
Бүрэн дунд	194	101	93
Техникийн болон мэргэжлийн	46	22	24

Тусгай мэргэжлийн дунд	8	5	3
Дипломын дээд болон бакалавр	73	29	44
Бүгд	448	226	224

Аймгийн ХХҮГазрын мэдээгээр 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт 612 хүн ажлын байранд зуучлагдсан нь өмнөх оны мөн үеэс 23 хүнээр буюу 3.6 хувиар буурсан байна. Ажлын байранд зуучлагдсан иргэдийн 40.0 хувийг эмэгтэйчүүд эзэлж байгаа бол эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар авч үзэхэд 11.7 хувь нь ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуй, 16.2 хувь нь үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа, 3.1 хувь нь барилга, 3.9 хувь нь төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, 23.0 хувь нь уул уурхай олборлолт, 23.2 хувь нь удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх, 7.5 хувь нь боловсролын салбар, 1.1 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдаа, 0.7 хувь нь цахилгаан эрчим хүч, уур агааржуулалт, 3.6 хувь нь хүний эрүүл мэнд нийгмийн халамжийн чиглэл, 1.5 хувь нь боловсруулах аж үйлдвэр, 0.2 хувь нь тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа, 2.0 хувь нь санхүү болон дааьгалын үйл ажиллагаа, 2.0 хувь нь урлаг үзвэр тоглоом наадам, 0.3 хувь нь хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаанд зуучлагдсан бол үлдсэн хувь нь бусад салбарт зуучлагджээ.

АЖЛЫН БАЙРНЫ ЗУУЧЛАЛ, 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар

Эдийн засгийн салбарын ангилал	Ажилд зуучилсан иргэд	үүнээс: эмэгтэй	Эдийн засгийн салбарын эзлэх хувь
ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуй	72.0	24.0	11.8
Уул уурхай олборлох үйлдвэр	141.0	15.0	23.0
Боловсруулах аж үйлдвэр	9.0	3.0	1.5
Цахилгаан эрчим хүч, хий, уур агааржуулалт	4.0	0.0	0.7
Усан хангамж, бохир ус, зайлуулах систем, хог	0.0	0.0	0.0
Барилга	19.0	2.0	3.1
Бөөний ба жижиглэн худалдаа	7.0	4.0	1.1
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	1.0	0.0	0.2
Зочид буудал, зоогийн газар	0.0	0.0	0.0
Мэдээлэл холбоо	0.0	0.0	0.0
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	12.0	0.0	2.0
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	0.0	0.0	0.0
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	0.0	0.0	0.0
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	142.0	71.0	23.2
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа	24.0	7.0	3.9
Боловсрол	46.0	28.0	7.5
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамжийн үйл ажиллагаа	22.0	21.0	3.6
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	12.0	6.0	2.0
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	99.0	62.0	16.2
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	2.0	2.0	0.3
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа		0.0	0.0
Бүгд	612.0	245.0	100.0

ХӨДӨЛМӨРИЙН ДУТУУ АШИГЛАЛТ

Хөдөлмөрийн дутуу ашиглалт гэж хөдөлмөрийн нийлүүлэлт болон эрэлтийн зөрүү буюу хөдөлмөрийн насны хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн хэрэгцээ хангагдахгүй байхыг ойлгоно. Хөдөлмөрийн дутуу ашиглалтыг дараах үзүүлэлтээр хэмжинэ. Үүнд:

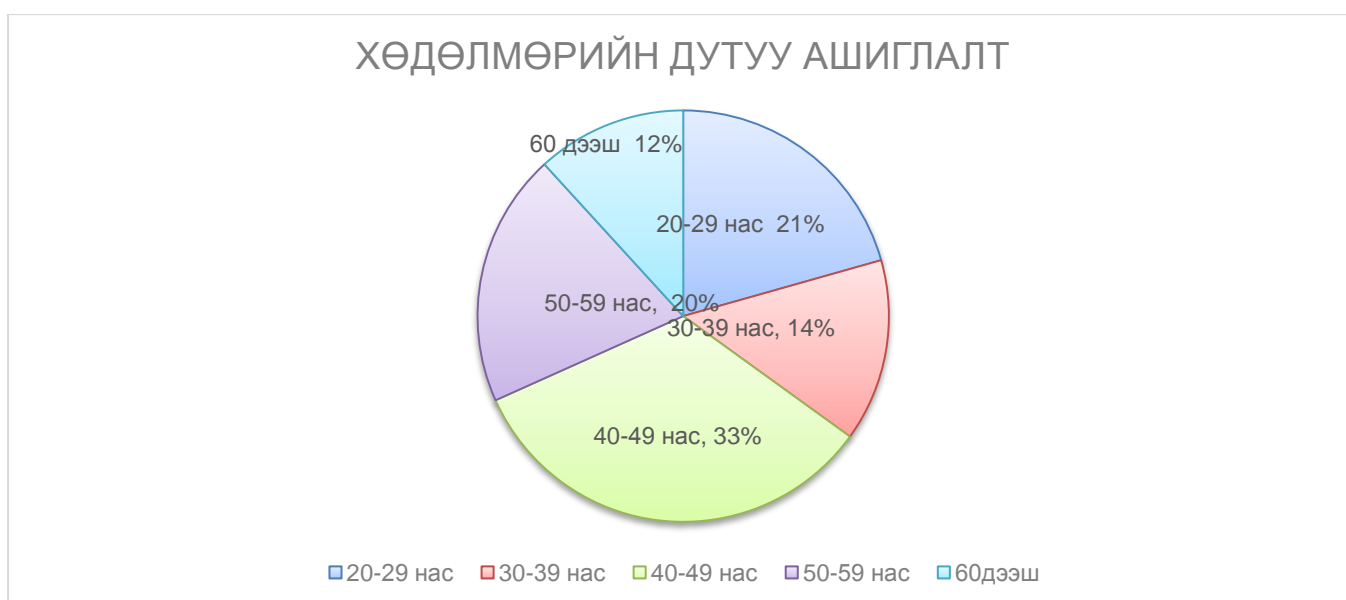
- **Цаг хугацаанаас хамаарсан бүрэн бус хөдөлмөр эрхлэгч** гэж тухайн хугацаанд хөдөлмөр эрхэлж буй ажиллагчийн бүх ажлынх нь ажлын цаг нь үндэсний хууль тогтоомжид заасан босго цагаас бага бөгөөд өөр ажил хийх хүсэлтэй, нэмэлт цагаар

ажиллахад бэлэн байгаа хүнийг ойлгоно. Босго цаг гэдгийг Монгол Улсын Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасны дагуу 7 хоногийн ажлын 40 цагаар авч үзнэ.

- **Ажилгүй хүн** гэж сүүлийн 7 хоногт хөдөлмөр эрхлээгүй, хөдөлмөр эрхлэх зорилгоор ажил хайж байгаа болон ажил хийхэд бэлэн байгаа хөдөлмөрийн насны хүн юм.
- **Боломжит ажиллах хүч** гэж цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хөдөлмөр эрхлэхийг сонирхож байгаа боловч тодорхой нөхцөл байдлын улмаас ажил хайх оролдлого нь хязгаарлагдсан эсвэл шууд ажил хийх боломжгүй байгаа, тухайн хугацаанд хөдөлмөр эрхлээгүй хүн юм

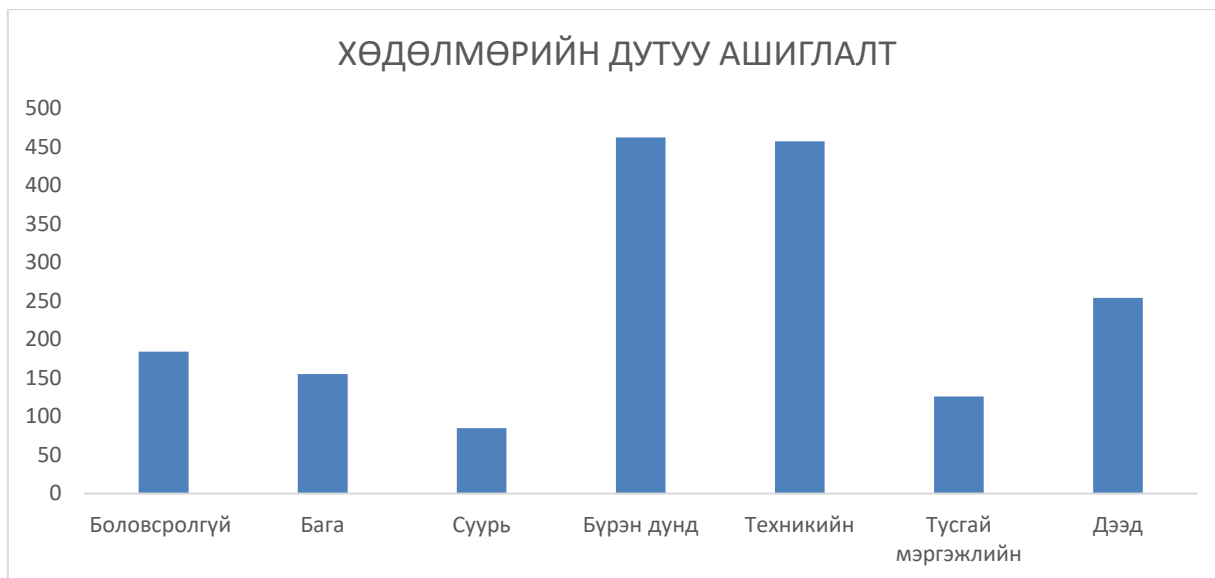

Хөдөлмөрийн дутуу ашиглалт 1722 хүн байгаагаас насны бүтцээр нь авч үзвэл 15-19 насны хүн байхгүй, 21 хувь буюу 20-29 насны 355 хүн, 14 хувь буюу 30-39 насны 247 хүн, 33 хувь буюу 40-49 насны 574 хүн, 20 хувь буюу 50-59 насны 343 хүн, 12 хувь буюу 60-с дээш насны 203 хүн байна.

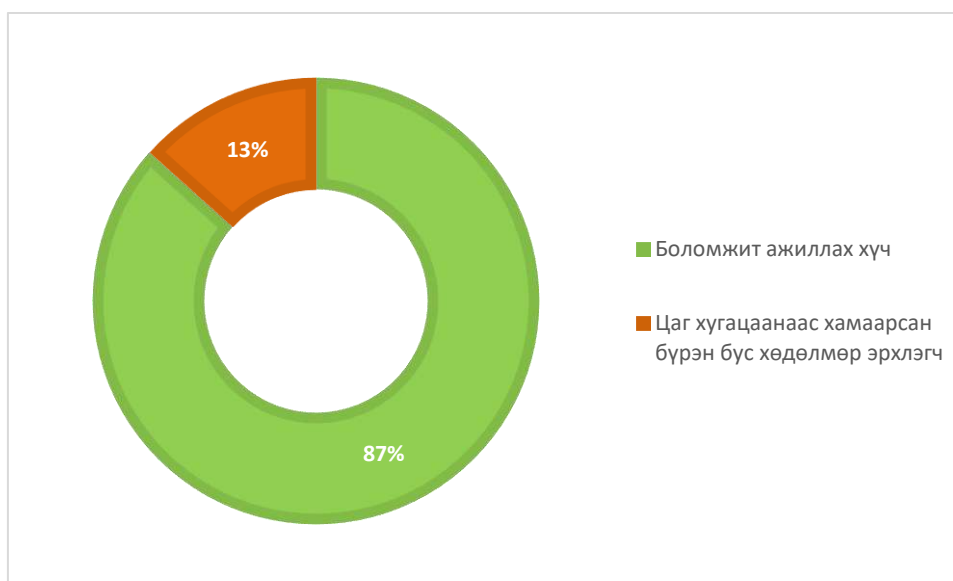

Хөдөлмөрийн дутуу ашиглалтыг боловсролын түвшингээр нь авч үзвэл бүрэн дунд боловсролтой хүн 26,8 хувийг, техник мэргэжлийн боловсролтой хүн 26,5 хувийг, дээд боловсролтой хүн 14,8 хувийг, боловсролгүй хүн 10,7 хувийг, бага боловсролтой хүн 9,0 хувийг, тусгай мэргэжлийн боловсролтой хүн 7,3 хувийг, суурь боловсролтой хүн 4,9 хувийг

эзэлж байгаа нь бүрэн дунд болон техник мэргэжлийн боловсролтой хүмүүс ажил хийх боломжтой хир нь ажил эрхэлж чадахгүй байна.

Дундговь аймгийн боломжит ажиллах хүч цаг хугацаанаас хамаарсан бүрэн бус хөдөлмөр эрхлэгчийг хооронд нь харьцуулж үзвэл.

2019 оны байдлаар ажил эрхлэлтийн зарим нэг үзүүлэлтүүдийг хүснэгт хэлбэрээр оруулав.

Ажил эрхлэлтийн үзүүлэлтүүд

Он	Нийт хүн амын тоо	Хөдөлмөрийн насны хүн ам	Ажиллах хүч	Ажиллагчдын тоо	Ажиллах хүчнээс даруурх хүн ам	Бүртгэлтэй ажилгүйчүүд
2010 он	45.9	28.5	24.2	21.8	9224	848
2011 он	45.0	29.1	24.4	22.3	7455	638
2012 он	44.6	29.7	23.4	21.4	7514	828

2013 он	44.4	29.7	21.6	20.2	9272	829
2014 он	44.2	29.5	22.1	20.9	7859	366
2015 он	44.9	29.8	21.2	20.1	7806	512
2016 он	45.5	30.1	22.2	21.1	8043	519
2017 он	46.4	30.5	23.7	22.6	6812	633
2018 он	46.8	30.8	24.5	23.3	6289	487
2019 он	46.4	31.0	23.2	22.0	7814	448

Ажил эрхлэлтийн үзүүлэлтүүд

Он	АХОТ	АХИЕК	ЭЗА	ХЭТ	Ат	ЭЗИБТ
2010 он	84.9	52.7	38.1	76.5	10.1	32.3
2011 он	83.8	54.2	30.6	76.6	8.8	25.6
2012 он	78.8	52.5	32.1	72.1	8.5	25.3
2013 он	72.7	48.6	42.9	68.0	6.3	31.2
2014 он	74.9	50.0	35.5	70.8	5.3	26.6
2015 он	71.1	47.2	36.8	67.4	5.5	26.2
2016 он	73.8	48.8	36.2	70.1	5.5	26.7
2017 он	77.7	51.1	28.7	74.1	4.4	22.3
2018 он	74.8	52.4	25.7	75.6	5.0	20.5
2019 он	74.8	50.0	33.6	71.0	4.9	19.5

АХОТ-Ажиллах хүчний оролцооны түвшин

АХИЕК-Ажиллах хүчний идэвхийн ерөнхий коэффициент

ЭЗА-Эдийн засгийн ачаалал

ХЭТ-Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин

АТ-Ажилгүйдлийн түвшин

ЭЗИБТ-Эдийн засгийн идэвхгүй байдлын түвшин

Хөдөлмөрийн насны 1000 хүнд ногдох ажиллах хүч, ажиллагсадын тоо

Он	Хөдөлмөрийн насны хүн ам	Ажиллах хүч	Ажиллагчдын тоо	ХН-ны 1000 хүнд ногдох	
				Ажиллах хүч	Ажиллагчдын тоо
2010 он	28.5	24.2	21.8	849.1	764.9
2011 он	29.1	24.4	22.3	838.5	766.3
2012 он	29.7	23.4	21.4	787.9	720.5
2013 он	29.7	21.6	20.2	727.3	680.1
2014 он	29.5	22.1	20.9	749.2	708.5
2015 он	29.8	21.2	20.1	711.4	674.5
2016 он	30.1	22.2	21.1	737.5	701.0
2017 он	30.5	23.7	22.6	777.0	741.0

2018 он	30.8	24.5	23.3	795.5	756.5
2019 он	32.3	23.2	22.0	718.3	681.1

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. АЖ ҮЙЛДВЭР, БАРИЛГА

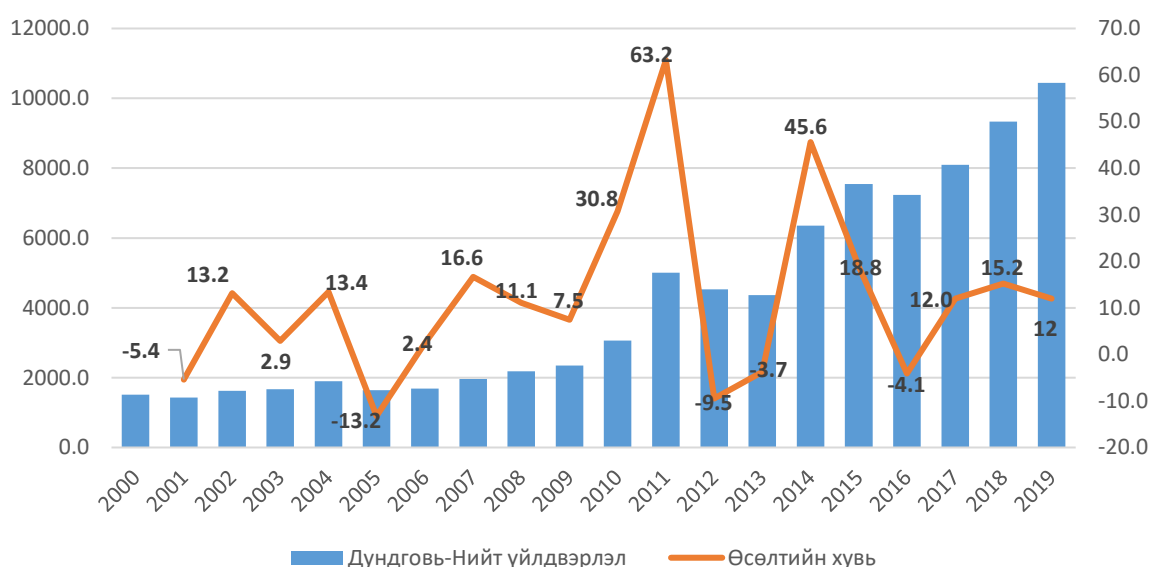
1. Аж үйлдвэр

Дундговь аймгийн аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт 2019 онд /оны үнээр/ нийт 10445.5 сая төгрөг болсон байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 12.0 хувиар буюу 515.2 сая төгрөгөөр өссөн үзүүлэлт юм. Дээрх өсөлтөнд уул уурхай олборлох аж үйлдвэр 26.3 хувиар, цахилгаан дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэл, усан хангамж үйлдвэрлэл 2.1 хувиар өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна. Аж үйлдвэрийн салбарын бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт, өсөлтийн хувийг Зураг.1-д харууллаа.

Зураг.1

Аж үйлдвэрийн салбарын бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт,
өсөлтийн хувь /2000-2019 он/

Мөн тухайн онд өмнөх онтой харьцуулбал боловсруулах аж үйлдвэрийн салбар 5.1 хувиар өссөн байна.

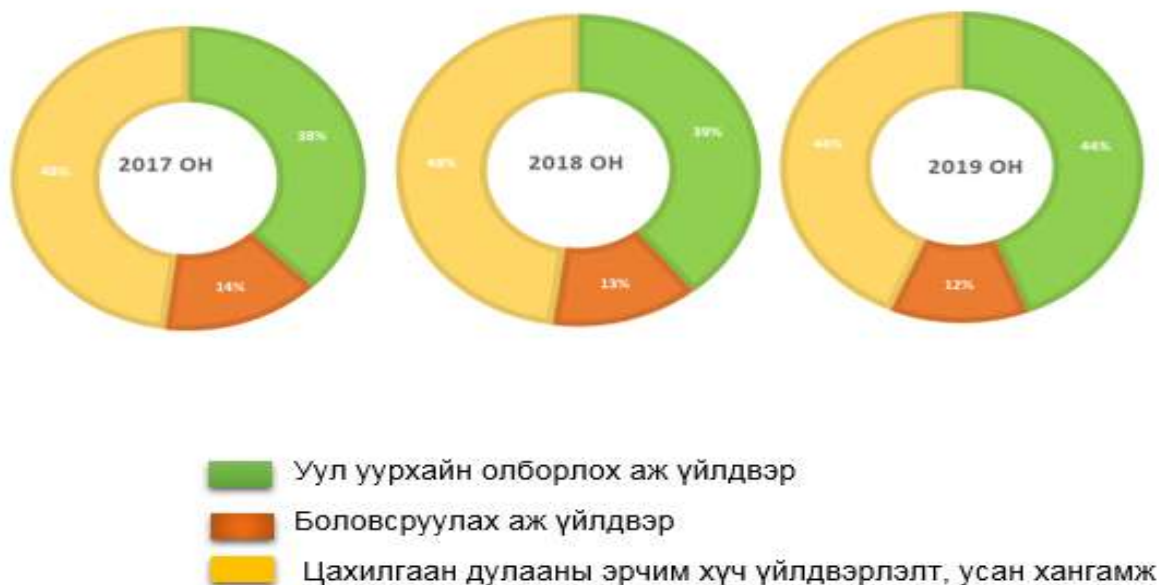
Хүснэгт-1. Аж үйлдвэрийн нийт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт/дэд салбараар, сая.төг/

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/ 2018 %
Дундговь-Нийт дүн	3066.5	5005.1	4530.5	4360.8	6349.9	7542.6	7233.1	8097.8	9330.3	10445.5	112.0
Уул уурхайн олборлох аж үйлдвэр	797.31	2427.3	1988.2	1209.5	3098.5	4033.5	2959.9	3049.5	3648.3	4606.3	126.3
Нүүрс	218.6	349.2	342.5	250.6	327.0	393.7	500.6	379.9	427.3	375.4	87.9
Гөлтгөнө	285.0	0.0	0.0	0.0	0.0	876.0	233.6	676.9	654.1	2174.4	332.4
Жонш	293.7	2078.0	1645.7	958.9	2771.5	2763.8	2225.7	1992.7	2566.9	2056.5	80.1
Боловсруулах аж үйлдвэр	801.06	748.9	819.0	1164.7	1264.0	1059.2	1152.9	1170.4	1225.8	1287.8	105.1
Хүнсний бүтээгдэхүүн, ундаа үйлдвэрлэл	636.4	595.5	629.9	609.9	649.6	653.6	836.7	879.6	944.0	1016.1	107.6

Хуснэгт маягт үйлдвэрлэл	10.9	10.5	8.2	14.7	13.8	17.6	14.7	19.1	22.4	23.4	104.5
Боловсруулах бусад үйлдвэр	153.7	142.9	181.0	540.1	600.6	388.0	301.5	271.7	259.4	248.3	95.7
Цахилгаан дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэлт, усан хангамж	1468.1	1828.9	1723.3	1986.6	1987.4	2449.9	3120.3	3877.9	4456.2	4551.5	102.1
Цахилгаан, дулаан, уур үйлдвэрлэл	1322.7	1564.1	1420.4	1607.8	1599.5	1947.3	2605.4	3200.4	3773.3	3787.0	100.4
Ус ариутгал ус хангамж	145.4	264.8	302.9	378.8	387.8	502.6	514.9	677.5	682.9	764.5	111.9

2019 оны байдлаар аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлтийн 43.6 хувийг цахилгаан, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэл, усан хангамж, 44.1 хувийг уул уурхайн олборлох аж үйлдвэр, 12.3 хувийг боловсруулах аж үйлдвэр тус тус эзэлж байна. Үйлдвэрийн салбарын бүтцийн өөрчлөлтийг сүүлийн 3 жилээр харууллаа. Зураг.2-т Аж үйлдвэрийн салбарын сүүлийн 3 жилийн бүтцийн өөрчлөлтийг дэд салбаруудаар харууллаа. 2019 оны салбарын бүтцийг өмнөх онтой харьцуулбал боловсруулах аж үйлдвэрийн салбар 12 хувь болж 1 пунктаар, цахилгаан, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэл, усан хангамжийн үйлдвэрийн салбар 44 хувь болж 4 пунктаар буурсан бол уул уурай олборлох салбар 44 хувь болж өмнөх онтой харьцуулбал 5 пунктаар өссөн байна.Зураг.2

Аж үйлдвэрийн салбарын бүтэц хувиар

1.1 Уул уурхай олборлох аж үйлдвэр

2019 оны 1 сарын 1-ны байдлаар Дундговь аймгийн нутаг дэвсгэрт ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл 13 сумын нутагт 98, хайгуулын тусгай зөвшөөрөл 12 сумын нутагт 115, нийт 213 тусгай зөвшөөрөл байгаа бөгөөд эдгээрийн нийт талбайн хэмжээ 783 мянган га буюу нийт нутаг дэвсгэрийн 10.5 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт-2.Ашиглалт хайгуулын зөвшөөрөл олгосон байдал /сумаар/

Сумын нэр	Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл	Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл	Бүгд	Талбайн хэмжээ	Газар нутгийн
-----------	-----------------------------	----------------------------	------	----------------	---------------

	тоо	Талбай	тоо	Талбай		Мян.га	хэдэн хувийг эзлэх
		Мян.га		Мян.га			
1.Дэлгэрцогт					0	0	0.00
2.Дэрэн			3	6.3	3	6.3	1.73
3.Говь-Угтаал	11	5.1	3	3.9	14	9	3.31
4.Цагаандэлгэр	3	4.4	6	11	9	15.4	4.44
5.Баянжаргалан	29	22.2	11	24.2	40	46.4	14.50
6.Өндөршил	7	30.7	20	142	27	172.7	35.45
7.Гурвансайхан	13	49	13	62.7	26	111.7	20.44
8.Өлзийт	9	19	30	135.1	39	154.1	9.95
9.Хулд	4	4.3	20	126.3	24	130.6	21.44
10.Луус	2	0.2	10	46.7	12	46.9	14.82
11.Дэлгэрхангай	19	8.3	11	55.4	30	63.7	10.24
12.Сайхан-Овоо	1	1.4			1	1.4	0.34
13.Эрдэнэдалай	6	5.8	6	12.5	12	18.3	2.49
14.Сайнцагаан	6	5.3			6	5.3	1.58
15.Адаацаг	3	0.2	1	1	4	1.2	0.36
Дүн/давхардсан тоогоор/	113	155.9	134	627.1	247	783.0	10.5
Давхардаагүй тоогоор	98	155.9	115	627.1	213	783.0	10.5

Ашиглалтын 98 тусгай зөвшөөрлийн 30 нь жоншны, 24 нь нүүрсний /7 орд/, 17 нь гөлтгөний /3 орд/, 5 нь барилгын материалын, 7 нь төмөр-цайрын, 5 нь алтны, 2 нь шохойн чулууны, 1 нь өнгөт металлын, 1 нь бал чулууны, 1 нь литийний, 1 нь перлитын орд газар байна. Эдгээрийг 74 аж ахуйн нэгж эзэмшиж байгаагийн дотоодын хөрөнгө оруулалттай-40, хамтарсан хөрөнгө оруулалттай-17, гадаадын 100% хөрөнгө оруулалттай-17 байна.

Хайгуулын 115 тусгай зөвшөөрлийг 92 аж ахуйн нэгж эзэмшиж байгаагийн дотоодын хөрөнгө оруулалттай - 72, хамтарсан хөрөнгө оруулалттай- 8, гадаадын 100 хувь хөрөнгө оруулалттай – 12 аж ахуй нэгж байна.

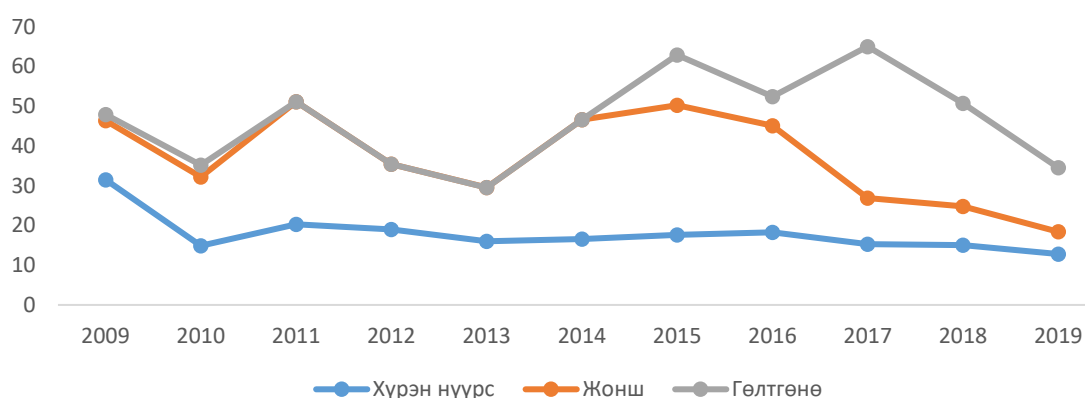
Уул уурхай, олборлох аж үйлдвэрийн нийт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт 2019 онд 4606.3 сая төгрөг болж өмнөх онтой харьцуулахад 26.3 хувиар буюу 958 сая төгрөгөөр өссөн байна. /Зураг.3/

Уул уурхайн олборлох аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт/сая төг/

Гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүнүүдийг өмнөх онтой харьцуулахад гөлтгөнө биет хэмжээгээр 32 хувиар, мөнгөн дүнгээр 3.4 хувиар буурсан бол нүүрс биет хэмжээгээр 2 хувиар буурч, мөнгөн дүнгээр 12.5 хувиар өссөн, жонш олборлолт биет хэмжээгээр 15.5 хувиар буурч, мөнгөн дүнгээр 28.8 хувиар өссөн байна. /Зураг.4,Хүснэгт.2/

Уул уурхайн гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүний өсөлт, бууралт /биет хэмжээгээр/

Хүснэгт-3. Уул уурхайн гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүн

Нэр төрөл	Хэмжих нэгж	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2018 /2017%
Хүрэн нүүрс	мян.тн	14.9	20.3	19	16	16.6	17.6	18.3	15.3	15	12.8	98.0
Жонш	мян.тн	17.3	30.8	16.4	13.5	30	32.6	26.8	11.6	9.8	5.6	84.5
Гөлтгөнө	мян.тн	3	0	0	0	0	12.7	7.3	38.1	25.9	16.1	68.0

1.2 Боловсруулах аж үйлдвэр

Боловсруулах аж үйлдвэрийн салбарын нийт үйлдвэрлэл 2018 онд 1287.7 сая төгрөг болж, өмнөх онтой харьцуулахад 5.1 хувиар өссөн байна. Тус салбарын энэхүү өсөлтөнд хүнсний бүтээгдэхүүн, ундаа үйлдвэрлэл өмнөх онтой харьцуулбал 7.6 хувиар, хүснэгт маягт үйлдвэрлэл 4.3 хувиар тус тус өссөн нь голлон нөлөөлсөн байна. Харин боловсруулах үйлдвэрийн бусад үйлдвэрлэл 4.3 хувь буюу 11.1 сая.төгрөгөөр буурсан байна. / Зураг.5 /

Гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг өмнөх онтой харьцуулахад хүснэгт маягт, талх, бялуу, архи, ундаа, хиам, тараг, ааруул, модон эдлэл үйлдвэрлэл өссөн бол нарийн боов, чихэр, цэвэр ус, гоймон, хэрчсэн гурил, вакум цонх хаалга, оёдол эсгүүр үйлдвэрлэл буурсан үзүүлэлттэй байна. Боловсруулах аж үйлдвэрийн гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүнүүдийг сүүлийн 10 жилээр өсөлт бууралтыг хүснэгт-4 д харууллаа

Хүснэгт 2. Боловсруулах аж үйлдвэрийн гол нэрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл

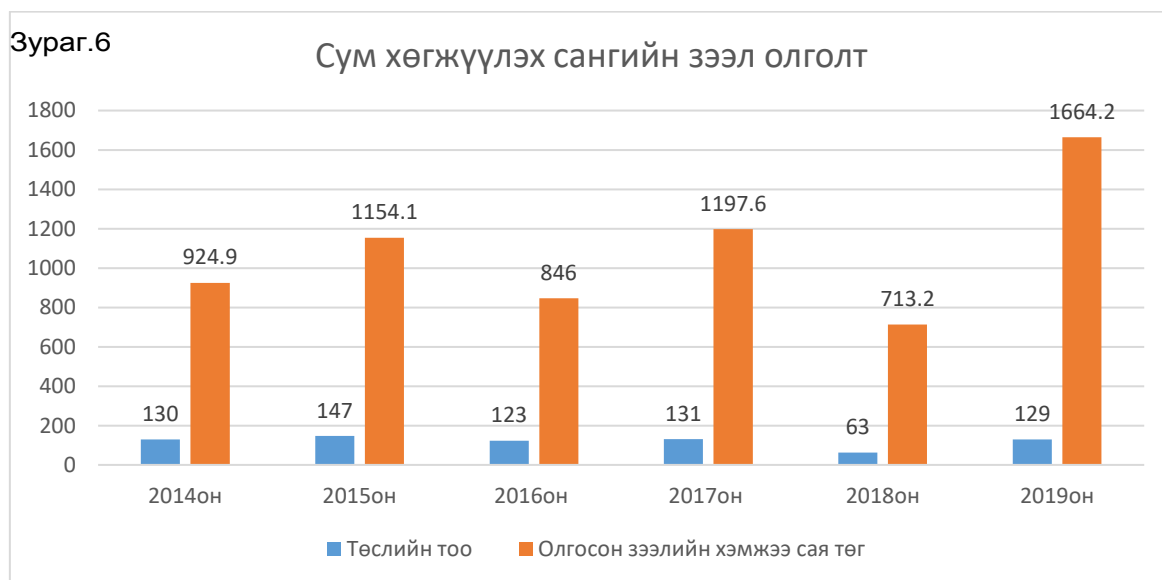
Гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүн	Хэмжих нэгж	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/ 2018
Хүрэн нүүрс	мян.тн	14.9	20.3	19	16,0	16.6	17.6	18.3	15.3	15	12.8	0.85
Жонш	мян.тн	17.3	30.8	16.4	13,5	30	32.6	26.8	11.6	9.8	5.6	0.57
Гөлтгөнө	мян.тн	3	0	0	-	0	12.7	7.3	38.1	25.9	16.1	0.62
Дулааны эрчим хүч	мян.гкал	113.4	79.6	69.4	69.9	68.1	80.7	87.8	101.2	91.2	97	1.06
Түгээсэн цэвэр ус	мян.м3	40.9	70.9	58.7	80	76.4	100.3	89.1	122.3	121.9	140.6	1.15
Сувагжуулалт	мян.м3	26.8	41.2	37.7	44.8	49.8	66.9	67.7	78.3	84.7	93.2	1.10
Хүснэгт маягт	м,х,д,х	156.8	149.7	116.6	210.7	197.1	250.5	210.1	272.9	320.1	334.2	1.04
Талх	тн	116.6	100.6	109.7	75.3	89.5	99.5	115.2	116.8	126.2	147	1.16
Нарийн боов	тн	174.5	107.6	105.4	102.4	93.1	98.7	112.8	115.4	111.5	122.9	1.10
Чихэр	тн	0	0	0	1.5	1.8	2.5	2.5	3.4	3.3	2.9	0.88
Бялуу	тн	0	0	0	0	0.9	2.3	3.7	1.1	2.1	0.4	0.19
Архи	мян.л	70	52.8	44.3	27	18.5	17.1	27.1	27.9	29.3	25.1	0.86
Ундаа	мян.л	6.4	7.5	3.4	4.3	1.6	1.4	2	1.7	8.6	0.2	0.02
Цэвэр ус	мян.л	3.2	5.7	2.1	5	5.7	8.4	7	15.4	24.1	50.3	2.09
Гоймон	тн	4.9	9.2	20.1	28.8	23.8	20.6	20.2	20.4	16.6	10.1	0.61
Хэрчсэн гурил	тн	0	0	0	5	9.4	8.8	9.1	9.6	4.2	3.1	0.74
Хиамны зүйл	тн	4.5	5.1	2.6	4	1.7	1.5	0.4	0.4	0.8	0.5	0.63
Тараг	мян.л	8	5.6	7.6	11.7	18.2	9.3	12.9	5.4	6	9.5	1.58
Хоормог	мян.л	1.2	2.5	2.7	1.1	0.6	0.2	0.7	0.7	0.5	0.8	1.60
Ааруул	тн	1.3	1.2	2.4	0.7	1.5	1.6	1.1	0.9	3.3	1.2	0.36
Вакум хаалга, цонх	м ²	800	610	550	493	812	331	500	220	207	325	1.57
Блок	мян.ш	21.8	11.6	8.5	45.6	78.6	28.7	41.6	20	7.2	5.4	0.75
Оёдол эсгүүр	мян.төг	11916	13059	24379	281756	194144	76204	92103	67765	54427	27685	0.51
Модон эдлэл үйлдвэрлэл	мян.төг	36205	47860	89201	120714	144975	214948	208273	102643	151560	125471	0.83

Боловсруулах аж үйлдвэрийн нийт үйлдвэрлэлийг бүтцээр нь авч үзвэл хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл 78.9 хувь, хэвлэх үйлдвэр 1.8 хувь, боловсруулах үйлдвэрийн бусад салбарын үйлдвэрлэл 19.3 хувийг тус тус эзэлж байна. Энэ нь өнгөрсөн онтой харьцуулахад хүнсний үйлдвэрлэлийн эзлэх хувь 1.9 пунктээр, хүснэгт маягт үйлдвэрлэлийн эзлэх хувь өөрчлөгдөөгүй бол харин боловсруулах үйлдвэрлэлийн бусдын эзлэх хувь 1.8 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

Аймгийн боловсруулах бусад салбарын үйлдвэрлэлийн дийлэнх хувийг жижиг дунд бизнес эрхлэгчид бүрдүүлж байна. Монгол улсын төрөөс жижиг дунд үйлдвэрлэгчидийг дэмжих зорилгоор тогтмол хэрэгжүүлдэг сангуудын мэдээллийг харвал “Жижиг дунд үйлдвэрийг дэмжих сан” сүүлийн 3 жил буюу 2016, 2017, 2018 онд тус аймагт зээл олгогдоогүй бөгөөд Жижиг дунд үйлдвэрийн бодлогын сангаас 2017 онд 1 ААН 1 төсөл, 2018 онд 2 ААН 2 төсөлд нийт 900 сая төгрөгийн зээл авсан байна. 2019 онд тус аймагт “Жижиг дунд үйлдвэрийг дэмжих сан” –аас 1 тэрбум төгрөг хуваарьлагдаад байна.

Сум	2018 он				2019 он			
	төслийн тоо	зээлийн хэмжээ /мян.төг/	Шинэ ажлын байр	Хадгалагдсан ажлын байр	төслийн тоо	зээлийн хэмжээ /мян.төг/	Шинэ ажлын байр	Хадгалагдсан ажлын байр
Сайнцагаан	20	318,200	30	26	21.0	430,000.0	27.0	82.0
Луус	1	20,000	-	1	4.0	62,000.0	2.0	28.0
Хулд	8	56,500	8	-	8.0	83,500.0	4.0	4.0
Дэлгэрхангай	-	-	-	-	13.0	136,500.0	18.0	4.0
Сайхан-Овоо	-	-	-	-	8.0	75,500.0	9.0	3.0
Эрдэнэдалай	15	127,000	18	14	6.0	94,000.0	10.0	4.0
Адаацаг	6	65,500	6	-	4.0	80,000.0	3.0	1.0
Дэлгэрцогт	4	40,000	3	1	4.0	50,000.0	3.0	1.0
Дэрэн	-	-	-	-	14.0	105,000.0	8.0	14.0
Цагаандэлгэр	-	-	-	-	11.0	137,000.0	14.0	25.0
Говь-Угтаал	-	-	-	-	3.0	35,000.0	1.0	2.0
Баянжаргалан	-	-	-	-	7.0	139,700.0	8.0	4.0
Өндөршил	1	10,000	-	1	2.0	20,000.0	5.0	4.0
Гурвансайхан	4	39,000	6	1	11.0	100,000.0	11.0	14.0
Өлзийт	4	37,000	8	4	13.0	116,000.0	22.0	10.0
Нийт	63	713,200	79	48	129.0	1,664,200.0	145.0	200.0

Жижиг дунд үйлдвэрийг дэмжих зорилготой Сум хөгжүүлэх сан сүүлийн жилүүдэд тогтмол зээл олгосон байна. Сум хөгжүүлэх сан 2018 онд аймгийн хэмжээнд 63 төсөлд 713.2 сая төгрөгийн зээлийг олгосон бөгөөд үүний үр дүнд 48 ажлын байр хадгалагдаж, шинээр 79 ажлын байр нэмэгджээ. Зураг.6

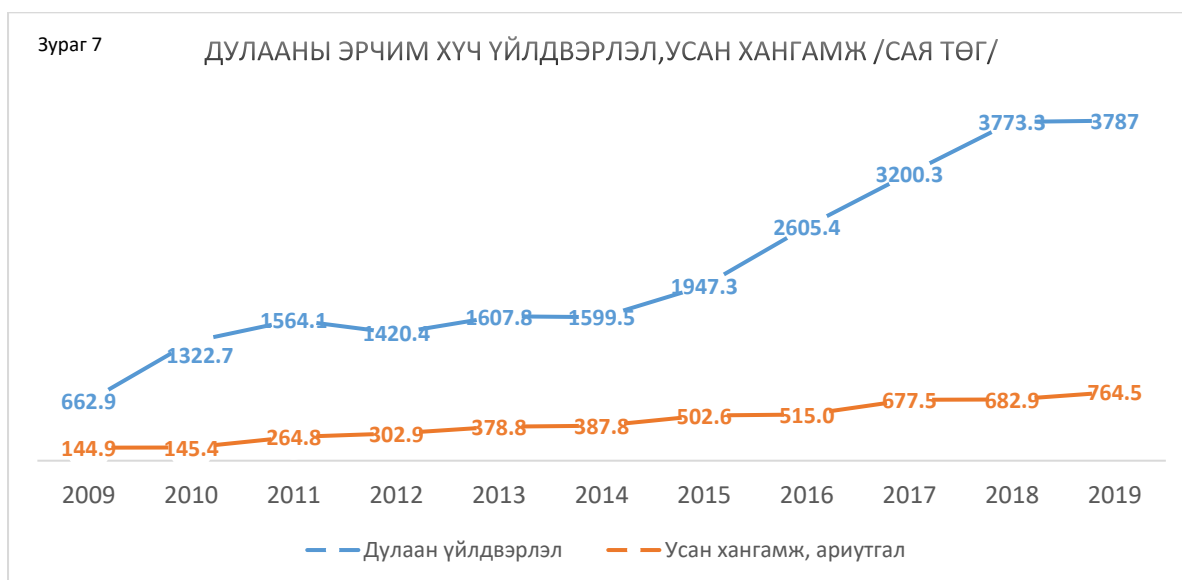
1.3 Цахилгаан дулаан үйлдвэрлэл, усан хангамж

Дундговь аймгийн төв болон 14 сум бүхэлдээ төвлөрсөн эрчим хүчний системд холбогдсон бөгөөд тус аймагт Багануур-Зүүн өмнөд бүсийн Цахилгаан Түгээх Сүлжээ ТӨХК-ийн Дундговь Цахилгаан Түгээх сүлжээ салбар ажиллаж байна. Дулаан хангамжийн хувьд аймгийн төв Сайнцагаан сумын аж ахуй нэгжүүд болон аймгийн айл өрхийн хэрэглэгчдэд Ган-Илч ХХК,

Тэвшийн говь ХХК болон Дундговь-Ус ОНӨУҮГ, Ариунболор ХХК-ууд дулаан үйлдвэрлэн түгээж байна. Мөн аймгийн нийт 14 сумаас 12 сум нь төвлөрсөн халаалтын системд холбогдоод байгаа бөгөөд үүнээс 6 суманд Ган-Илч компани дулаанаар ханган ажиллаж байна.

Дундговь аймгийн төв болон 14 сумын нийт хүн амын цэвэр усны хэрэглээг газрын гүний усаар хангаж байна. Тус аймгийн усан хангамж болон цэвэр бохир усны хангамж ариутгалын салбарт Дундговь-Ус ОНӨУГ дангаараа үйл ажиллагаагаа явуулж аймгийн иргэдийн эрэлт хэрэгцээг ханган ажиллаж байна. Дундговь –Ус ОНӨУГ нь Дундговь аймгийн төв Сайнцагаан сумын хүн ам, албан газар, аж ахуй нэгжийг цэвэр усаар хангах, бохир усыг татан зайлуулж цэвэрлэн халдваргүйжүүлэх, нийтийн халуун усны ашиглалт, 2.1, 0.5 мв хүчин чадалтай нам даралтын зуухны ашиглалтыг хариуцаж дулаан үйлдвэрлэх түгээх үйлчилгээг холбогдох тусгай зөвшөөрлүүдийн дагуу хариуцан ажилладаг 100 хувийн орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоотой үйлдвэрийн газар юм.

Цахилгаан дулаан үйлдвэрлэл, усан хангамжийн салбар 2019 онд 4551.5 сая төгрөгт хүрч өмнөх оноос 2.1 хувиар буюу 95.4 сая төгрөгөөр өссөн байна. /Зураг.7/

Мөнгөн дүнгээр авч үзвэл өмнөх онтой харьцуулахад дулаан үйлдвэрлэл 3787.0 сая төгрөгт хүрч, 0.4 хувь буюу 13.7 сая төгрөгөөр, усан хангамж ариутгал 764.5 сая төгрөгт хүрч 11.9 хувиар буюу 81.6 сая төгрөгөөр тус тус өссөн байна. Салбарын гол нэр төлийн бүтээгдэхүүнийг биет хэмжээгээр өмнөх онтой харьцуулвал сувагжуулалт 10.0 хувиар өссөн бол дулааны эрчим хүч 6.4 хувиар, түгээсэн цэвэр ус 15.3 тус тус өссөн байна.

Хүснэгт-7. Цахилгаан дулаан үйлдвэрлэл, усан хангамжийн салбарын гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүн

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2018
Цахилгаан дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэл, усан хангамж												
Дулааны эрчим хүч	мян.ккл	113.4	79.6	69.4	69.9	68.1	80.7	87.8	101.2	91.2	97	106.4
Түгээсэн цэвэр ус	мян.м3	40.9	70.9	58.7	80	76.4	100.3	89.1	122.3	121.9	140.6	115.3

2. Барилга

Дундговь аймгийн хэмжээнд 2019 онд 146164.5 сая төгрөгийн барилга угсралт их засварийн ажил хийгдэж, өнгөрсөн онтой харьцуулахад 15 дахин өссөн байна. Энэ онд 145466.5 сая төгрөгийн барилга угсралтын ажил, 698.0 сая төгрөгийн их засварын ажил хийжээ. /Зураг.8.1.2/

2019 онд 4285.0 сая төгрөгийн орон сууцны барилга, 678.2 сая төгрөгийн худалдаа үйлчилгээний зориулалттай барилга, 1872.0 сая төгрөгийн эмнэлгийн зориулалттай барилга, 3272.1 сая төгрөгийн цэцэрлэгийн барилга, 4062.5 сая төгрөгийн сургуулийн барилга, 3739.0 сая төгрөгийн конторын барилга, 728.3 сая төгрөгийн орон сууцны бус бусад барилга, 125760.0 сая төгрөгийн эрчим хүчний зориулалттай барилга, 944.8 сая төгрөгийн соёлын зориулалттай барилга, 124.4 сая төгрөгийн бусад /зам талбайн/ ажил, 698.0 сая төгрөгийн орон сууцны бус их засварын ажил хийгдсэн байна.

Хүснэгт-8. Дундговь аймгийн барилга угсралт, их засварын ажлын бүтэц /сая.төг/

№	Барилгын төрөл	2014 он	2015 он	2016 он	2017 он	2018 он	2019 он	2018/2017 хувь
1	Орон сууцны барилга	4110.3	557.7	1950.0	1620.0	700.0	3485.0	497.9
2	Орон сууцны барилга, гарааштай	3032.0	400.0	0.0		0.0	800.0	-
3	Худалдаа, үйлчилгээний	768.4	1436.7	4033.2	1462.3	3330.5	678.3	20.4
4	Эмнэлэг	376.0	861.0	179.3	300.0	1350.0	1872.0	138.7
5	Цэцэрлэг	2122.8	258.5	0.0	-	-	3272.1	-
6	Сургууль	2260.6	4818.0	130.0	-	1509.9	4062.5	269.0
7	Соёлын	1140.0	2280.7	599.5	-	-	944.8	-
8	Спорт, биеийн тамир	187.7	1562.5	0.0	-	629.0	-	-
9	Конторын	1117.1	809.5	1460.5	80.3	85.0	3739.0	-
10	Орон сууцны бус бусад барилга	731.1	1259.2	376.6	459.7	1254.2	728.4	58.1
11	Эрчим хүчний	4503.8	128.7	195.0	44.9	97.5	125760.0	-
12	Хатуу хучилттай авто зам	0.0	1655.7	413.9	820.7	0.0	-	-
13	Сайжруулсан хөрсөн зам	0.0	1655.7	95.0	-	-	-	-
14	Далан, суваг, шугам	2081.1	453.6	0.0	164.3	15.7	-	-
15	Бусад (бусад зам, талбайн ажил)	1219.7	1886.7	220.3	268.3	-	124.4	-
16	Орон сууцны барилгын их засвар	116.4	0.0	1350.4	169.0	0.0	-	-
17	Орон сууцны бус барилгын их засвар	1734.3	1022.2	0.0	2562.1	543.2	698.0	128.5
18	Инжежерийн барилга байгууламжийн их засвар	397.2	0.0	94.5	52.0	0.0	-	-
	Нийт	25898.6	21046.3	11098.3	8003.6	9515.0	146164.5	-

2019 онд манай аймагт өрнөсөн томоохон бүтээн байгуулалтаас дурдвал Улаанбаатараас Мандалговь чиглэлийн 330 кВ-ын хүчин чадал бүхий 2 дэд станцтай цахилгаан дамжуулах агаарын шугамын ажил, Дундговь Говийн тэнгэрийн хашаанд Цахилгаан дамжуулах үндэсний сүлжээ ТӨХК-ийн 3 давхар конторын барилга, Дундговь аймаг, Дэлгэрхангай, Дэрэн сумын 320 хүүхдийн суудал бүхий 2 давхар сургуулийн барилга зэрэг томоохон барилга баригдсан байна.

3.Тээвэр холбоо

Тээвэр 2019 оны байдлаар зорчигч тээвэр 28.5 мянга болж өмнөх оноос 3.7 хувиар буурч, зорчигч эргэлт мөн 4.4 хувиар буурч 7782.5 мян.хүн.км болсон байна.

Хүснэгт-9. Зорчигч тээврийн мэдээ

Үзүүлэлт	хэмжих нэгж	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/ 2018
Зорчигч эргэлт	мян.хүн. км	12530.6	5961.7	12004.8	8057.5	8140	7782.5	95.6
Зорчигчид	мян.хүн	30.2	18.8	43.6	29.3	29.6	28.5	96.3
Орлого	мян.төг	53455.6	30757.2	32450.7	31601.5	34092.1	33924.0	99.5

Зорчигч тээврийн орлого 33.9 сая төгрөг болж өмнөх оноос 0.5 хувиар буюу 0.2 мянган төгрөгөөр буурсан байна. /Зураг.9/

Холбоо: Дундговь аймгийн хувьд Өлзийт, Дэлгэрхангай сумдаас бусад бүх сумд шилэн кабельд холбогдсон бөгөөд сумдууд шилэн кабель ашиглаж өндөр хурдаар интернэтэд холбогдож байна. Мөн 2019 онд тус аймгийн төвд Харилцаа холбооны салбарын тэргүүлэгч компаниудын нэг Юнител группын Юнивишн компани өрхийн интернэтийн холбоос, телевизийн суваг, суурин утас гурвыг нэгтгэсэн гурвалсан үйлчилгээ Юнивишн IPTV үйлчилгээг амжилттай нэвтрүүлсэн байна. Үүрэн телефоны сүлжээний хувьд юнител, мобиком бүх сумдад, скайтелын сүлжээ 11 сум /Цагаандэлгэр, Өлзийт сумдын сүлжээ ажиллахгүй байгаа/, жимобайл 15 суманд сүлжээтэйг, мобиком компани 15 суманд, юнител компани өөрийн сүлжээтэй Дэлгэрхангай сумаас бусад бүх сумдад 4 жи технологи нэвтрүүлж хэрэглэгчиддээ өндөр хурдны интернет ашиглах боломжийг хангаж өгсөн байна.

Хүснэгт-10. Үүрэн телефоны сүлжээ

Сумд	Мобиком	Скайтел	Юнител	Жи-Мобайл
Дэлгэрцогт	4жи	3жи,	4жи	3жи
Дэрэн	4жи	3жи	4жи	3жи
Говь-Угтаал	4жи	3жи	4жи	3жи
Цагаандэлгэр	4жи		4жи	3жи
Баянжаргалан	4жи	3жи	4жи	3жи
Өндөршил	4жи	3жи	4жи	3жи

Гурвансайхан	4жи	3жи	4жи	3жи
Өлзийт	4жи		4жи	3жи
Хулд	4жи	3жи	4жи	3жи
Луус	4жи	3жи	4жи	3жи
Дэлгэрхангай	4жи	-	3жи	3жи
Сайхан-овоо	4жи	-	4жи	3жи
Эрдэнэдалай	4жи	3жи	4жи	3жи
Сайнцагаан	4жи	3жи	4жи	3жи
Адаацаг	4жи	3жи	4жи	3жи

Холбооны салбарын мэдээгээр 2019 онд тарифын орлого 474.9 сая төгрөг болж өмнөх онтой харьцуулахад 10.1 хувиар өссөн байна. Интернет цэгээр үйлчлүүлэгчдийн тоо 2637 болж өмнөх онтой харьцуулахад 2 дахин өссөн бол суурин телефон цэгийн тоо 399 болж мөн 14.7 хувиар буурчээ.

Хүснэгт-11. Холбооны мэдээ

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2018 /2017
Тарифын орлого	сая.төг	259.22	325.2	428.6	366.4	433.8	431.3	474.9	110.1
Үүнээс хүн амын	сая.төг	76.812	99.35	88.6	85.3	74	44.4	93	209.5
Суурин телефон цэг	тоо	695	686	647	640	518	468	399	85.3
Интернет цэгийн үйлчлүүлэгчдийн тоо	тоо	10884	13573	9863	9329	4665	1318	2637	200.1

4.Бизнес регистрийн сан.

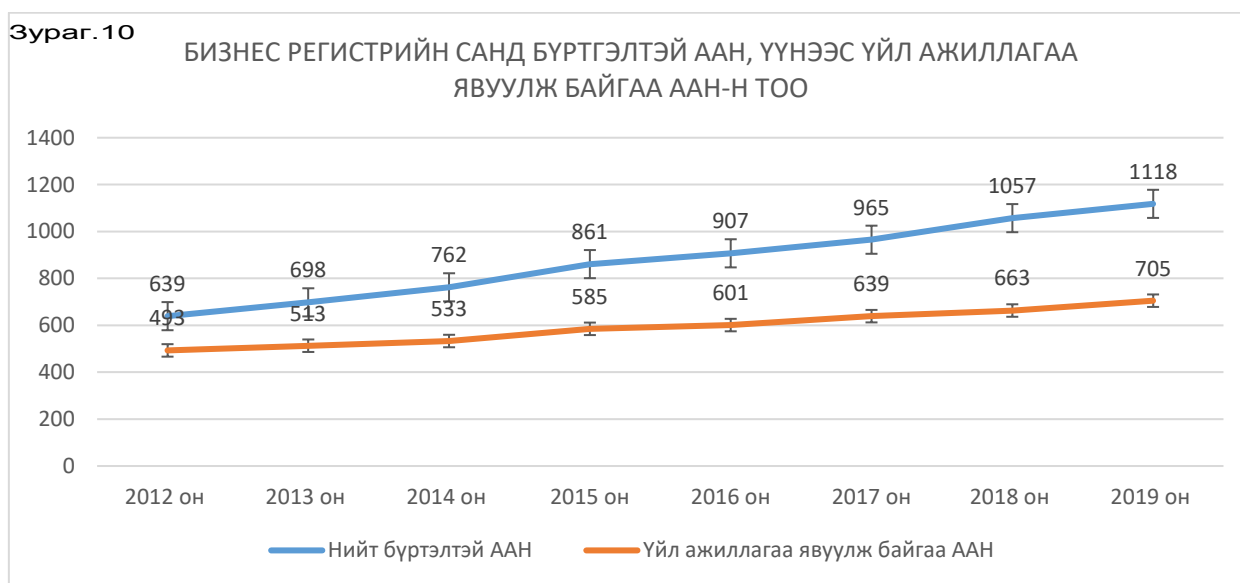
Статистикийн хэлтсийн бизнес регистрийн санд 2019 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд нийт 1118 аж ахуй нэгж бүртгэлтэй байгаа нь өнгөрсөн оноос 5.7 хувиар өссөн үзүүлэлт байна. Үүнээс 544 төрийн бус байгууллага, 161 төрийн болон орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар, 705 ААНБ байна. Нийт аж ахуй нэгжийг үйл ажиллагаа эрхлэлтийн байдлаар, сумаар хүснэгт-11. д харууллаа.

Сумдын нэр	Үйл ажиллагаа явуулж байгаа		Үйл ажиллагаа эхлээгүй		Үйл ажиллагаа түр зогсоосон		Үйл ажиллагаа бүрэн зогсоосон		Олдохгүй байгаа болон бусад		Нийт	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Дундговь нийт	663	705.	183	219.	173.	149.	36.	43.	2.	2.	1,057.	1,118.
Дэлгэрцогт	20	20.	3	3.	0.	0.	1.	1.	0.	0.	24.	24.

Дэрэн	16	17.	3	2.	1.	0.	2.	3.	0.	0.	22.	22.
Говь-Угтаал	18	18.	3	5.	3.	3.	0.	0.	0.	0.	24.	26.
Цагаандэлгэр	15	15.	4	5.	0.	0.	1.	1.	0.	0.	20.	21.
Баянжаргалан	22	21.	11	22.	2.	2.	1.	2.	0.	0.	36.	47.
Өндөршил	23	24.	4	6.	14.	14.	1.	2.	0.	0.	42.	46.
Гурвансайхан	22	22.	8	11.	7.	7.	1.	1.	0.	0.	38.	41.
Өлзийт	20	22.	8	13.	5.	3.	2.	2.	0.	0.	35.	40.
Хулд	30	31.	5	6.	9.	7.	1.	1.	0.	0.	45.	45.
Лүүс	18	19.	9	14.	1.	1.	0.	0.	0.	0.	28.	34.
Дэлгэрхангай	26	27.	5	6.	4.	4.	2.	2.	0.	0.	37.	39.
Сайхан-Овоо	31	34.	1	1.	3.	2.	0.	0.	1.	1.	36.	38.
Эрдэнэдалай	37	39.	6	6.	8.	8.	1.	1.	0.	0.	52.	54.
Сайнцагаан	338	370.	112	117.	110.	93.	22.	26.	1.	1.	583.	607.
Адаацаг	27	26.	1	2.	6.	5.	1.	1.	0.	0.	35.	34.

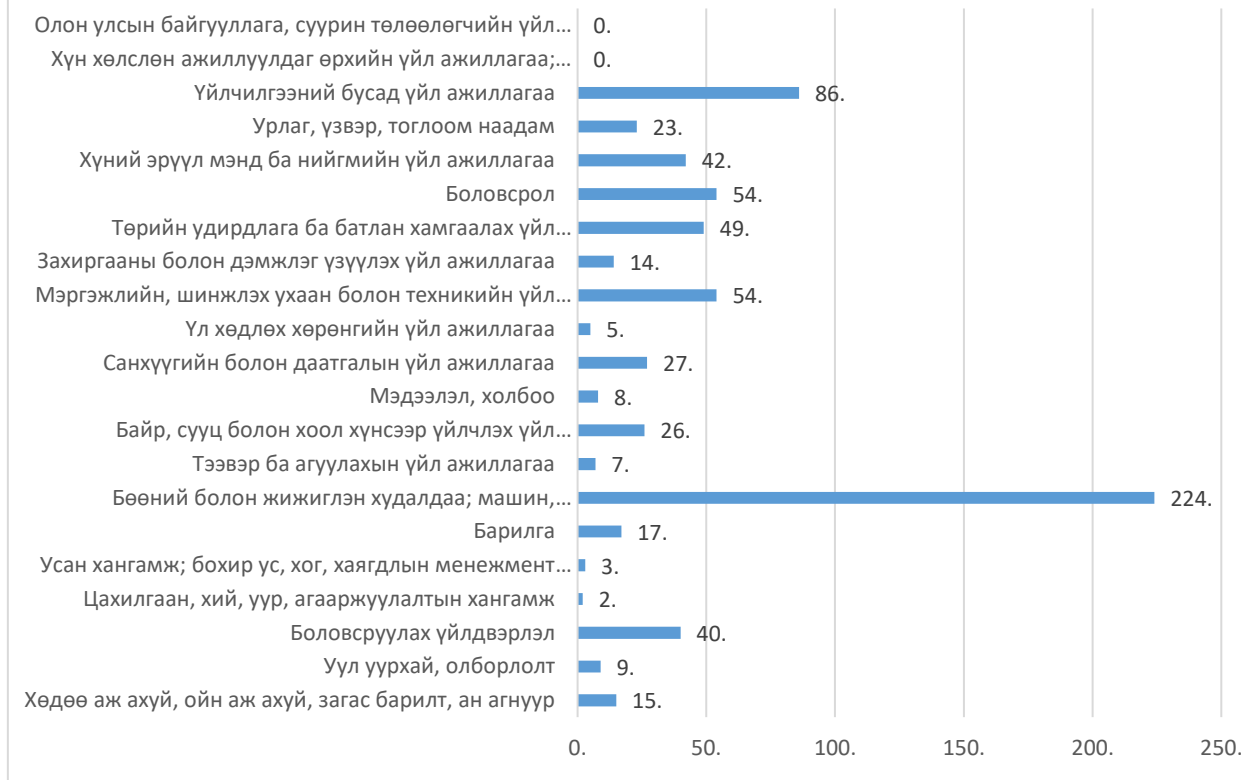
Хүснэгт-12. Бизнес регистрийн санд бүртгэлтэй нийт аж ахуй нэгж, үйл ажиллагаа эрхлэлтийн байдлаар, сумаар

Нийт ААН-ийн 63,1 хувь нь буюу 705 ААН, байгууллага идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байна. Бизнес регистрийн санд бүртгэлтэй нийт ААНБ болон үйл ажиллагаа идэвхтэй явуулж байгаа ААНБ-н тоог сүүлийн жилүүдээр графикт харууллаа. /Зураг.10/

Үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуй нэгж, байгууллагыг салбараар авч үзвэл 20,03 хувь буюу 224 нь бөөний болон жижиглэн худалдааны чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлж байна. Дэлгэрэнгүйг Зураг.11-т харууллаа.

Зураг. 11 Үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуй нэгж байгууллага /эдийн засгийн салбараар, 2019 он

Танилцуулгыг бэлтгэсэн:

Т.Бямбасүрэн

Г.Ариунжаргал

Э. Ган-Очир

Утас: 70593714, 70593715

2020 оны 06 сарын 30
СТАТИСТИКИЙН ХЭЛТСИЙН
ДАРГА Б.ЭНХТУЯА

Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан

www.1212.mn

Дундговь аймгийн
статистикийн хэлтэс

www.dundgovi.nso.mn